

Evaluering af korte uddannelsesaftaler i erhvervsuddannelserne

FORORD

Evaluering af korte uddannelsesaftaler i erhvervsuddannelserne

Organiseringen af praktikforløbene på de danske erhvervsuddannelser har i de senere år været under forandring, fordi virksomhederne i stigende grad benytter kortere uddannelsesaftaler, når de ansætter elever. Det er dermed ikke længere sådan, at alle erhvervsuddannelseselever er i praktik i samme virksomhed gennem hele deres uddannelse, sådan som det traditionelt har været.

Der er ikke tidligere blevet set på, hvad disse forandringer betyder for den kvalitet, eleverne møder i deres praktikperioder. Derfor har Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gennemført en evaluering af de korte uddannelsesaftaler: Hvilken betydning har de nye og mere sammensatte praktikforløb for elevernes uddannelse?

Det er mit håb, at evalueringen dels kan tydeliggøre de nye vilkår, som forandringerne i erhvervsuddannelsessystemet giver, og dels kan give nogle bud på, hvordan kvaliteten i praktikken kan styrkes.

Mikkel Haarder
Direktør for EVA

INDHOLD

Evaluering af korte uddannelsesaftaler i erhvervsuddannelserne

1	Resumé	6
<hr/>		
2	Indledning	12
2.1	Formål og evalueringsspørgsmål	13
2.2	Evalueringens design og organisering	14
2.3	Rapportens opbygning	17
<hr/>		
3	De formelle rammer og regler	18
3.1	Hvad er en kort aftale?	18
3.2	Hvad skal eleverne lære i forbindelse med en kort aftale?	22
<hr/>		
4	Læring i praktikken	28
4.1	Deltagelse i praksisfællesskaber	28
4.2	Tilegnelse af færdigheder	30
4.3	Praktikkens feedbackformer	32
<hr/>		
5	Korte uddannelsesaftaler i tal	35
5.1	Korte uddannelsesaftaler i virksomhederne	35
5.2	Elever med korte aftaler	38
5.3	Trivsel og frafald blandt elever med korte uddannelsesaftaler	43
5.4	Opsamling	45
<hr/>		
6	Virksomhedernes brug af korte uddannelsesaftaler	47
6.1	Virksomhedens begrundelser for at benytte korte uddannelsesaftaler	47

6.2	Stor forskel på, hvordan virksomheden afgør, hvad eleven skal lære i forbindelse med en kort aftale	51
6.3	Praktikoplæringen skal bygge oven på det, eleven allerede har lært	54
6.4	Samtaler med eleverne om deres læring	57
6.5	Opsamling	60
<hr/>		
7	Læring og motivation blandt elever med korte uddannelsesaftaler	61
7.1	Elevernes begrundelser for at indgå en kort aftale	61
7.2	Elever med en kort aftale har forskellige former for motivation	62
7.3	Elevens læring i forbindelse med den korte aftale	64
7.4	Opsamling	68
<hr/>		
8	Korte uddannelsesaftalers rolle i skolernes arbejde	70
8.1	De korte aftalers rolle i det praktikpladsopsøgende arbejde	70
8.2	Skolernes arbejde med at understøtte sammenhæng i praktikuddannelsen	73
8.3	Opsamling	76
<hr/>		
	Appendiks A – Litteraturliste	78
<hr/>		
	Appendiks B – Evalueringens metode	80
<hr/>		
	Appendiks C – Spørgeramme til national trivselsmåling, EUD	91
<hr/>		

1 Resumé

Denne rapport afdækker, hvordan korte uddannelsesaftaler påvirker kvaliteten af praktikoplæringen på erhvervsuddannelserne. Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har undersøgt, hvilke udfordringer og potentialer elever, virksomheder og uddannelser oplever ved de korte uddannelsesaftaler. Evalueringen sætter fokus på brugen af korte uddannelsesaftaler på fire forskellige uddannelser, der har oplevet en vækst de seneste år. De fire uddannelser er smedeuddannelsen, frisøruddannelsen, mekanikeruddannelsen og tømreruddannelsen.

Relevans, faglig kontekst og målgruppe

Det har længe været en politisk målsætning at gøre erhvervsuddannelserne til et mere attraktivt ungdomsuddannelsesstilbud og dæmme op for frafaldet fra uddannelserne, blandt andet ved at øge kvaliteten af uddannelserne og ved at skaffe flere praktikpladser til eleverne. Derfor har man indført mere fleksible og kortvarige praktikformer, som skulle gøre det mere overskueligt for virksomhederne at ansætte elever i kortere tid og dermed gøre det muligt for flere elever at gennemføre deres uddannelse med en praktikplads.

EVA's evaluering sætter fokus på, hvordan de korte uddannelsesaftaler, som for mange uddannelser er i stigning og for enkelte uddannelser er den mest benyttede aftaletype, påvirker sammenhængen i elevernes praktikuddannelse, deres læring samt deres motivation og trivsel. Evalueringen tager udgangspunkt i, at tidligere undersøgelser har peget på vigtigheden af at skabe en god kobling mellem elevernes læring i skole og praktik. Det har ikke tidligere været undersøgt, hvilken rolle det spiller for kvaliteten og sammenhængen, at eleverne har forskellige uddannelsesaftaler undervejs.

Rapporten henvender sig primært til de faglige udvalg og Undervisningsministeriet, der har det overordnede ansvar for at sikre kvaliteten på erhvervsuddannelserne. Rapporten giver desuden et godt vidensafsæt til de aktører, der i det daglige arbejder med praktikpladssøgning og oplæring i praktikken, dvs. praktikvirksomhederne og de ansvarlige for erhvervsskolernes praktikpladsopsøgende arbejde.

Resultater

Helt overordnet viser EVA's evaluering, at brugen af korte aftaler er blevet en attraktiv aftaletype for mange praktikvirksomheder. For uddannelserne til smed, frisør, tømrer og mekaniker er der sket en fordobling af andelen af praktikvirksomheder med elever med korte uddannelsesaftaler fra 23 % i 2011 til 46 % i 2015. Mange virksomheder vælger dog at forlænge uddannelsesaftalerne med eleven én eller flere gange, når den korte aftale er udløbet.

Der er dog ikke samtidig sket en nævneværdig stigning i antallet af virksomheder, der ansætter elever fra de fire uddannelser, der er i fokus i undersøgelsen. Derimod viser evalueringen, at stigningen i brugen af korte aftaler langt hen ad vejen erstatter ordinære uddannelsesaftaler, hvor der har været et tilsvarende fald. Dermed ser intentionen om at sikre, at flere virksomheder bidrager til at tage et oplæringsansvar, ikke umiddelbart ud til at være indfriet med den øgede brug af korte aftaler.

To hovedårsager til de korte uddannelsesaftalers popularitet

Evalueringen peger på, at der er to hovedårsager til, at de korte uddannelsesaftaler er blevet mere populære:

- 45 % af virksomhederne i EVA's undersøgelse foretrækker de korte uddannelsesaftaler, fordi de er mindre belastende for virksomhedernes økonomi.
- 79 % af virksomhederne i EVA's undersøgelse indgår korte uddannelsesaftaler, fordi det er nemmere for dem at afbryde oplæringen af en elev end i forbindelse med en ordinær aftale.

De korte aftaler fungerer dermed ofte som en form for udvidet prøvetid for virksomhed og elev, også selvom der med en prøvetid i alle aftaler allerede er indlejret en mulighed for at afslutte ansættelsen inden for de første tre måneder.

Evalueringen viser samtidig, at mange elever i realiteten får forlænget deres korte aftale med en ny kort aftale i samme virksomhed. Der er forskel på, hvor mange elever der typisk får forlænget en kort aftale – på tømreruddannelsen er der eksempelvis flere elever med korte aftaler i flere forskellige virksomheder end på de tre andre uddannelser i EVA's undersøgelse.

Sværere at sikre, at eleverne lærer det, de skal

Den øgede brug af korte aftaler gør det vanskeligere at sikre, at eleverne lærer det, der er meningen, i løbet af deres praktikuddannelse. Det viser evalueringen. Fx angiver 37 % af de oplæringsansvarlige i virksomhederne, at de savner viden om, hvad eleverne allerede har lært, når de starter i en kort aftale hos dem. 18 % af de oplæringsansvarlige kender ikke praktikmålene for den pågældende uddannelse, ligesom 44 % af de oplæringsansvarlige har behov for mere viden om, hvilke praktikmål eleverne særligt skal arbejde med i løbet af en kort aftale.

Elever har i dag selv et stort ansvar for at sikre, at der er en stigende sværhedsgrad i forskellige opgavetyper, når deres praktik finder sted i forskellige praktikvirksomheder. Det kan fx betyde, at det kan være op til eleven selv at bede om specifikke opgaver, som bedre understøtter elevens faglige udvikling – et ansvar, som kan være en udfordring for nogle elever at løfte.

Elever savner feedback og dialog

Et vigtigt element i elevernes læring i forbindelse med en kort aftale er, at de får en god og konstruktiv feedback med fokus på, hvad de allerede kan, og hvad de skal lære. Evalueringen peger på, at ikke alle elever får den fornødne feedback.

Interview med elever i undersøgelsen viser, at eleverne kan savne dialog med virksomheden på tre niveauer: ved indgangen til uddannelsesaftalen, undervejs og ved afslutningen af uddannelsesaftalen. Når de starter i virksomheden, kan de savne en dialog om, hvad de allerede har lært, og hvad de nu skal lære i praktiktiden. Undervejs i forløbet vil mange elever gerne have mere feedback og

respons på deres opgaveløsning, og ved afslutningen af uddannelsesaftalen ønsker de ofte en afsluttende dialog om deres læring. Der bliver i evalueringen peget på, at en del elever oplever, at de ikke får en tilbagemelding på, hvorfor de er blevet fravalgt, hvis virksomheden beslutter ikke at forlænge med en ny uddannelsesaftale.

Frafaldet er lidt større i forbindelse med korte uddannelsesaftaler

Frafaldet blandt elever med korte uddannelsesaftaler er lidt større end frafaldet blandt elever med ordinære aftaler. Undersøgelsen viser, at der for elever med mindst en kort uddannelsesaftale er en frafaldsrisiko, der er 18 % højere – eller 3 procentpoint højere – sammenlignet med elever, der har en ordinær aftale. Undersøgelsen peger dermed på, at der er en lidt større fastholdelsesudfordring for de elever, der indgår en kort aftale. Det øgede frafald blandt elever med korte uddannelsesaftaler kan hænge sammen med, at nogle elever ikke oplever at få at vide, om de er dygtige nok, og at de oplever en usikkerhed med hensyn til, om de også efterfølgende kan få en praktikplads.

Eleverne kan både demotiveres og motiveres af en kort uddannelsesaftale

Elevernes motivation i relation til deres uddannelse kan påvirkes negativt af, at eleverne har en kort aftale. For nogle elever er det demotiverende ikke at vide sig sikker på, om aftalen forlænges, og bekymringen kan blandt andet komme til udtryk som en faglig usikkerhed – hvor eleven er bange for at lave fejl eller gøre noget forkert. Det er dog ikke alle elever, der oplever, at det påvirker deres motivation at have en kort uddannelsesaftale, som de ikke kan være sikre på, forlænges. Nogle elever oplever det således, at den kortere tidsramme giver dem et positivt pres i forhold til at yde en ekstra indsats.

Perspektivering

Den øgede brug af korte aftaletyper og flere skift mellem praktikvirksomheder medfører et større behov for at sikre, at der er en rød tråd i elevens læring igennem den samlede praktiktid.

Det er her vigtigt, at nogen har det samlede overblik over, hvad eleverne lærer i praktikperioderne, og at praktikvirksomhederne ved, hvad eleven kan ved start. Tilsvarende er det vigtigt, at der placeres et tydeligt ansvar for, at eleverne lærer det, de skal, og at de får den feedback, de har behov for i deres uddannelse.

Kvalitetssikringen af praktikken er i dag placeret hos de faglige udvalg. For at understøtte en gennemsigthed og kontinuitet i elevens læring fastlægger udvalgene de praktikmål, der gælder for uddannelsen, og udarbejder de såkaldte praktikerklæringer, som er det redskab, der skal beskrive og overlevere elevens læring i en praktikperiode i forhold til de gældende praktikmål.

Evalueringen viser, at der i dag ikke er placeret et tydeligt ansvar for at samle op på elevernes læring på tværs af praktikperioder eller for at aftale, hvad der særligt skal være i fokus i praktikperioden. Nogle praktikpladskonsulenter på erhvervsskolerne har fokus på at understøtte sammenhængen, men det er langt fra alle. Samtidig er de eksisterende praktikerklæringer, der skal følge op på elevernes læring, af meget svingende kvalitet og anvendelighed.

Anbefalinger

EVA's anbefalinger tager afsæt i de uddannelser, der indgår i evalueringen. Men de vil også være relevante for andre uddannelser, hvor der sker en stigning i brugen af korte uddannelsesaftaler og andre fleksible aftaletyper.

Anbefalinger til Undervisningsministeriet og de faglige udvalg

- I dag er ansvaret for, at der er en sammenhæng mellem det, eleverne lærer, når de er i praktik i forskellige virksomheder, ikke placeret tydeligt. Derfor anbefaler EVA, at Undervisningsministeriet og de faglige udvalg overvejer at placere ansvaret for at følge med i elevernes læring på tværs af forskellige praktikvirksomheder hos erhvervsskolerne, idet de har de bedste forudsætninger for at tage ansvaret.
- Det, eleverne skal lære i praktikken, og som er fastlagt i praktikmålene for uddannelsen, tager udgangspunkt i, at den samme virksomhed følger elevens progression igennem hele uddannelsen. Rammerne er ikke tilpasset de mere fleksible former for praktikforløb. Derfor anbefaler EVA, at Undervisningsministeriet og de faglige udvalg fastlægger en ramme for praktikoplæring, der er tilpasset de nye former for praktikforløb, og som kan foregå i forskellige praktikvirksomheder. Dette kan fx handle om i uddannelsesordningen at fastlægge vejledende praktikperiodemål eller vejledende niveauer for praktikmål inden for de enkelte praktikperioder i løbet af en uddannelse.
- De korte aftalers stigende popularitet skyldes blandt andet, at virksomhederne ønsker at se eleverne an i en længere periode end den tremåneders prøvetid, der indgår i enhver uddannelsesaftale. En del af eleverne får forlænget den korte aftale med endnu en kort aftale. Med trepartsaftalen bliver det kun muligt at indgå to korte aftaler med samme elev, hvorefter der skal indgås en restaftale, hvis virksomheden ønsker at beholde eleven. EVA anbefaler, at man følger denne ændring nøje og overvejer, om det ikke vil være tilstrækkeligt, at en virksomhed kun kan indgå én kort aftale med den samme elev, hvorefter en forlængelse skal være en restaftale.
- De redskaber, som i dag har til formål at samle op på elevernes læring på tværs af praktikperioderne, de såkaldte praktikerklæringer, er af en meget svingende kvalitet og anvendelighed med hensyn til at følge elevernes læring og progression på tværs af praktikperioder og uddannelsesaftaler. Derfor anbefaler EVA, at Undervisningsministeriet og de faglige udvalg sikrer, at der bliver udarbejdet gode redskaber til at følge elevens læring på tværs af forskellige praktikvirksomheder og uddannelsesaftaler. I dette arbejde vil der være behov for løbende at følge op på, om erklæringerne virker efter hensigten, og hvordan de skal udvikles.

Anbefalinger til skoler og virksomheder

- De fleksible praktikformer betyder, at eleverne kommer i praktik i flere virksomheder, og at der ikke længere nødvendigvis er én virksomhed, der har et overblik over, hvad eleven har lært og skal lære i løbet af praktikuddannelsen. Derfor anbefaler EVA, at skolerne følger med i elevernes læring på tværs af forskellige praktikvirksomheder og uddannelsesaftaler og videformidler det til den nye praktikvirksomhed, eleven starter i.
- Den øgede brug af korte uddannelsesaftaler har betydet, at det er blevet vanskeligere at sikre, at der er en sammenhæng i elevernes praktikuddannelse. Derfor anbefaler EVA, at virksomhederne har fokus på, at en kort aftale indebærer en ny opgave med hensyn til at sikre sammenhæng i elevernes praktikuddannelse. Det betyder blandt andet, at virksomhederne bør være særligt opmærksomme på at sætte sig ind i uddannelsens praktikmål og at sikre den forventede progression i elevens opgaveløsning – også når eleven oplæres i forskellige praktikvirksomheder.
- De mere fleksible praktikformer betyder, at eleverne flere gange vil have en aftale, der udløber inden afslutningen af uddannelsen. Hvis en elevs uddannelsesaftale ikke forlænges, og hvis man som virksomhed ikke giver eleven klar besked om hvorfor, er det sværere for eleverne at forstå og lære af deres praktikerfaringer. Derfor anbefaler EVA, at virksomhederne har et skærpet fokus på at være i løbende dialog med eleverne om deres læring i praktikperioden og om, hvorfor en uddannelsesaftale bliver forlænget eller ikke bliver forlænget.
- De mere fleksible praktikformer skaber et behov for, at praktikvirksomhederne i endnu højere grad får et billede af, hvad eleverne har behov for at lære, når de begynder i en kort aftale. En dialog mellem skole og praktikvirksomhed kan være et godt afsæt for at sikre, at eleverne lærer det, der er meningen, i praktikken på tværs af forskellige uddannelsesaftaler. EVA anbefaler, at virksomhederne har en dialog med skolen med henblik på at afklare, om der er særlige praktikmål eller særlige faglige områder, som er vigtige for eleven at have fokus på i den pågældende praktikperiode for at understøtte elevens læring i praktikuddannelsen samlet set.

Om datagrundlaget

Denne evaluering er afgrænset til at fokusere på fire forskellige uddannelser med en udbredt brug af korte uddannelsesaftaler, nemlig uddannelserne til smed, tømrer, frisør og mekaniker.

Evalueringen bygger på en kombination af kvantitative og kvalitative datakilder, som tilsammen udgør et mixed-methods-design. Data består af en registerbaseret undersøgelse og en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt oplæringsansvarlige i 400 praktikvirksomheder. Derudover har EVA gennemført interview med oplæringsansvarlige i ni forskellige praktikvirksomheder samt interview på syv erhvervsskoler med hhv. elever, praktikpladsopsøgende medarbejdere og skolepraktikinstruktører.

Styrken ved analysedesignet er, at det giver både et bredt billede af brugen af korte uddannelsesaftaler og et dybdegående indblik i, hvilke overvejelser og hvilken praksis der kendetegner brugen af korte uddannelsesaftaler.

Dermed er evalueringen et godt udgangspunkt for at diskutere, hvilken betydning de forandrede praktikformer har for elevernes praktik på erhvervsuddannelserne. Dog tager evalueringen ikke højde for den begrænsning i brug af korte aftaler, som indgik i trepartsaftalen i 2016, idet ændringerne på evalueringstidspunktet endnu ikke er trådt i kraft.

2 Indledning

Erhvervsuddannelserne udgøres hovedsageligt af perioder i praktik i en virksomhed, og god praktikoplæring er afgørende for, at eleverne bliver dygtige faglærte. Manglen på praktikpladser er en af de største udfordringer i det danske erhvervsuddannelsessystem, og mange forskellige typer tiltag har de seneste år haft fokus på at sikre, at der skaffes praktikpladser nok. Men det er ikke kun omfanget af praktikpladser, der har betydning for, om det danske vekseluddannelsessystem fungerer efter hensigten. Kvaliteten af den oplæring, eleverne får i praktikvirksomhederne, er et lige så vigtigt element, som indtil nu har været mindre i fokus.

Nye aftaletyper som en af løsningerne på praktikpladsproblemet

Et af de tiltag, der har til formål at sikre et tilstrækkeligt antal praktikpladser, har været at indføre kortere praktikaftaler og mere fleksible muligheder for virksomheder, der ansætter en elev i uddannelsesaftale. Analyser af manglende praktikpladser har gennem tiden peget på, at et stigende antal virksomheder ikke ønsker en uddannelsesaftale med en elev i en hel uddannelsesperiode.¹

Der findes en række forskellige typer uddannelsesaftaler med en kortere varighed end de ordinære uddannelsesaftaler. Disse aftaletyper er indført for at gøre det nemmere og mere realistisk for flere virksomheder at bidrage til oplæringen af elever på erhvervsuddannelserne. De kortere typer uddannelsesaftaler betyder, at praktikvirksomheder ikke behøver at indgå en ordinær uddannelsesaftale af typisk to-fire års varighed, men kan nøjes med at oplære en elev i en kortere del af en uddannelse.

De ændrede muligheder for at indgå uddannelsesaftaler betyder også, at praktikforløbene er under forandring. De nye og mere fleksible praktikformer bliver stadig mere populære og udgør en del af praktikuddannelsen for flere og flere erhvervsuddannelseselever. Det betyder også, at for et stadigt stigende antal elever består praktikuddannelsen af oplæring i flere forskellige virksomheder.

En kort aftale er en af disse aftaletyper. Den varer typisk ét år og dækker én praktikperiode og en skoleperiode på en uddannelse. Både elever, der kommer direkte fra grundforløbet, og elever, der har været i skolepraktik eller haft en uddannelsesaftale, kan indgå en kort aftale. I august 2016 indgik regeringen og arbejdsmarkedets parter en trepartsaftale om tilstrækkelig og kvalificeret arbejdskraft. Aftalen rummer en række initiativer, der skal styrke virksomhedernes incitamenter til at oprette de nødvendige praktikpladser. Trepartsaftalen indebærer blandt andet en række begrænsninger af virksomhedernes mulighed for at benytte korte uddannelsesaftaler og virksomhedsforlagt undervisning.

¹ Fx: *Virksomhedernes oplæringskapacitet – Virkemidler, der virker*, Teknologisk Institut, 2010.

En af begrænsningerne betyder, at en virksomhed fremover kun vil kunne indgå en kort uddannelsesaftale to gange med den samme elev. Hvis virksomheden herefter ønsker at beholde eleven, skal der indgås en restaftale. Dog indføres en mulighed for at få dispensation til at indgå en tredje kort uddannelsesaftale med den samme elev, hvis forlængelsen godkendes af det lokale uddannelsesudvalg. Begrænsningen har til formål at undgå, at elever unødigt indgår korte ansættelser. Den træder i kraft 1. januar 2018 og har dermed ikke været gældende i den periode, hvor denne evaluering er gennemført. Begrænsningen vil fremover gælde på området og dermed betyde, at virksomhederne i mindre grad får mulighed for at fastholde elever i en kort aftale i mere end ca. to år ad gangen.

Fokus på korte uddannelsesaftaler i denne evaluering

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har i flere undersøgelser og evalueringer undersøgt omfanget af de forskellige aftaletyper på erhvervsuddannelserne. Senest i evalueringer af praktikcentre, som blev gennemført i 2015². Her viser opgørelserne, at de korte aftaletyper, særligt korte aftaler og delaftaler, er i vækst og for nogle uddannelser er blevet mere almindelige end ordinære uddannelsesaftaler.

Diskussionen om manglende praktikpladser og arbejdet for at skabe praktikpladser nok har indtil nu hovedsageligt handlet om, hvorvidt der med de mere fleksible muligheder for praktikopklæring kan skabes det nødvendige antal praktikpladser. Der er imidlertid begrænset viden om, *hvordan* virksomhederne påtager sig oplæringsopgaven, og hvad det betyder for elevernes praktikopklæring, at den består af andre aftaletyper end de ordinære aftaler.

Derfor sætter EVA fokus på den øgede brug af korte aftaler, hvilke begrundelser der er for stigningen, og hvad en kort uddannelsesaftale betyder for elevernes trivsel, læring og sammenhæng i deres praktikuddannelse. Evalueringen ser også på, hvordan skoler, praktikvirksomheder og faglige udvalg kan understøtte, at eleverne får et uddannelsesforløb med en god progression og tydelig sammenhæng, selvom praktikopklæringen består af flere kortere uddannelsesaftaler i forskellige praktikvirksomheder.

Rapporten henvender sig primært til de aktører, der i det daglige arbejder med praktikpladssøgning og med oplæring i praktikken, dvs. praktikvirksomhederne og de ansvarlige for erhvervsskolernes praktikpladssøgende arbejde. Rapporten henvender sig desuden til de faglige udvalg og Undervisningsministeriet, der har det overordnede ansvar for at sikre kvaliteten på erhvervsuddannelserne.

2.1 Formål og evalueringsspørgsmål

Evalueringens overordnede evalueringsspørgsmål er:

- Hvad betyder den omfattende brug af korte uddannelsesaftaler for kvaliteten af elevernes uddannelse?

Evalueringsspørgsmålet bliver afdækket ved hjælp af følgende delspørgsmål, som i rapporten udgør hver sit kapitel:

2 Evaluering af praktikcentre, del 1 og 2: <https://www.eva.dk/ungdomsuddannelse/praktikcentre-paa-erhvervsuddannelser>

- Hvordan ser udviklingen i brugen af korte aftaler ud, og hvad kendetegner uddannelsesforløb, hvori der indgår mange korte aftaler? (Kapitel 5).
- Hvorfor indgår virksomhederne korte aftaler, og hvordan arbejder de med at understøtte progression, trivsel og sammenhæng i elevens uddannelse? (Kapitel 6).
- Hvorfor indgår elever korte uddannelsesaftaler, hvordan oplever de oplæringsmiljøet i forbindelse med en kort aftale, og i hvilket omfang er der sammenhæng og progression i deres uddannelse på tværs af forskellige uddannelsesaftaler? (Kapitel 7).
- Hvilken rolle spiller de korte uddannelsesaftaler i arbejdet med at understøtte elevernes praktikpladssøgning og skabe sammenhæng i elevernes uddannelse? (Kapitel 8).

2.2 Evalueringens design og organisering

Her præsenteres kort evalueringens design og datagrundlag. En uddybende beskrivelse af de enkelte elementer findes i rapportens metodeappendiks.

2.2.1 Analysedesign

Evalueringen belyser brugen af korte uddannelsesaftaler på fire udvalgte erhvervsuddannelser. De fire uddannelser er udvalgt for at sikre, at evalueringen inddrager uddannelser med en stor andel af elever med korte uddannelsesaftaler og en høj vækst i brugen af denne aftaletype inden for de senere år. Desuden har udvælgelsen taget hensyn til, at evalueringen samlet inddrager uddannelser med forskellige typer arbejdsmarked og forskellige typer opgaver og kompetencemål. Endelig er uddannelserne udvalgt, så der sikres en fordeling af eleverne på begge køn.

De uddannelser, der indgår i evalueringen, er:

- Frisøruddannelsen
- Smedeuddannelsen
- Træfagenes byggeuddannelse (i rapporten benævnt tømreruddannelsen)
- Uddannelsen til personvognsmekaniker (i rapporten benævnt mekanikeruddannelsen).

Udvælgelsen er foretaget på baggrund af en opgørelse over de 11 største erhvervsuddannelser, som bruger korte uddannelsesaftaler.

Evalueringen bygger på en kombination af kvantitative og kvalitative datakilder, som tilsammen udgør et mixed-methods-design. Data består af individuelle interview med oplæringsansvarlige i ni forskellige praktikvirksomheder samt fokusgruppeinterview på syv erhvervsskoler med hhv. elever, praktikpladsopsøgende medarbejdere og skolepraktikinstruktører. Derudover har EVA gennemført en registerbaseret undersøgelse, og Epinion har for EVA gennemført en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt oplæringsansvarlige i 400 praktikvirksomheder.

Analysedesignet er sekventielt, forstået på den måde, at data er indsamlet, så de løbende har givet input til og kvalificeret det efterfølgende element. Fx har de ni kvalitative interview med de oplæringsansvarlige givet input og inspiration til udarbejdelsen af spørgeskemaundersøgelsen til de 400 praktikvirksomheder.

Den registerbaserede undersøgelse er løbende blevet inddraget i dataindsamlingen ved at inspirere til spørgeguide til interview og spørgsmål til spørgeskemaundersøgelse. Dette er illustreret i figur 2.1 nedenfor.

FIGUR 2.1

Design af evalueringen

Del 1: Forundersøgelse	Del 2: Interview-undersøgelse	Del 3: Spørgeskemaundersøgelse	Del 4: Registerundersøgelse
<ul style="list-style-type: none">• Indledende interview med repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, skolernes leder- og lærer-organisationer.• Indledende interview med sekretariatsledere for de fire faglige udvalg for uddannelserne i undersøgelsen.	<ul style="list-style-type: none">• Interview med ni oplæringsansvarlige i praktikvirksomheder.• Fokusgruppeinterview med i alt 40 elever.• Fokusgruppeinterview med 31 praktikpladskonsulenter og skolepraktikinstruktører.	<ul style="list-style-type: none">• Survey blandt 400 oplæringsansvarlige i praktikvirksomheder, der har indgået korte uddannelsesaftaler.	<ul style="list-style-type: none">• Kortlægning af brug af korte uddannelsesaftaler 2011-15.• Analyse af sammenhæng mellem aftalatype og trivsel og frafald.

Forundersøgelse

Som afsæt for evalueringen er der gennemført en forundersøgelse med det formål at indkredse og skærpe evalueringens fokus og analyseramme og udpege de centrale problemstillinger på området. Projektgruppen har gennemført en række indledende interview med interessenter, herunder arbejdsmarkedets parter og skolernes leder- og lærerorganisationer, samt interview med sekretariaterne for de faglige udvalg på de fire udvalgte uddannelser. Desuden er der gennemført en deskresearch af love og rammer på området samt relevant forskning om læring i praktikken.

Registerbaseret undersøgelse

Den registerbaserede undersøgelse kortlægger udviklingen i brugen af korte aftaler på fire udvalgte uddannelser i perioden 2011-15, herunder i hvilket omfang eleverne indgår flere korte aftaler i den samme virksomhed. Desuden afdækker evalueringen, hvilke elever og virksomheder der særligt indgår korte aftaler inden for de udvalgte uddannelser, samt elevernes trivsel og frafald i forbindelse med hhv. korte og ordinære uddannelsesaftaler.

Kvalitative interview blandt oplæringsansvarlige i praktikvirksomheder

Som led i evalueringen er der gennemført ni enkeltinterview med oplæringsansvarlige i virksomheder, der har eller har haft elever ansat i korte uddannelsesaftaler. Formålet med interviewene har været at tegne et billede af, hvordan man som oplæringsansvarlig for en elev med en kort uddannelsesaftale arbejder med at sikre kvaliteten i praktikforløbet, herunder hvordan man arbejder med at understøtte progression, trivsel og sammenhæng i elevernes samlede uddannelse.

Interviewene fordeler sig på de fire udvalgte uddannelser og omfatter virksomheder af forskellig størrelse og geografisk placering. Der er gennemført interview med oplæringsansvarlige i ni praktikvirksomheder.

Spørgeskemaundersøgelse blandt praktikvirksomheder

Epinion har på vegne af EVA gennemført en telefonbaseret spørgeskemaundersøgelse blandt 402 praktikvirksomheder, som har haft mindst én elev med en kort uddannelsesaftale i perioden 2014-

16. De deltagende virksomheder er alle virksomheder, der har haft ansat elever i mindst én kort uddannelsesaftale fra én af de fire udvalgte uddannelser. Virksomhederne er udvalgt, så der er sikret en spredning med hensyn til geografisk placering og virksomhedsstørrelse.

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen er at tegne et bredt billede af virksomhedernes begrundelser for at indgå korte uddannelsesaftaler samt at beskrive, hvordan virksomhederne konkret arbejder med at understøtte sammenhængen i elevernes praktikuddannelser, når uddannelsen består af flere korte aftaler. Derudover afdækker spørgeskemaundersøgelsen, hvilke faktorer der i virksomhedernes optik har betydning for dette arbejde.

Fokusgruppeinterview blandt elever med korte uddannelsesaftaler

Der er gennemført syv fokusgruppeinterview på syv forskellige erhvervsskoler med i alt ca. 40 elever. De interviewede elever blev udvalgt af skolen og skulle have erfaringer med korte aftaler. Eleverne repræsenterer samlet de fire uddannelser, der indgår i evalueringen.

Interviewene med eleverne afdækker, hvordan og hvorfor eleverne indgår korte uddannelsesaftaler, hvordan de vurderer oplæringsmiljøet i forbindelse med en kort aftale, og i hvilket omfang der er sammenhæng i deres praktikuddannelse på tværs af forskellige uddannelsesaftaler. Enkelte af de interviewede elever viste sig under interviewet ikke at have haft en kort aftale, men derimod andre former for kortere aftaler. Disse elevers erfaringer er medtaget i analysen, hvor der indgår generelle pointer om at skifte mellem forskellige praktikvirksomheder, men er ikke medtaget, når det drejer sig om specifikke erfaringer med at være i en kort aftale.

Fokusgruppeinterview blandt praktikpladsopsøgende medarbejdere og skolepraktikinstruktører

Interviewene med de praktikpladsopsøgende medarbejdere og skolepraktikinstruktører giver et billede af skolernes arbejde med at understøtte elevernes praktikpladssøgning samt af deres arbejde med at skabe sammenhæng mellem elevernes forskellige praktikforløb.

EVA har gennemført syv fokusgruppeinterview med i alt 31 praktikpladsopsøgende medarbejdere og skolepraktikinstruktører for de fire udvalgte uddannelser på de samme syv skoler som dem, hvorpå elevinterviewene fandt sted. De udvalgte skoler har stået for udvælgelsen af relevante deltagere, som var tilknyttet en af de fire udvalgte uddannelser. Derfor har der været stor forskel på, hvor mange medarbejdere der deltog i de enkelte fokusgruppeinterview. Fx har praktikpladskonsulenterne på nogle skoler været ansvarlige for mere end én af de udvalgte uddannelser.

2.2.2 Projektgruppe

Bag evalueringen står en projektgruppe, som har haft det praktiske, metodiske og faglige ansvar for evalueringen. Gruppen består af følgende medarbejdere:

- Chefkonsulent Pernille Hjermov (projektleder)
- Evalueringskonsulent Sara Jekes (fra november 2016)
- Evalueringskonsulent Sonja Marie Staffeldt
- Metodekonsulent Mia Uth Madsen
- Specialkonsulent Stine Sund Hald (indtil oktober 2016).

Evalueringen er gennemført i perioden juni 2016 til juni 2017.

2.3 Rapportens opbygning

Første del af rapporten beskriver de formelle rammer, der gælder for uddannelsesaftaler på erhvervsuddannelserne, herunder de korte uddannelsesaftaler (kapitel 3). Reglerne for de forskellige aftaletyper er beskrevet dels i lov og bekendtgørelse om erhvervsuddannelserne og dels i vejledning til uddannelsesaftaler på Undervisningsministeriets hjemmeside: www.uvm.dk. Desuden introduceres i første del af rapporten (kapitel 4) de centrale begreber, som på baggrund af den indledende deskresearch danner afsæt for analysen.

Herefter behandler rapporten evalueringens resultater. Kapitel 5 giver et samlet overblik over udviklingen og brugen af de korte uddannelsesaftaler på de udvalgte uddannelser i perioden 2011-15. Kapitlet indeholder desuden en analyse af trivsel og frafald for elever med korte uddannelsesaftaler. Dernæst behandles i kapitel 6 virksomhedernes begrundelser for den øgede brug af korte aftaler samt virksomhedernes rolle med hensyn til at skabe et godt oplæringsmiljø for elever med korte aftaler. Vi sætter i kapitel 7 fokus på elevernes begrundelse for at indgå en kort aftale og på deres trivsel og læring i forbindelse med de korte aftaler. Kapitel 8 beskriver de korte aftalers rolle i skolernes praktikopsøgende arbejde samt skolernes arbejde med at skabe en samlet praktikuddannelse for eleverne.

Hvert kapitel indeholder en opsamling med kapitlets væsentligste pointer. I rapportens appendiks findes en udfoldet metodebeskrivelse samt en oversigt over den anvendte litteratur.

3 De formelle rammer og regler

Dette kapitel introducerer til de rammer, der gælder for de korte uddannelsesaftaler, herunder hvordan korte uddannelsesaftaler adskiller sig fra andre typer uddannelsesaftaler på erhvervsuddannelserne. Kapitlet beskriver desuden, hvilken ansvarsfordeling der gælder i forhold til kvalitets sikring på området, og hvilke redskaber der formelt skal understøtte sammenhæng og kvalitet i praktikoplæringen på erhvervsuddannelserne.

3.1 Hvad er en kort aftale?

En erhvervsuddannelse er bygget op af perioder, hvor eleverne har undervisning på en erhvervsskole, og perioder, hvor eleverne oplæres i en praktikvirksomhed. Traditionelt indgik en elev på en erhvervsuddannelse en såkaldt ordinær uddannelsesaftale med én praktikvirksomhed, dvs. en uddannelsesaftale, som dækker hele elevens erhvervsuddannelsestid.

Inden for den seneste årrække er det dog blevet muligt at indgå andre typer uddannelsesaftaler end kun de ordinære uddannelsesaftaler. De forskellige former for uddannelsesaftaler er korte aftaler, restaftaler, delaftaler og kombinationsaftaler³. Disse aftaletyper er indført for at give virksomheder, der ikke umiddelbart er motiverede for eller har økonomi til at ansætte en elev, mulighed for at gøre det alligevel. For alle aftaletyperne gælder det, at eleverne er ansat på lærlingevilkår i en godkendt praktikvirksomhed. Det betyder fx, at eleven modtager overenskomstfastsat løn⁴, er dækket af virksomhedens forsikringer og er berettiget til barselsorlov osv. i hele uddannelsestiden.

³ Der findes også den aftaletype, der hedder ny mesterlære, som er en videreførelse af muligheden for at gennemføre al oplæring, herunder også grundforløbet, i en virksomhed. Denne aftaletype er i mindre grad et udtryk for et ønske om at gøre aftalen mindre forpligtende for virksomheden, men snarere et udtryk for at imødekomme nogle elevers behov for en virksomhedsbaseret uddannelse.

⁴ En elevløn starter typisk på ca. 11.000 pr. måned, men er afhængig af overenskomsten på det enkelte faglige område, elevens anciennitet, om eleven er almindelig lærling eller voksenlærling, og om det er en EUD- eller en EUX-uddannelse.

Overblik over forskellige aftaletyper på erhvervsuddannelserne

Ordinær uddannelsesaftale

Dækker hele elevens uddannelsestid, herunder alle praktikperioder og skoleperioder.

Kort uddannelsesaftale

Dækker som minimum én hel praktikperiode og en skoleperiode under en af erhvervsuddannelsernes hovedforløb.

Restaftale

Dækker de skole- og praktikperioder, som en elev mangler for at kunne færdiggøre en igangværende uddannelse.

Delaftale

Rummer en del af praktikoplæringen på en uddannelse. Aftalen kan have en varighed på ned til få dage og op til en hel praktikperiode. Delaftaler kan kun indgås af elever, der er i skolepraktik.

Kombinationsaftale

Aftale, hvor to eller flere virksomheder deles om uddannelsesansvaret under hele uddannelsen.

Ny mesterlæreaftale

Oplæring af eleven i praktikvirksomheden i stedet for på skolen i forbindelse med grundforløbet.

Kilde: *Vejledning til uddannelsesaftaler*, Undervisningsministeriet (<https://uvm.dk/erhvervsuddannelser/praktik/uddannelsesaftaler/blanketter-til-uddannelsesaftaler>).

3.1.1 Uddybet beskrivelse af de forskellige aftaletyper

De forskellige aftaletyper adskiller sig fra hinanden med hensyn til varighed, ansvar og mere generelle rammer for ansættelsen, fx prøvetid. Herunder uddybes de forskellige uddannelsesaftaler.

Ordinære uddannelsesaftaler

Den mest anvendte aftaletype set på tværs af erhvervsuddannelserne er stadig den ordinære uddannelsesaftale. En ordinær aftale dækker hele elevens uddannelsestid, herunder alle praktikperioder og skoleperioder. Som oftest indgås en ordinær aftale kun for hovedforløbet, men den kan også indgås, allerede når eleven er på grundforløb. Varigheden af en ordinær aftale følger uddannelsestiden for den pågældende uddannelse. Der er en gensidig prøvetid på tre måneder, hvor opsigelse fra enten praktikvirksomhedens eller elevens side kan ske uden begrundelse.

Kort uddannelsesaftale

En kort uddannelsesaftale, som er den aftaletype, der er særligt fokus på i denne evaluering, dækker som minimum én hel praktikperiode og en skoleperiode under en af erhvervsuddannelsernes hovedforløb. Typisk vil en kort aftale have en varighed af ca. ét år, men den egentlige varighed afhænger af, hvordan den enkelte skole har organiseret skoleperioderne i hovedforløbet. Da den

samlede varighed af den skolebaserede undervisning på en erhvervsuddannelse er fastlagt i uddannelsesordningen for den konkrete uddannelse, og det varierer fra skole til skole, hvor mange skoleperioder hovedforløbet er opdelt i, betyder det, at længden af en skoleperiode og længden af en praktikperiode varierer afhængigt af antallet af skoleperioder, den enkelte skole vælger at dele hovedforløbet op i.

Det betyder, at længden af en kort uddannelsesaftale kan variere, alt efter hvilken uddannelse eleven er i gang med, hvilken skole eleven går på, og hvor eleven er i sit uddannelsesforløb. Jo flere skoleperioder en skole har valgt at opdele uddannelsen i, jo kortere praktikperioder vil der være imellem skoleperioderne, og jo kortere er en kort uddannelsesaftale.

Ligesom i forbindelse med en ordinær uddannelsesaftale er der i forbindelse med en kort uddannelsesaftale en gensidig prøvetid på tre måneder, hvor opsigelse fra enten praktikvirksomheden eller eleven kan ske uden begrundelse. En kort aftale kan indgå i umiddelbar forlængelse af grundforløbet eller af en skoleperiode på hovedforløbet. Eller den kan indgå af elever, der er i skolepraktik. Hvis ikke en kort aftale forlænges, eller eleven indgår en anden aftale direkte efter, kan eleven optages i skolepraktik efter en kort aftale.

Andre typer aftaler

Restaftaler, delaftaler og kombinationsaftaler berøres i mindre grad i denne evaluering, men hører også til de mere fleksible aftaletyper, hvor det ikke er én praktikvirksomhed, der påtager sig praktikoplæringen under en hel uddannelse. *Restaftaler* dækker de skole- og praktikperioder, som en elev mangler for at kunne færdiggøre en igangværende uddannelse. Dvs. at hvis en elev har været i skolepraktik i en periode eller har haft en af de korte aftaletyper, kan resten af uddannelsen færdiggøres under en restaftale.

En *delaftale* er en aftale, som rummer en del af praktikoplæringen på en uddannelse. Den kan have en varighed på ned til få dage og op til en hel praktikperiode. Til forskel fra en kort uddannelsesaftale indgår der ikke en skoleperiode i en delaftale, og denne type aftale kan kun indgå af elever, der er i skolepraktik. I en delaftale er der ingen prøvetid, hvor eleven eller virksomheden kan opsige hinanden uden begrundelse. Eleven fortsætter i skolepraktik, hvis der ikke indgås en anden aftale, når delaftalen udløber.

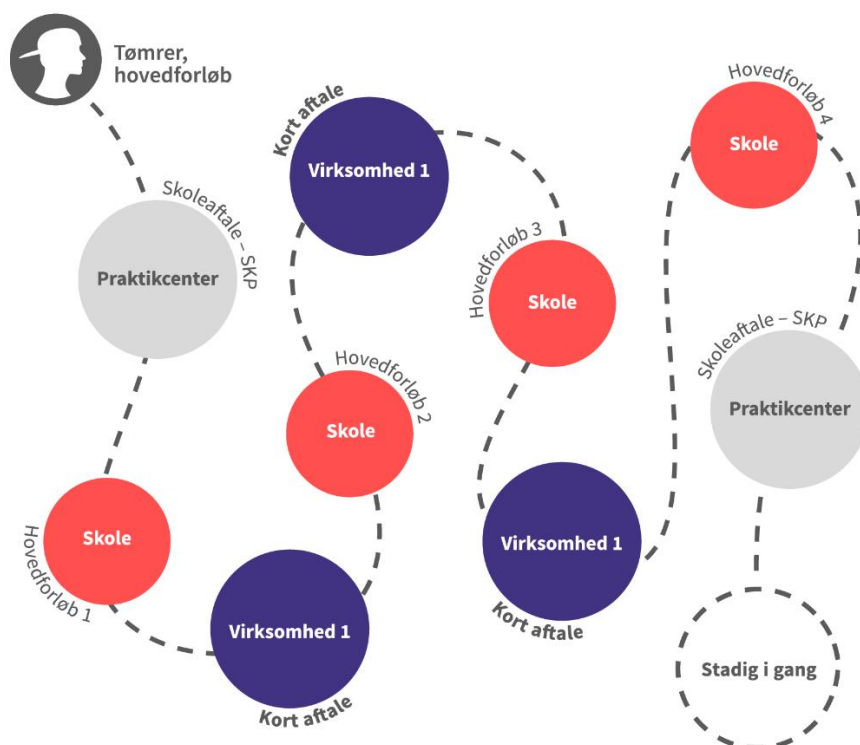
En *kombinationsaftale* er en aftale, som samlet set dækker alle skoleperioder og praktikperioder i løbet af en hel uddannelse, men hvor to eller flere virksomheder deles om uddannelsesansvaret. Det fastlægges, når virksomhed og elev indgår aftalen, hvilken virksomhed eleven er i hvornår. En ny mesterlæreaftale dækker også alle skole- og praktikperioder i løbet af en uddannelse, men rummer oplæring af eleven i praktikvirksomheden i stedet for på skolen i forbindelse med grundforløbet.

3.1.2 En kort aftale kan indgå i kombination med de andre aftaletyper

Uddannelsesforløb, hvori der indgår en eller flere korte aftaler, kan sammensættes på mange forskellige måder. Nedenfor illustreres dette med to eksempler på forløb. Illustrationerne tager afsæt i nogle af de forløbstegninger, som de interviewede elever udarbejdede som optakt til interviewet.

GRAFIK 3.1

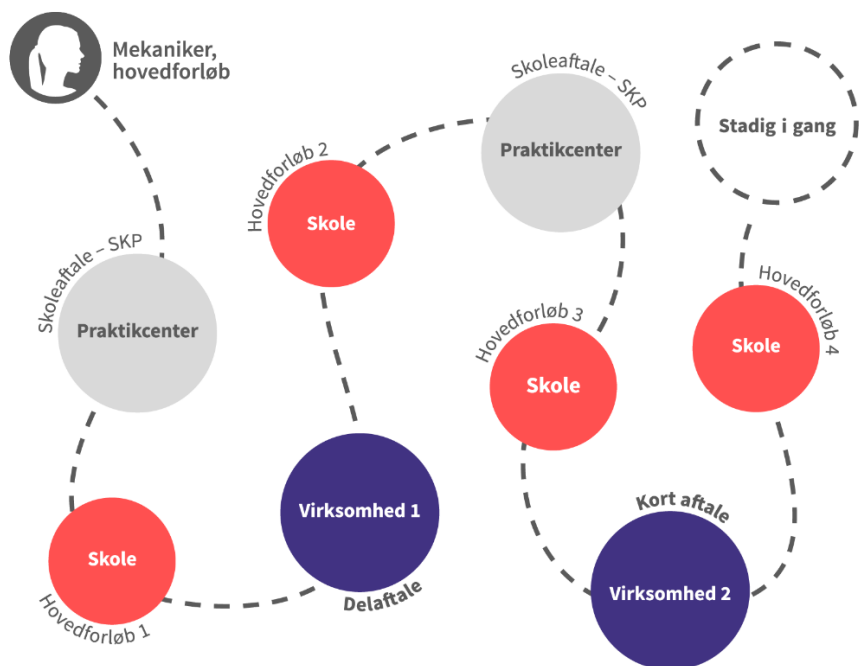
Tømrerelev med flere korte uddannelsesaftaler i samme virksomhed

Kilde: Forløbstegning baseret på interviewundersøgelse blandt elever, EVA 2016/17.

GRAFIK 3.2

Mekanikerelev med uddannelsesaftaler i forskellige virksomheder

Kilde: Forløbstegning baseret på interviewundersøgelse blandt elever med korte uddannelsesaftaler, EVA 2016/17.

3.2 Hvad skal eleverne lære i forbindelse med en kort aftale?

Alle erhvervsuddannelser er beskrevet i en uddannelsesordning, som rummer de kompetencemål, der gælder for skoledelen af uddannelsen, og de praktikmål, der gælder for praktikoplæringen på uddannelsen (se boks nedenfor). Uddannelsesordningerne er udarbejdet af det faglige udvalg for uddannelsen. Det betyder, at arbejdsmarkedets parter har ansvaret for at fastlægge, hvilke kompetencer eleven samlet set skal opnå i praktikperioderne på uddannelsen. Det er beskrevet i praktikmålene for uddannelsen.

De praktikmål, der gælder for en uddannelse, gælder samlet set for al praktikoplæring på uddannelsen. Uanset om eleven er ansat i den samme praktikvirksomhed igennem hele sin uddannelse, om eleven er ansat i forskellige virksomheder, eller om eleven i perioder er i skolepraktik.

Hvad er et fagligt udvalg?

For alle erhvervsuddannelser er der nedsat et fagligt udvalg, som blandt andet er ansvarligt for: fastsættelse af uddannelsens indhold og rammer i uddannelsesordningen, godkendelse af praktikvirksomheder, indhold i svendeprøver/fagprøver og udpegning af skuemestre samt analyser og udviklingsprojekter inden for fagområdet.

Udvalgene er sammensat paritetisk med lige mange repræsentanter fra arbejdsgiver- og arbejdstagersiden.

3.2.1 Ingen fastlagte praktikmål for en kort aftale

De praktikmål, der indgår i uddannelsesordningen, er de mål, der gælder for elevens praktikuddannelse. Det er meningen, at praktikvirksomheden så vidt muligt tilrettelægger uddannelsen, så eleven arbejder efter stigende sværhedsgrad og kompleksitet i sin opgaveløsning⁵. Denne samlede planlægning af forløbet skal være med til at sikre, at eleven ved afslutningen af den sidste praktikperiode opnår et niveau, der svarer til de krav, som stilles til en færdiguddannet. Elevens slutkompetencer bedømmes som en del af den afsluttende fagprøve/svendeprøve.

Når en elev indgår en kort aftale, er der ikke krav om, at der i løbet af uddannelsen skal udpeges særlige praktikmål eller særlige niveauer inden for de enkelte praktikmål, som skal gælde for praktikoplæringen. Praktikvirksomheden har ansvaret for oplæringen i den periode, aftalen løber, men ikke et ansvar med hensyn til konkrete praktikmål.

Det er erhvervsskolens opgave at understøtte en god sammenhæng mellem elevernes læring i praktikperioder og elevernes læring i skoleperioder. Dette er beskrevet i hovedbekendtgørelsen for uddannelserne. Men skolen har ikke formelt set til opgave at sikre eller understøtte, at eleven når praktikmålene. Heller ikke når oplæringen foregår i forskellige virksomheder.

⁵ Bekendtgørelse om erhvervsuddannelser, BEK nr. 367 af 19.4.2016, § 77 (kapitel 12).

3.2.2 Praktikerklæring som oversigt over opnåede mål og opnået niveau

For alle typer uddannelsesaftaler gælder det, at praktikvirksomheden skal udfylde en praktikerklæring ved afslutning af hver praktikperiode. I erklæringen skal virksomheden gøre status over elevens læring ved at angive, hvilke kompetencer eleven har trænet i den pågældende periode, og hvilket niveau der er opnået ved praktikperiodens afslutning. Praktikerklæringen er et dokument, som skolen kan bruge til at se, hvor langt eleven er i sin uddannelse, og om der er kompetencemål, som eleven har særligt behov for at træne i skoleperioderne af sin uddannelse. Samtidig er praktikerklæringerne også en mulighed for, at eleverne kan følge med i, hvordan de udvikler sig og lærer, og om de har et tilstrækkeligt højt fagligt niveau i forhold til de fastlagte praktikmål for praktikken. Det er hensigten, at eleverne kan bruge oversigten i dialogen med den oplæringsansvarlige om deres læring i praktikperioderne.

Hvis en elev indgår uddannelsesaftaler med forskellige virksomheder i løbet af sin uddannelse, skal hver praktikvirksomhed udfylde en praktikerklæring og underrette den eventuelt følgende virksomhed i uddannelsesforløbet om udstedelsen af praktikerklæringen. Den virksomhed, som har eleven i den afsluttende praktikperiode, har ansvar for at indstille eleven til svendep prøve på baggrund af praktikmålene for hele uddannelsen. For elever, der afslutter deres uddannelse i skolepraktik, er det skolen, der har ansvaret for at indstille til svendep prøve.

Der er stor forskel på udformningen af de praktikerklæring, der er udarbejdet for de enkelte uddannelser. Det er det faglige udvalgs opgave at udforme praktikerklæringens indhold og format, og der findes ingen specifikke krav til, hvordan en praktikerklæring skal se ud. Og der er heller ingen krav til, hvilken rolle erklæringerne skal spille i elevernes samtaler med deres oplæringsansvarlige.

For de fire uddannelser, der er i fokus i denne evaluering, varierer erklæringerne både i forhold til, hvor godt et overblik de giver over de gældende praktikmål, og i forhold til, hvor anvendelige de er som grundlag for at angive elevens kompetenceudvikling i en praktikperiode.

Praktikerklæring for frisøruddannelsen

For frisøruddannelsen er der ingen praktikerklæring tilgængelig fra det faglige udvalg på tidspunktet for denne evaluering. Der findes en afsluttende praktikerklæring, som praktikvirksomhederne skal anvende, når en elev afslutter praktikop læringen på uddannelsen. Den erklæring rummer dog ingen beskrivelse af praktikmålene for uddannelsen, men giver praktikvirksomheden muligheden for at skrive under på at have haft en uddannelsesaftale med en elev.

En sådan praktikerklæring kan ikke fungere som information til skolen, eleven eller eventuelt kommende praktikvirksomheder om elevens læring i praktikperioderne.

Praktikerklæring for smedeuddannelsen

For uddannelsen til smed har det faglige udvalg udarbejdet en erklæring, hvor alle praktikmålene er oplyst, som de er beskrevet i uddannelsesordningen, hvilket giver et godt overblik over målene. Med hensyn til beskrivelse af elevens læring og kompetenceudvikling i forhold til praktikmålene giver erklæringen ingen mulighed for at beskrive et niveau. Den oplæringsansvarlige skal afkrydse, om eleven ofte eller sjældent har arbejdet med opgaver, der kan understøtte, at eleven opnår et angivet niveau. Men ikke hvilket niveau eleven har opnået.

Det betyder, at denne praktikerklæring giver hverken skolen, eleven eller en eventuelt efterfølgende praktikvirksomhed et billede af, om eleven har nået praktikmålet eller er godt på vej, eller om eleven stadig har behov for at øve sig. Den giver kun et billede af, hvorvidt eleven har arbejdet med et praktikmål eller et område.

FIGUR 3.1

Praktikerklæring for specialet Smed

Praktikerklæringen vedrører praktikperiode, 1 2 3 4 .

Skolen skal inden udlevering til virksomheden **markere med kryds** hvilken praktikperiode der er tale om.

Der kan være flere praktikperioder afhængig af hvor mange skoleperioder den enkelte skole har opdelt skoleundervisningen i. Der skal dog mindst være 4 praktikperioder.

Eleven har i praktikperioden været beskæftiget med følgende arbejdsområder og funktioner i virksomheden

Sæt kryds ud for de praktikmål, som eleven har været beskæftiget med i praktikperioden samt i hvilken grad.

Fremstilling, reparation og vedligeholdelse Nr. 1546	Ofte	Sjældent
Eleven kan tilrettelægge og udføre mindre konstruktioner i plade-, rør og stålprofiler i et samlet fremstillings-, reparations- og vedligeholdelsesforløb.		
Eleven kan udvælge og behandle materialer efter krav og anvendelsesformål.		
Eleven kan udføre afkorting og tildannelse af lige, skrå og faconsnit i plade, rør og profiler under hensynstagen til gældende standarder og tolerancekrav.		
Eleven kan planlægge og udføre enkle fremstillingsopgaver, ved hjælp af manuelle og maskinelle bearbejdningsmetoder.		
Eleven kan udføre sammenføjningsmetoder i et fremstillingsforløb i henhold til gældende standarder.		
Eleven kan udføre overflade- og efterbehandling af metaller og andre materialer i et fremstillings og reparationsforløb under hensynstagen til en given kvalitet og gældende normer og standarder.		
Eleven kan vedligeholde produktionsudstyr der anvendes i fremstillingsrepa-		

Kilde: *Praktikerklæring for specialet Smed, rustfri*. Metalindustriens Uddannelsesudvalg.

Praktikerklæring for uddannelsen til personvognsmekaniker

Det faglige udvalg for uddannelsen til personvognsmekaniker har udarbejdet en erklæring, som rummer praktikmålene for hele uddannelsen og samtidig tydeliggør, hvilke praktikmål der specifikt gælder for personvognsmontør (trin 1), og hvilke der yderligere gælder, hvis eleven vil gøre hele uddannelsen til personvognsmekaniker færdig. Den skala, som elevens kompetenceudvikling i praktikperioderne bedømmes ud fra, angiver, hvorvidt eleven har opnået den kompetence, der er beskrevet i praktikmålet, eller om oplæringen stadig er i gang.

FIGUR 3.2

Praktikerklæring for specialet Personvognsmekaniker

Nedenstående udfyldes af virksomheden ved praktikperiodens afslutning

Denne praktikerklæring vedrører de praktikperioder, der er placeret imellem skoleperioderne. Der skal udfyldes en særlig skole- og virksomheds erklæring efter den afsluttende praktikperiode.

I skemaet herunder skal ét af de tre felter afkrydses for hvert af praktikmålene:

- **Oplæring er ikke startet** – hvis eleven ikke har arbejdet med arbejdsområdet/funktionen
- **Oplæring er i gang** – hvis eleven har arbejdet med arbejdsområdet/funktionen, men endnu ikke har nået praktikmålet fuldt ud
- **Praktikmålet er nået** – hvis eleven har nået det beskrevne praktikmål for uddannelsen

Samtlige praktikmål skal være opfyldt ved afslutningen af den sidste praktikperiode. Det er derfor vigtigt, at virksomheden i hver praktikperiode overvejer inden for hvilke praktikmål, der skal igangsættes en oplæring af eleven.

Skemaet udfyldes af den elevansvarlige i virksomheden i samarbejde med eleven.

Praktikmål, som eleven skal have opnået ved uddannelsens afslutning	Oplæring er ikke startet	Oplæring er i gang	Praktikmålet er nået
Trin 1, Personvognsmontør			
A. Anvendelse af manualer og værkstedshåndbøger Eleven kan udføre service og reparation ud fra anvendelse af manualer og værksteds-håndbøger på dansk og mindst et fremmedsprog			
B. Udvikling i kvalitet, produktivitet og en god økonomi Eleven kan gennemføre de daglige opgaver i samarbejde med kolleger og medvirke til at sikre udvikling i kvalitet, produktivitet og en god økonomi på værkstedet			
C. Kundeservice Eleven kan udvise god kundeservice, herunder dokumentation for arbejdet og kommunikation om det udførte arbejde			
D. Bremsesystemer Eleven kan udføre eftersyn, fejlfinding, reparation og vedligeholdelse på personvognes bremsesystemer herunder			

Kilde: *Praktikerklæring for specialet Personvognsmekaniker*. Metalindustriens Uddannelsesudvalg.

Denne type praktikerklæring kan give både skolen, eleven og en eventuelt efterfølgende praktikvirksomhed et billede af, om eleven efter en praktikperiode har nået et praktikmål eller er godt på vej, eller om det enkeltes kompetencer stadig skal øves. Men erklæringen gælder kun for en enkelt praktikperiode og kan derfor ikke vise elevens progression i forhold til praktikmålene hen over de forskellige praktikperioder, medmindre alle praktikerklæringer samles.

Logbog for træfagenes byggeuddannelse, tømrer

Det faglige udvalg for træfagenes byggeuddannelse har valgt at udarbejde en logbog, som fungerer som praktikerklæring og rummer alle erklæringer fra alle elevens praktikperioder i et dokument. Det er med denne logbog dermed hensigten, at elevens praktikvirksomhed eller praktikvirksomheder kan følge elevens progression hen over alle de praktikperioder, eleven har gennemført.

I en udførlig indledning til logbogen er en beskrivelse af, hvordan erklæringen er tiltænkt at fungere som et dialogredskab mellem elev og oplæringsansvarlig. Desuden er den vurderingsskala, der indgår i logbogen, forklaret, så både praktikvirksomhed og elev har overblik over, hvad de fem bedømmelsesniveauer i logbogen dækker over.

FIGUR 3.3

Praktiklogbog, tømrer, træfagenes byggeuddannelse

Virksomhedsvurdering for perioden mellem grundforløb og 1. H

	0. Elev har ikke arbejdet med fæmæet endnu	1. Elev kan arbejde med fæmæet under vejledning	2. Elev kan i samarbejde med andre deltage i udførelse af fæmæet	3. Elev kan på egen hånd udføre fæmæet i tilfredsstillende kvalitet	4. Elev er fuld fortløftig med selvstændig planlægning og udførelse af fæmæet
Arbejdsprocesser					
Byggepladsindretning og affaldshåndtering					
Arbejdsplanlægning					
Kvalitetssikring					
Arbejds miljø og sikkerhed					
Brug af værktøj					
Materialer					
Rulle- bukkestillads					
Kundekontakt					
Opstilling og montage af tagkonstruktioner					
Udvendigt tagarbejde					
Tagbelægning					
Facadekonstruktion					
Montage af vinduer og udvendige døre					
Konstruktion og beklædning af skillevægge					

Kilde: *Praktiklogbog, tømrer, træfagenes byggeuddannelse*. Det faglige udvalg for træfagenes byggeuddannelse.

De faglige områder, der optræder i logbogen, er en omskrivning af uddannelsesordningens praktikmål til overordnede faglige områder. Disse områder er på bagsiden af logbogen underinddelt, så praktikvirksomheden har et overblik over de forskellige praktikmål, der indgår. Området arbejdsplanlægning er underinddelt i fem kompetencer, fx planlægge eget arbejde, fællesplanlægning, udarbejde tidsplan, udarbejde arbejdsbeskrivelse og pakke bil til små opgaver.

Ud over mulighed for afkrydsning af elevens niveau inden for de forskellige områder består logbogen af en række yderligere kommentarceller, som praktikvirksomheden kan anvende, hvis der er behov for en mere udfoldet beskrivelse af elevens oplæring og kompetencer. Der er her også mulighed for, at skolen indskrives kommentarer til praktikvirksomheden i logbogen. Ved at samle praktikerklæringer for alle praktikperioder i løbet af elevens uddannelse i én samlet logbog kan den fungere som et dialogredskab mellem praktikvirksomhed og skole. Da logbogen i princippet

følger eleven igennem hele uddannelsen, har eleven desuden mulighed for at vise en eventuelt ny praktikvirksomhed, hvilken oplæring der har fundet sted i tidligere praktikvirksomheder. Det kræver, at logbogen udfyldes løbende, og at den ikke bliver væk i løbet af uddannelsen. Logbogen findes i en elektronisk version, men er i udgangspunktet udarbejdet, så den kan printes ud og udfyldes i hånden.

Andre typer redskaber til at skabe overblik over elevernes læring på tværs af skole og praktik

På nogle erhvervsskoler har man gjort sig erfaringer med at bruge digitale værktøjer som redskaber til at skabe overblik over elevernes læring på tværs af skole og praktik. Digitale værktøjer kan på samme måde som en logbog skabe overblik over elevernes læring for både eleven selv, de oplæringsansvarlige i praktikken og underviserne på erhvervsskolen. Det hænger sammen med, at alle parter kan tilgå materiale, der findes digitalt, fx i form af tekst, billeder eller video. Eksempelvis har nogle skoler gode erfaringer med at tage billeder af elevernes arbejde på skolen, som de oplæringsansvarlige i praktikken kan tilgå digitalt. Billederne af elevernes arbejde giver de oplæringsansvarlige i praktikvirksomhederne mulighed for at følge med i elevernes læring, når de er på skole, og muliggør samtidig, at de oplæringsansvarlige i virksomhederne kan tilrettelægge elevernes læring på baggrund af deres læring på skolen. For en mere uddybet beskrivelse af brugen af digitale værktøjer som redskaber til at styrke koblingen mellem skole og praktik, se udgivelserne *It som pædagogisk værktøj på erhvervsuddannelserne. Inspiration til at udvikle brug af it i undervisningen* (EVA 2017) og *It som pædagogisk værktøj. Tværgående vidensopsamling fra forsøg på ti erhvervsskoler* (EVA 2017).

4 Læring i praktikken

Læreprocesserne i en praktikvirksomhed er karakteriseret ved at være forankret i et praksisfællesskab og i en faglig kontekst, der adskiller sig fra læreprocesserne i skolen. I dette kapitel har vi udvalgt en række centrale begreber fra forskningen, der beskriver aspekter ved elevernes læring, når de er i praktik. Vi har udvalgt begreberne på baggrund af en deskresearch af relevant litteratur og forskning på området. Begreberne er inddraget i analyserne som afsæt for at forstå og perspektivere de læreprocesser, der finder sted, når eleverne er i en kort uddannelsesaftale.

Læreprocesser i forbindelse med praktisk oplæring er overordnet set kendetegnet ved, at eleverne lærer gennem deltagelse i et arbejdsfællesskab sammen med andre fagudøvere. Det adskiller læring i praktik fra eksempelvis læring i en skolekontekst, hvor eleverne løser opgaver, som grundlæggende er løsrevet fra den kontekst, hvori læringen skal bruges. I praktikken øver eleven sig i at udføre og løse konkrete arbejdsopgaver. Og eleven observerer sine mere erfarne kollegaer arbejde – som et afsæt for både at imitere dem og at identificere sig med dem⁶. Desuden er læreprocesser i praktik kendetegnet ved sidemandsoplæring⁷, hvor erfarne medarbejdere kan fungere som læremestre og oplæringsansvarlige for eleverne⁸. På baggrund af denne deskresearch har vi udvalgt tre aspekter ved elevernes læring i en praktikvirksomhed, som ifølge forskningen på området er centrale for elevernes læring i praktikken:

- Deltagelse i praksisfællesskaber
- Tilegnelse af færdigheder
- Praktikkens feedbackformer.

De tre aspekter er beskrevet i de følgende afsnit.

4.1 Deltagelse i praksisfællesskaber

Elevernes læring i praktik kan karakteriseres ved, at de lærer ved at deltage i et praksisfællesskab, hvor de gradvist socialiseres ind i virksomhedens faglige og sociale fællesskab. Dette perspektiv peger på vigtige dimensioner med hensyn til læring i praktik, nemlig hvordan man i en oplæringsproces som elev bliver en kompetent del af sin praktikvirksomhed og sit erhverv (Lave & Wenger 2003, Wenger 2004).

⁶ Nielsen & Kvale (2003).

⁷ Nielsen & Kvale (1999).

⁸ Tanggaard & Elmholdt (2003).

Lave & Wenger (2003) lægger i deres forskning vægt på, at arbejdsfællesskabet i en praktikvirksomhed kan betegnes som et praksisfællesskab, hvor de ansatte har en fælles forståelse af, hvad de arbejder for⁹. Når en elev bliver deltager i et praksisfællesskab i en praktikvirksomhed, tilegner eleven sig ikke blot færdigheder inden for faget, men udvikler også sin faglige identitet igennem deltagelse i praksisfællesskabet. Det hænger sammen med, at læring inden for dette perspektiv er en proces, der både påvirker og forandrer den lærendes identitet. Det hænger sammen med, at læringen har en tæt forbindelse til den kontekst og de relationer, hvori læringen sker. Læring er mere end overførsel af viden i en undervisningsmæssig sammenhæng, og læring og udvikling af en faglig identitet er tæt knyttet sammen¹⁰.

Læring afhænger desuden af elevens deltagelsesform, hvor eleven i kraft af sin læring bevæger sig gennem en række forskellige faser med forskellige deltagelsesformer. Lave & Wenger (2003) peger på, at faserne ligger i forlængelse af hinanden, og beskriver en gradvist mere fuld deltagelse og fuld identifikation med faget og med arbejdsfællesskabet. Fasebegrebet illustrerer, at elever i praktikoplæring kan deltage på mere eller mindre involverede og involverende måder.

Som nyankommen i et praksisfællesskab vil elevens deltagelse ofte være præget af, at eleven indtager en legitim perifer position i praksisfællesskabet, dvs. som deltager uden endnu at kende og være fortrolig med de sociale og faglige normer, der gør sig gældende i den givne sammenhæng.

Gennem gradvist større beherskelse af viden, normer og faglige og sociale færdigheder vil eleven med tiden socialiseres ind i en mere central position i praksisfællesskabet.¹¹ Elevens deltagelsesform ændres gradvist fra legitim perifer deltagelse til fuld deltagelse, når eleven inviteres ind i det faglige og sociale fællesskab i virksomheden af sine kollegaer, fx ved at få større og større ansvar for opgaver, der er centrale for fællesskabet. Figuren viser processen fra at være legitim perifer deltager til at blive fuld deltager i et praksisfællesskab.

FIGUR 4.1

Fra legitim perifer deltager til fuld deltager i et praksisfællesskab

Kilde: Lave & Wenger (2003).

Lave & Wenger (2003) fremhæver, at eleven kan blive en mere central deltager i virksomhedens faglige og sociale fællesskab ved at engagere sig i og bidrage til fællesskabets praksisser. Og samtidig forudsætter processen, at kollegaer inviterer eleven ind i fællesskabet og inkluderer eleven i de faglige og sociale aktiviteter i virksomheden¹². Eleven kan gradvist blive en fuld deltager i praksisfællesskabet, når han/hun har adgang til de ressourcer, som er nødvendige for at lære, handle og

⁹ Lave & Wenger (2003).

¹⁰ Lave & Wenger (2003), Wenger (2004).

¹¹ Lave & Wenger (2003).

¹² Wenger (2004).

træffe beslutninger inden for fællesskabets rammer. Der er således tale om en gensidig proces mellem eleven og de ansatte i virksomheden. Eleven kan ikke ændre sin deltagelse alene, men er afhængig af, at der er en åbning ind i fællesskabet.

I et praksisfællesskab vil der være eksplicite praksisser, som eleven vil få forklaret af kollegaer. Men der vil også være tavse praksisser, som ingen sætter ord på, men som udgør fælles normer og handlemåder. Eleven lærer i kraft af sin deltagelse gradvist at afkode de tavse praksisser over tid. Fx kan elevens legitime perifere deltagelse komme til udtryk, ved at eleven ikke kender til de kulturelle koder i virksomheden, og eleven kan komme til at træde ved siden af, hvis de ansatte i virksomheden ikke sætter ord på forventningerne i det sociale fællesskab. Fx kan eleven komme til at sætte sig alene og spise frokost i frokoststuen, fordi han/hun ikke ved, at medarbejderne plejer at spise deres frokost sammen. Elevens kollegaer kan invitere eleven ind i fællesskabet ved fx at dele deres viden om virksomhedens opgaver, give feedback på elevens arbejde, sørge for, at eleven har nogen at sidde sammen med i pauserne, og inkludere eleven i sociale aktiviteter både i og uden for arbejdstiden.

4.2 Tilegnelse af færdigheder

Når elever tilegner sig nye kompetencer og færdigheder i praktik, kan deres læreproces også beskrives som en række stadier. Dreyfus & Dreyfus (1991) beskriver generelt læring som fem stadier i elevens udvikling fra at være novice inden for et eller flere områder til at blive ekspert. For at elever i praktik kan bevæge sig igennem de forskellige stadier, forudsætter det ifølge Dreyfus & Dreyfus (1991), at de får hjælp og støtte fra mere erfarne kollegaer.

Gennem de fem stadier, som Dreyfus & Dreyfus identificerer i en læreproces, opnår eleven gradvist en mere udviklet og kompleks tilgang til sine opgaver, i takt med at eleven forbedrer sine færdigheder¹³. Som nybegynder inden for et eller flere områder har eleven brug for hjælp og støtte fra mere øvede kollegaer i sin læreproces. I takt med at eleven udvikler sine færdigheder, vil eleven således blive mindre afhængig af hjælp og støtte og gradvist blive i stand til at løse sine opgaver mere selvstændigt. Modellen illustrerer de fem forskellige stadier i elevens gradvise tilegnelse af færdigheder.

FIGUR 4.2

Fem stadier i læreprocessen i praktikken

Kilde: De fem stadier i færdighedstilegnelse ifølge Dreyfus & Dreyfus (1991).

¹³ Dreyfus & Dreyfus (1991).

Nybegynder

Som nybegynder mangler eleven en sammenhængende forståelse af sine opgaver og forsøger derfor at løse dem på baggrund af en række tillærte facts, principper eller regler. Eleven bedømmer sin opgaveløsning på, i hvor høj grad eleven formår at følge de allerede tillærte regler, og kan endnu ikke at tage højde for den konkrete situation, som opgaven er knyttet til. Derfor følger eleven de tillærte regler, uanset hvordan situationen ser ud, og hvad den kræver¹⁴. Eleven er på dette stadium endnu ikke i stand til at foretage reflekterede valg i sin opgaveløsning og har derfor behov for hjælp og støtte fra mere erfarne kollegaer til at reflektere over og løse sine opgaver.

Avanceret begynder

Eleven bevæger sig fra nybegynderstadiet til at blive avanceret begynder, i takt med at eleven tilegner sig nye kompetencer og færdigheder. Som avanceret begynder er eleven i gang med at opøve praktisk erfaring. Eleven anvender – ligesom på nybegynderstadiet – tillærte regler og procedurer i sin opgaveløsning, men begynder samtidig at integrere sin faglige indsigt i opgaveløsningen. Gennem erfaring med konkrete situationer begynder eleven at kunne genkende elementer fra tidligere situationer¹⁵. Eleven har fortsat brug for hjælp og støtte fra mere erfarne kollegaer til at løse sine opgaver, da eleven endnu ikke er i stand til at arbejde selvstændigt. For at eleven kan bevæge sig til det næste stadium i sin færdighedstilegnelse, kræver det, at eleven får tilbagemeldinger på sit arbejde og støttes i sin læreproces.

Kompetent udøver

Med afsæt i elevens allerede tilegnede færdigheder udvikler eleven sig fra avanceret begynder til kompetent udøver, hvis de rette omstændigheder er til stede, fx at eleven får adgang til mere udfordrende opgaver. Som kompetent udøver har eleven en samlet plan for, hvordan opgaverne skal løses. Dvs. at eleven i højere grad end tidligere er i stand til at overskue en opgave fra start til slut. Eleven er samtidig i stand til at vælge den fremgangsmåde, som giver mest mening i situationen¹⁶. På dette stadium viser eleven tegn på selvstændighed og har derfor ikke længere i samme grad brug for hjælp og støtte fra kollegaer. Eleven kan i højere grad end tidligere træffe selvstændige valg i forbindelse med sin opgaveløsning. Efter dette stadium er eleven på vej mod at blive kyndig udøver.

Kyndig udøver

Som kyndig udøver er det ikke længere nødvendigt for eleven at handle på baggrund af forskrifter og regler. Eleven begynder derimod at være i stand til umiddelbart at kunne håndtere situationer med udfordringer. Eleven handler på baggrund af situationelle skøn og intuitiv handlekompetence med udgangspunkt i opbyggede erfaringer – og derfor ikke på baggrund af tillærte regler¹⁷. Eleven vil på dette stadium udvise selvstændighed i sin opgaveløsning og er ikke længere afhængig af hjælp og støtte fra kollegaer.

Ekspert

På det sidste stadium handler eleven intuitivt og uden teoretisk refleksion. Eleven kan som ekspert ikke altid redegøre for, hvorfor eleven handler, som han/hun gør. Eleven handler derimod på baggrund af flere års erfaring og forstår umiddelbart en situation og ved, hvad der skal gøres for at

¹⁴ Dreyfus & Dreyfus (1991).

¹⁵ Dreyfus & Dreyfus (1991).

¹⁶ Dreyfus & Dreyfus (1991).

¹⁷ Dreyfus & Dreyfus (1991).

håndtere den¹⁸. På ekspertstadiet er eleven i stand til at løse sine opgaver på et højt kvalificeret niveau og er derfor ikke afhængig af andre i sin opgaveløsning. Eleven vil ofte være i stand til at oplære andre, som er på et tidligere stadium i deres læreproces.

Stadiemodellen er en mere generel beskrivelse af læreprocesser, og en elev kan derfor godt være nybegynder inden for et arbejdsområde, men være længere i sin læreproces på andre områder.

Elevernes faglige progression og udvikling inden for de fem stadier er, især i de første stadier, afhængig af, at eleven bliver støttet i sin læreproces af mere erfarne kollegaer. Erfarne kollegaer kan fx støtte eleven i at reflektere over de valg, eleven træffer i forbindelse med sin opgaveløsning. Det kan også være, at eleven skal have hjælp til at bruge bestemte værktøjer, programmer eller andre teknologier for at kunne løse sine opgaver og udvikle sin faglige kunnen.

Dette perspektiv på læreprocesser i praktikken peger på, at en faglig progression afhænger af, om eleven strander på et af stadierne i sin færdighedstilægnelse. Eleven kan bevæge sig fra nybegynderstadiet videre til de næste stadier ved en intensiv deltagelse i arbejdsfællesskabet i virksomheden, et gradvist større ansvar og mere udfordrende opgaver. Progression i opgaveløsningen er således et centralt element i elevens læring i praktikken.

4.3 Praktikkens feedbackformer

Vi ved fra forskning om læreprocesser, at et godt læringsmiljø blandt andet understøttes af en relevant feedback til eleverne med hensyn til deres læring¹⁹. Denne forskning er også relevant i forhold til læring i en praksiskontekst, idet elever i praktik, på samme måde som elever i en klasse, arbejder med løsning af konkrete opgaver, som kræver en relevant feedback. I praktik er feedback en central del af elevens gradvise læreproces både i forhold til den daglige opgaveløsning og i forhold til deltagelse i praksisfællesskabet i virksomheden.

4.3.1 Feedback understøtter læring

Feedback forudsætter, at der er nogle mål for elevens læring, som eleven kan få feedback i forhold til. Erhvervsuddannelseselever har som udgangspunkt rig mulighed for at få tilbagemeldinger på deres arbejde i praktikken, fordi de arbejder med at løse konkrete, praksisnære og ofte synlige opgaver med et synligt slutresultat. Feedback på elevernes arbejde i praktikken spiller en væsentlig rolle med hensyn til at fremme elevernes læring og sikre en faglig progression²⁰.

Afhængigt af formålet med tilbagemeldingen skelnes der mellem summativ og formativ evaluering. Summativ evaluering er en afsluttende evaluering, som er bagudrettet, i den forstand at den skal fungere som en opsummering af det opnåede faglige niveau og de opnåede kompetencer. Dvs. evaluering *af* læring, fx som det foregår i forbindelse med svendepøver eller fagpøver.

Formativ evaluering har et fremadrettet fokus, og evalueringen udgør en integreret del af læreprocessen ved at give feedback, der skal fremme læringen. Dvs. evaluering *for* læring. For at feedbacken kan være formativ og fremadrettet, må den pege frem mod noget. Det formative element i

¹⁸ Dreyfus & Dreyfus (1991).

¹⁹ Hattie (2009), Nottingham (2016), Slemmen (2012), William (2015).

²⁰ Kvale (2004).

feedbacken bliver derfor understøttet af, at feedbacken tager udgangspunkt i, at eleven og den, der har ansvaret for elevens læring, i fællesskab anvender meningsfulde og opnåelige mål for elevens læring²¹.

Eleven må altså have kendskab til målene for sin læring, for at feedbacken kan fungere formativt. Det kan fx betyde, at den oplæringsansvarlige har en snak med eleven om, hvilke mål eleven skal sigte mod i en konkret praktikperiode, og hvordan eleven kan arbejde med dem.

Inden for forskningen i feedback peges der på tre grundlæggende elementer, der har betydning for, at feedback får en formativ karakter²². Feedback til eleven virker formativt, når alle tre elementer bringes i spil i dialogen med eleven.

Elementer i formativ feedback

- Eleven ved, hvad eleven kan nu.
- Eleven kender målene for, hvad eleven gerne vil kunne.
- Eleven vejledes om, hvordan eleven kommer derhen.

Kilde: Timperley & Hattie (2007).

4.3.2 Feedback i praktikken kommer fra kunder, kollegaer og eleven selv

Feedback i praktisk oplæring adskiller sig på en række afgørende punkter fra de former for feedback, der findes i en skolekontekst²³. I praktik er det at give og få feedback ikke en struktureret læreproces, men derimod tæt forbundet til de opgaver, der på et givet tidspunkt skal løses i virkningen. Feedbacken har derfor en mindre planlagt karakter, end det er tilfældet i skolen. Et godt oplæringsmiljø i praktikken handler således ikke om at styre den feedback, der gives til eleven i form af planlagte feedbackprocesser, men handler derimod om, at de oplæringsansvarlige følger op på den feedback, eleven får i løbet af sin praktik. Fx kan den oplæringsansvarlige tale med eleven om, hvor eleven er nu i forhold til den feedback, eleven før har fået på samme type opgave, herunder om eleven har udviklet sig, siden sidste gang eleven løste samme type opgave.

Kollegaers og kunders evaluering af elevens arbejde

Det er karakteristisk for evalueringsformerne i praktisk oplæring, at eleven kan blive evalueret både af sine kollegaer og af kunder. Når eleven bliver evalueret af sine kollegaer, kan evalueringen være mere eller mindre formel i sin form. En formel evaluering er fx, når mester udfylder elevens logbog eller afholder en MUS-samtale, hvor en uformel evaluering kan være en del af den løbende snak i værkstedet.

²¹ Gamlem (2015), Gamlem & Smith (2013) og EVA (2016).

²² Timperley & Hattie (2007).

²³ Kvale (2004).

Kollegaers evaluering af eleven kan have flere udtryk. Den kan komme til udtryk som en mundtlig tilbagemelding, men også som en mere indirekte evaluering, fx i form af et nik, et smil, en panderynken eller en hovedrysten. Evalueringsformen i en virksomhed kan til tider være direkte og måske ligefrem barsk. Fx kan en opsang fra mester gøre stort indtryk på eleven og blive siddende i kroppen længe. En af de evalueringsformer, der adskiller praktikken fra fx en skolekontekst, er, at elevernes arbejde også evalueres og vurderes af kunder. En kundes evaluering kommer blandt andet til udtryk, ved om kunden bestiller en ny tid til klipning efter at have været hos en frisør/elektriker én gang. Bestilling af en ny tid er således en indikation af, at eleven har gjort sit arbejde godt²⁴.

Elevens evaluering af eget arbejde

Evalueringer eller tilbagemeldinger i praktik handler ikke kun om, at andre evaluerer elevens arbejde. Eleven kan også evaluere sit eget arbejde. Fx vil elever ofte bruge deres kollegaers måde at arbejde på som et pejlemærke for deres eget arbejde. De mere erfarne kollegaers arbejde udgør en såkaldt model for faget, som eleven kan lære af ved at forsøge at imitere. Eleven har i praktik således mulighed for at observere, hvordan andre med mere erfaring inden for faget løser deres arbejdsopgaver, og det gør læreprocessen synlig for eleven.

Eleven vil også kunne evaluere sig selv, på baggrund af om det produkt eller den service, eleven leverer, virker efter hensigten. Eleven vil ofte selv være i stand til at foretage denne type evaluering – særligt hvis læringsmålene er tilpas synlige for eleven. I nogle tilfælde har eleven selv ansvaret for at evaluere sit arbejde i sin praktik. Det kan fx være tilfældet, hvis der arbejdes under tidspres i virksomheden, og der derfor ikke er tid til, at eleven kan få tilbagemeldinger på sit arbejde. I sådanne tilfælde er det op til eleven selv at vurdere, om opgaveløsningen lever op til fagets standarder. Eleven vil have mere eller mindre gode forudsætninger for at foretage en sådan vurdering afhængigt af sit færdighedsniveau.

4.3.3 Opsamling

I kapitlet har vi med udgangspunkt i relevant forskning beskrevet nogle vigtige aspekter ved elevens læring i praktik. Aspekterne peger samlet set på, hvilke elementer der må være til stede, for at elevens læring i praktik får nogle gode betingelser. Opsummerende kan vi se, at for at eleven får mulighed for at ændre sin deltagelse i praksisfællesskabet i sin praktikvirksomhed og blive en mere central del af fællesskabet, kræver det, dels at eleven gradvist involverer sig mere i virksomhedens praksisser, og dels at eleven inviteres indenfor i praksisfællesskabet af sine kollegaer. Det gælder både i forhold til det faglige og i forhold til det sociale fællesskab i virksomheden. Eleven gennemgår desuden en række stadier i sin færdighedstilegnelse i praktikken. For at eleven kan udvikle sig fagligt og bevæge sig fra nybegynderstadiet mod ekspertstadiet, kræver det, at eleven i de første stadier får støtte fra mere erfarne kollegaer og bliver guidet i sin opgaveløsning. Endelig kræver et godt oplæringsmiljø, at der er nogle mål for elevens læring, og at der gives feedback på elevens arbejde.

²⁴ Kvale (2004).

5 Korte uddannelsesaftaler i tal

I dette kapitel præsenterer vi udviklingen i brugen af korte uddannelsesaftaler i perioden 2011-15 på de fire udvalgte uddannelser, smedeuddannelsen, mekanikeruddannelsen, frisøruddannelsen og tømreruddannelsen. Derudover præsenteres, hvordan korte aftaler indgår i elevernes samlede praktikforløb sammen med andre aftaletyper, og i hvilket omfang eleverne indgår flere korte uddannelsesaftaler i den samme virksomhed. Endelig ser vi på, om trivslen og frafaldet blandt elever med korte uddannelsesaftaler adskiller sig fra trivslen og frafaldet blandt elever med ordinære uddannelsesaftaler.

Kapitlet bygger på data fra registerundersøgelsen og de nationale trivselsmålinger. Uddybning af de anvendte data og analysens metode findes i rapportens metodeappendiks.

5.1 Korte uddannelsesaftaler i virksomhederne

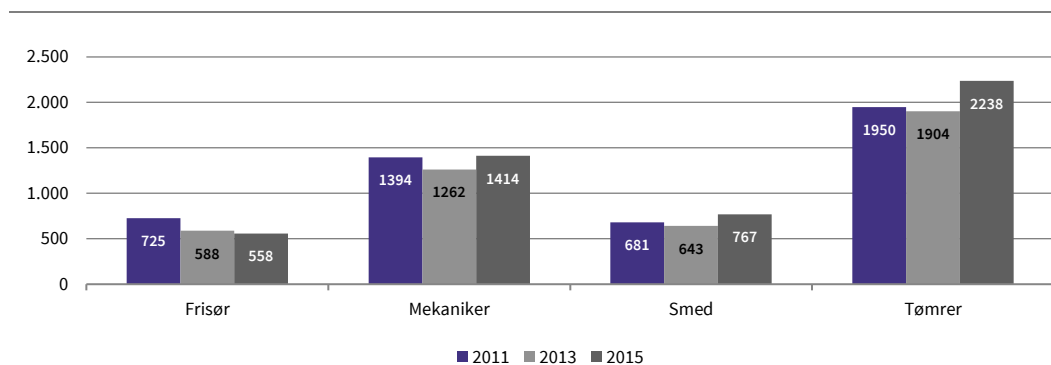
I dette afsnit beskriver vi udviklingen i brugen af korte aftaler, herunder om muligheden for at indgå en kort uddannelsesaftale har medført, at der er kommet flere praktikvirksomheder, hvor stor en andel af praktikvirksomhederne der gør brug af korte aftaler, og hvordan virksomhedsstørrelse hænger sammen med brugen af korte aftaler.

5.1.1 Ingen nævneværdig stigning i antallet af praktikvirksomheder

De korte aftaler blev som nævnt i indledningskapitlet indført som et af de redskaber, som skulle sikre, at flere virksomheder ville påtage sig et oplæringsansvar som praktikvirksomhed. Men når vi ser på udviklingen i antallet af praktikvirksomheder fra 2011-15, fremgår det imidlertid, at antallet af læresteder for de fire uddannelser har været stort set konstant i perioden (figur 5.1).

FIGUR 5.1

Totalt antal praktikvirksomheder over tid fordelt på uddannelse

Kilde: Styrelsen for It og Læring, 2011-15.

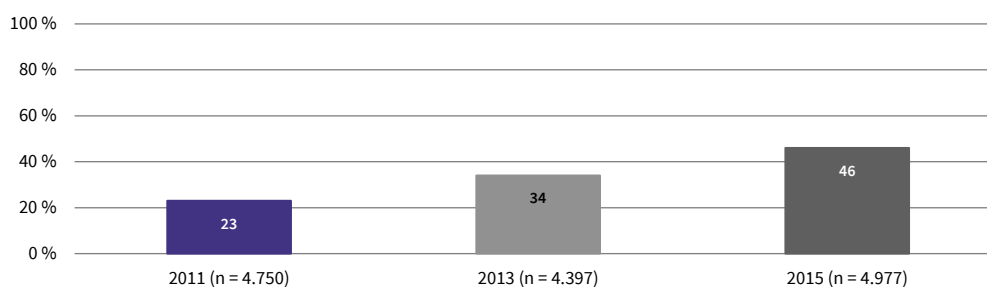
Dog er der for tømreruddannelsen sket en lille stigning i antallet af virksomheder, der tager elever. Men for frisøruddannelsen er antallet af praktikvirksomheder gået lidt tilbage. Umiddelbart ser det ikke ud til, at muligheden for at indgå korte uddannelsesaftaler samlet set har øget antallet af praktikvirksomheder nævneværdigt de seneste år. Man skal dog være varsom med en meget stærk konklusion på baggrund af disse tal, da øvrige faktorer som fx konjunkturændringer også spiller ind på udviklingen i antallet af praktikvirksomheder. Det kan således ikke udelukkes, at introduktionen af korte aftaler har modvirket et samlet fald i antallet af praktikvirksomheder.

5.1.2 Stigning i andel af virksomheder, der gør brug af korte aftaler

Selvom antallet af praktikvirksomheder samlet set ikke er steget nævneværdigt i perioden, er det i 2015 en større andel af alle praktikvirksomheder, som gør brug af korte uddannelsesaftaler, end i 2011. Dette gælder for alle de fire uddannelser. Figur 5.2 viser, hvor stor en andel af alle praktikvirksomheder som har indgået mindst en kort uddannelsesaftale i 2011, 2013 og 2015. I 2011 var det 23 % af alle praktikvirksomheder, der indgik mindst en kort uddannelsesaftale, mens det i 2015 var knap halvdelen (46 %).

FIGUR 5.2

Andelen af praktikvirksomheder, der har gjort brug af en kort aftale i det pågældende år

Kilde: Styrelsen for It og Læring, 2011-15.

Note: n udtrykker det samlede antal praktikvirksomheder inden for de fire udvalgte uddannelser, der har indgået en uddannelsesaftale i det pågældende år. Procenttallene i hver søjle udtrykker den andel af praktikvirksomhederne, der har benyttet sig af mindst én kort aftale.

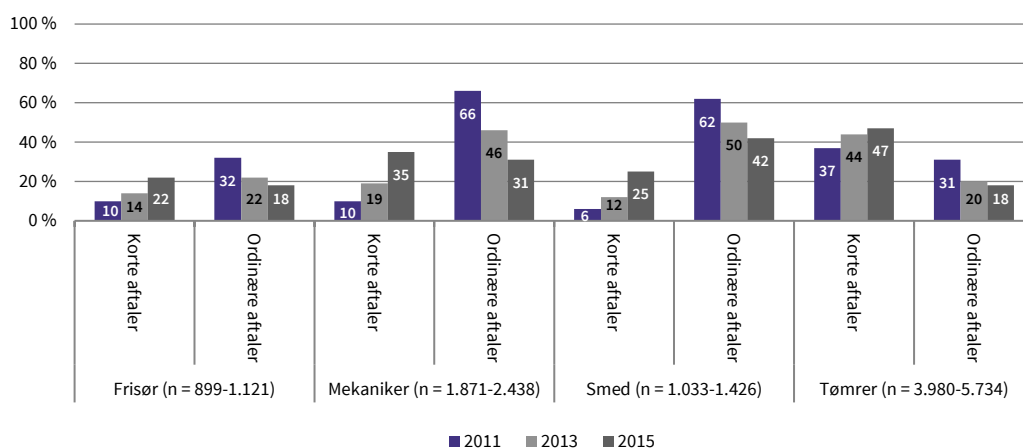
Det ser altså ud til, at stigningen i antallet af korte uddannelsesaftaler kan tilskrives en mere generel tendens til, at praktikvirksomhederne i stigende grad gør brug af de korte uddannelsesaftaler.

5.1.3 Stigning i brugen af korte aftaler og et fald i ordinære aftaler

På trods af at indførelsen af de korte aftaler ikke har skabt den ønskede stigning i antallet af praktikvirksomheder, er andelen af korte aftaler i vækst på alle fire uddannelser. Analysen peger på, at stigningen er sket på bekostning af et fald i virksomhedernes brug af de ordinære aftaler. Figur 5.3 nedenfor viser udviklingen i virksomhedernes brug af hhv. korte aftaler og ordinære aftaler for de fire uddannelser i 2011, 2013 og 2015.

FIGUR 5.3

Andel af korte og ordinære aftaler over tid fordelt på uddannelse

Kilde: Styrelsen for It og Læring, 2011-15.

Note: En chi²-test viser, at der er signifikant forskel mellem årene i andelen af korte aftaler (p-værdi < 0,001) og årene i andelen af ordinære aftaler (p-værdi < 0,001) for alle fire uddannelser.

n = variation i det samlede antal uddannelsesaftaler indgået pr. år i årene 2011, 2013 og 2015.

Figuren viser, at selvom stigningen i brugen af korte aftaler gør sig gældende for de fire uddannelser, er der stor forskel på, hvor udbredte de korte aftaler er, og hvornår brugen af korte aftaler for alvor har vundet indpas.

Analysen viser, at stigningen i brugen af de korte aftaler nogenlunde svarer til det fald, der har været i perioden 2011-15 i brugen af ordinære uddannelsesaftaler. På mekanikeruddannelsen er faldet i brugen af ordinære aftaler (35 %) dog større end stigningen i andelen af korte aftaler (25 %). Dette skyldes, at der i perioden også er sket en stigning i brugen af del- og restaftaler.

Tømreruddannelsen skiller sig ud, ved at korte uddannelsesaftaler allerede var meget udbredte i 2011 (37 %), og at de i 2015 næsten udgjorde halvdelen af alle uddannelsesaftaler (47 %). På smeduddannelsen er brugen af korte uddannelsesaftaler mere end fordoblet fra 2011-15, og de korte aftaler udgjorde i 2015 25 % af alle indgåede uddannelsesaftaler. På mekanikeruddannelsen er der sket en jævn stigning i brugen af korte aftaler fra 2011-15. I 2011 var 10 % af alle indgåede uddannelsesaftaler korte aftaler, mens tallet var 35 % i 2015.

Stigning i brugen af korte aftaler har ikke været lige så stor for frisøruddannelsen. Her er der sket en stigning fra 10 % i 2011 til 22 % i 2015. For frisøruddannelsen udgør brugen af korte og ordinære uddannelsesaftaler tilsammen kun ca. 40 % af alle de indgåede aftaler for uddannelsen i perioden. Årsagen til den mindre andel er hovedsageligt, at der for frisøruddannelsen også har været en udbredt og stigende brug af delaftaler.

5.1.4 Små og mellemstore praktikvirksomheder gør mest brug af korte uddannelsesaftaler

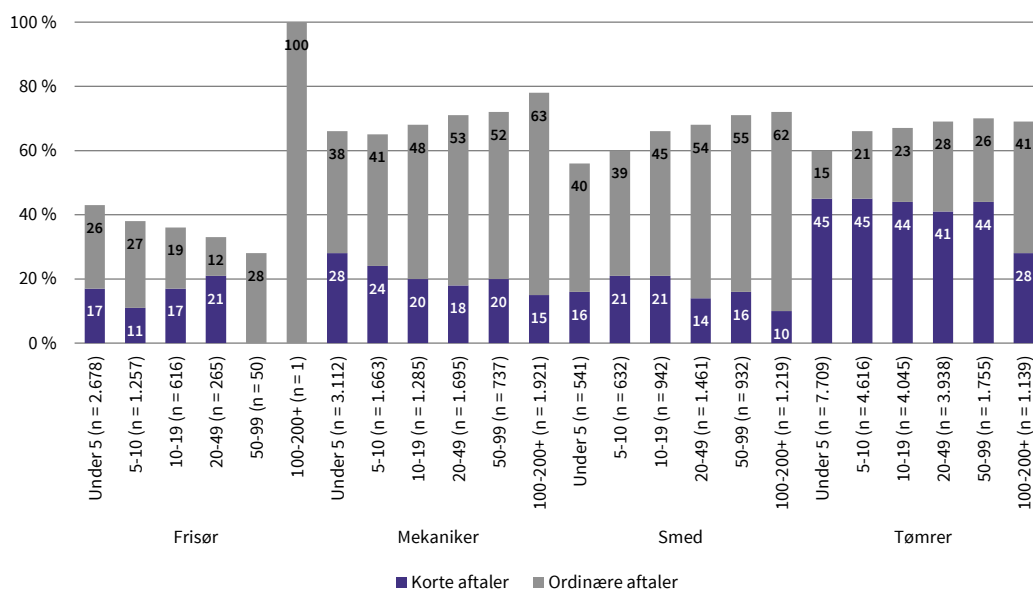
For alle de fire uddannelser gælder det, at de største praktikvirksomheder med mere end 100 medarbejdere gør mindre brug af korte aftaler (figur 5.4) end de små og mellemstore virksomheder.

Dog fremgår det, at der selv blandt de store virksomheder er en betydelig andel, især blandt tømrerne, der anvender korte aftaler. Dette er ikke overraskende i forhold til det overordnede billede af,

at der på tømreruddannelsen i det hele taget er en mere udbredt brug af korte uddannelsesaftaler. Der er ikke nogen tydelige forskelle i brugen af korte uddannelsesaftaler blandt små og mellemstore virksomheder (med mindre end 100 medarbejdere).

FIGUR 5.4

Andel af korte og ordinære aftaler fordelt på virksomhedsstørrelse (antal ansatte) for hver af de fire uddannelser

Kilde: Styrelsen for It og Læring, 2011-15, koblet til data fra Det Centrale Virksomhedsregister.

Note: n udtrykker det samlede antal aftaler for hver virksomhedsstørrelse (antal ansatte). Procenttallene i søjlerne udtrykker andelen af aftaler, der er hhv. korte og ordinære aftaler.

Note: En chi²-test viser, at der er signifikant forskel på andelen af hhv. korte aftaler (p-værdi < 0,001) og ordinære aftaler (p-værdi < 0,001) mellem virksomhedsstørrelserne for alle fire uddannelser.

Generelt adskiller frisøruddannelsen sig fra de øvrige uddannelser ved nærmest ikke at omfatte store praktikvirksomheder. Derudover ser man heller ikke for frisøruddannelsen den samme udbredte brug af ordinære aftaler blandt de større praktikvirksomheder, som man ser for de øvrige uddannelser. Dette skyldes som tidligere nævnt i kapitlet, at delaftaler er meget udbredte på frisøruddannelsen, især blandt større frisørvirksomheder, fx udgør delaftaler 58 % af alle aftaler i frisørvirksomheder med 50-99 medarbejdere.

5.2 Elever med korte aftaler

I dette afsnit beskriver vi elevernes aftalemønstre, herunder hvor almindeligt det er, at elever har flere korte uddannelsesaftaler i samme virksomhed, og hvordan korte aftaler indgår i det samlede praktikforløb sammen med andre aftaletyper. Derudover ser vi nærmere på, hvad der karakteriserer de elever, der indgår korte uddannelsesaftaler.

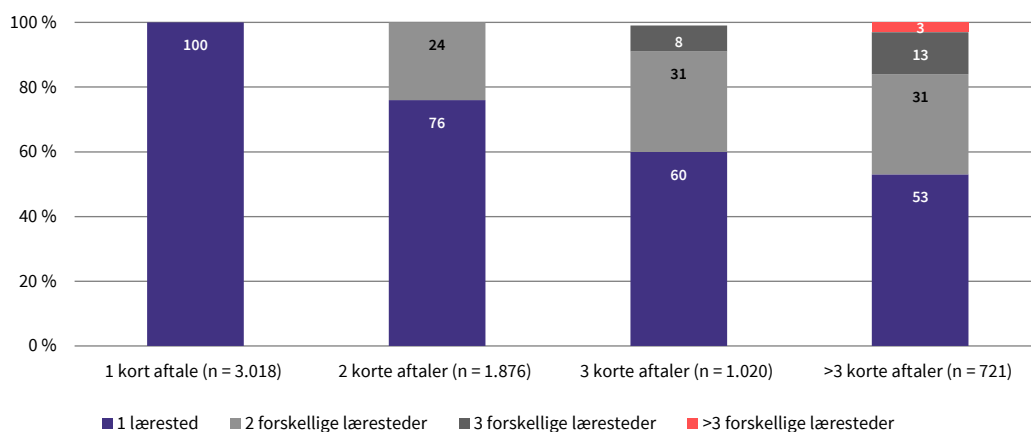
5.2.1 Mange elever indgår flere korte aftaler i samme praktikvirksomhed

Når elevernes korte aftale udløber, fortsætter mange elever i en ny kort aftale i samme virksomhed. Det fremgår af registeranalysen, at hovedparten af elever med mere end en kort uddannelsesaftale har indgået aftalerne i den samme virksomhed.

Af figur 5.5 fremgår det, at 76 % af de elever, som har været i to korte aftaler, har været i den samme virksomhed. For elever, der har været i tre korte aftaler, gælder det, at 60 % af eleverne har været i den samme virksomhed. For de elever, der har været i mere end tre aftaler, har 53 % af eleverne indgået alle de korte aftaler i den samme virksomhed.

FIGUR 5.5

Antal forskellige læresteder blandt elever med korte uddannelsesaftaler

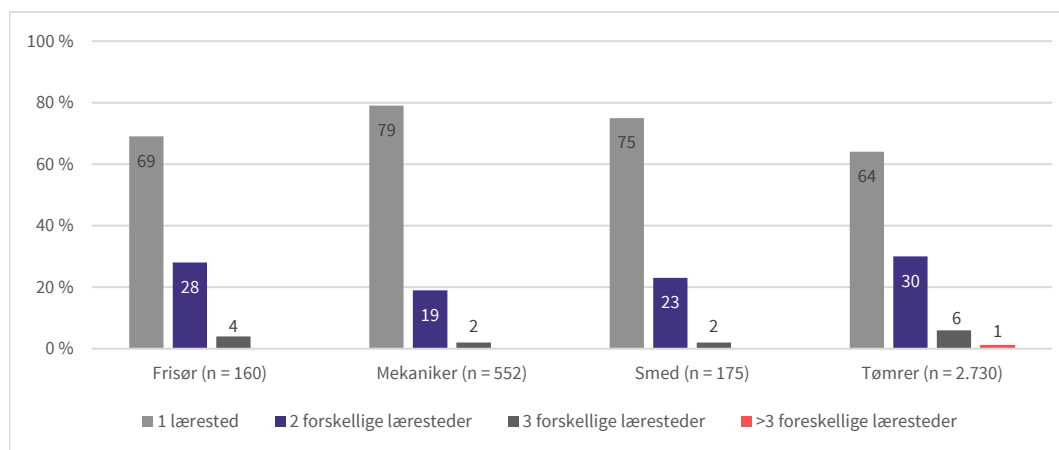
Kilde: Styrelsen for It og Læring, 2011-15.

Kigger man nærmere på, hvordan mønsteret ser ud for de fire uddannelser (figur 5.6), skiller tømrereleverne sig ud fra de øvrige elever, ved at de i højere grad indgår korte uddannelsesaftaler i flere forskellige virksomheder. Blandt de tømrerelever, der har været i mere end en kort uddannelsesaftale, har 37 % af eleverne været i to eller flere praktikvirksomheder, mens den tilsvarende andel for de øvrige uddannelser er mellem 21 % (mekaniker) og 32 % (frisør).

Dette mønster vil ændre sig de kommende år, hvor kravet fra trepartsaftalen om maksimalt at kunne indgå to på hinanden følgende korte aftaler med den samme elev træder i kraft. Det vil dermed blive interessant at følge, om kravet kommer til at bevirke, at flere elever vil få tilbudt en rest-aftale i stedet for endnu en kort aftale, eller om eleverne generelt kommer til at indgå uddannelsesaftaler med flere forskellige virksomheder, end de gør i dag.

FIGUR 5.6

Antal forskellige læresteder for elever med mindst to korte uddannelsesaftaler fordelt på uddannelse

Kilde: Styrelsen for It og Læring, 2011-15.

Note: Analysen er baseret på elever, der har været i mere end én kort uddannelsesaftale.

Note: En chi²-test viser, at der er signifikant forskel på antallet af læresteder mellem de fire uddannelser (p < 0,001).

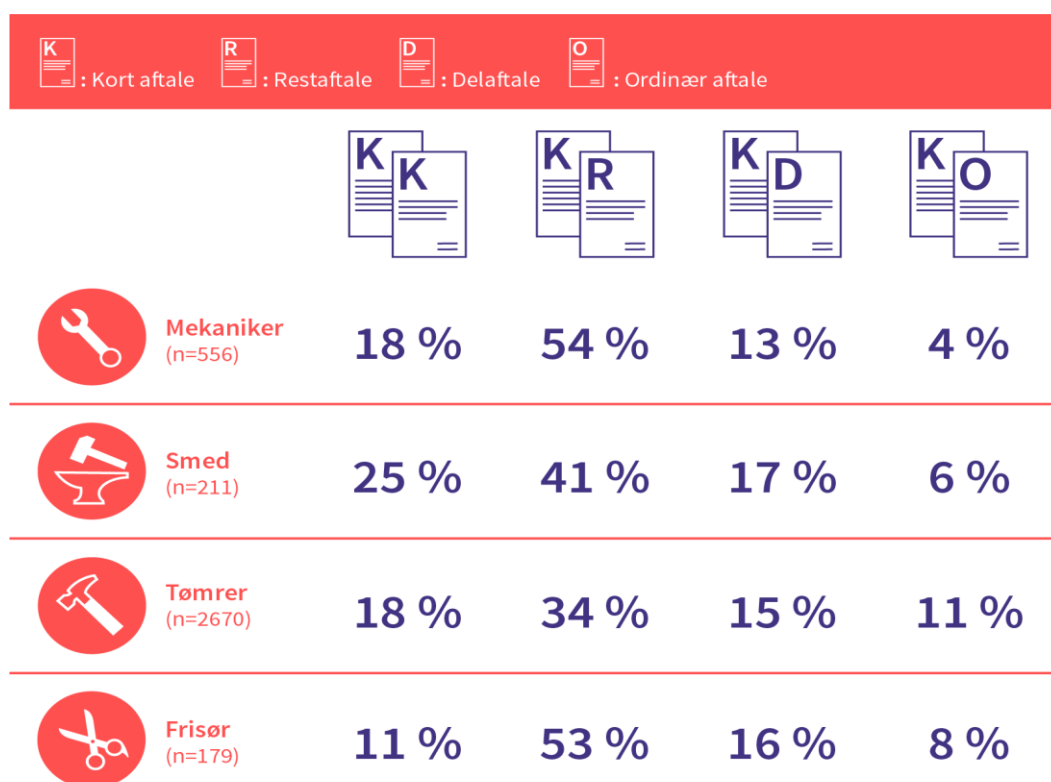
Der er dermed en generel tendens til, at de korte uddannelsesaftaler forlænges af praktikvirksomhederne. Med den kommende begrænsning som følge af trepartsaftalen vil det kun være muligt at forlænge en kort uddannelsesaftale en enkelt gang uden dispensation, hvilket kan komme til at betyde, at billedet ændrer sig.

5.2.2 Praktikforløb med korte aftaler ser meget forskellige ud

Ikke mange elevers uddannelsesforløb består af kun korte uddannelsesaftaler. Registeranalysen viser, at 18 % af eleverne udelukkende har indgået korte uddannelsesaftaler i perioden 2011-15. Elever på smedeuuddannelsen har hyppigst praktikforløb, som kun består af korte uddannelsesaftaler. Dette gælder for 25 % af eleverne.

GRAFIK 5.1

Kombination af korte aftaler med andre aftaletyper fordelt på uddannelse

Kilde: Styrelsen for It og Læring, 2011-15.

Note: Analysen er baseret på elever, der har haft mindst en kort aftale, og som har haft mindst to aftaler i perioden.

Note: Bemærk, at procenterne ikke summer til 100, da der kan forekomme andre sjældnere kombinationer af aftaler, fx en kort aftale kombineret med en delaftale og en restaftale.

Note: En chi²-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingen i grupperne (p < 0,001).

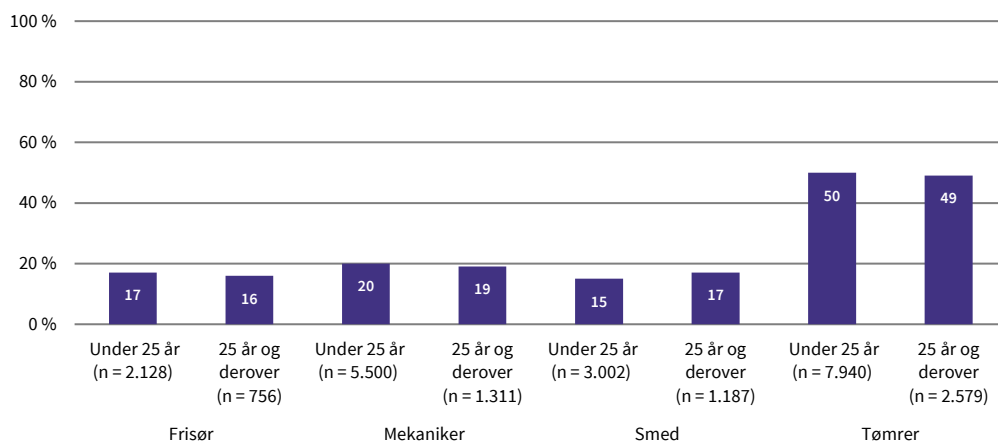
Ser vi på elevernes samlede praktikforløb, indgår korte uddannelsesaftaler i mange forskellige kombinationer med de øvrige aftaletyper. Kombinationen af korte aftaler og restaftaler er langt den hyppigste – 38 % af de elever, der har mindst en kort uddannelsesaftale, har denne kombination af aftaletyper. Men også her er der store variationer mellem uddannelser: Hvor 54 % af de elever, der er i gang med mekanikeruddannelsen, indgår en restaftale, efter at de har haft en kort aftale, gælder det kun for 34 % af de elever, der er i gang med tømreruddannelsen.

5.2.3 Ingen forskelle med hensyn til alder eller køn for elever, der indgår korte uddannelsesaftaler

Analysen viser, at der ikke er en sammenhæng imellem elevernes alder og sandsynligheden for, at de har været i minimum en kort uddannelsesaftale i løbet af deres praktikforløb. Der er for alle fire uddannelser lige store andele af elever under 25 år og elever på 25 år og derover, der har indgået mindst en kort uddannelsesaftale.

FIGUR 5.7

Andel af elever, der har været i mindst én kort aftale, fordelt på alder for hver af de fire uddannelser

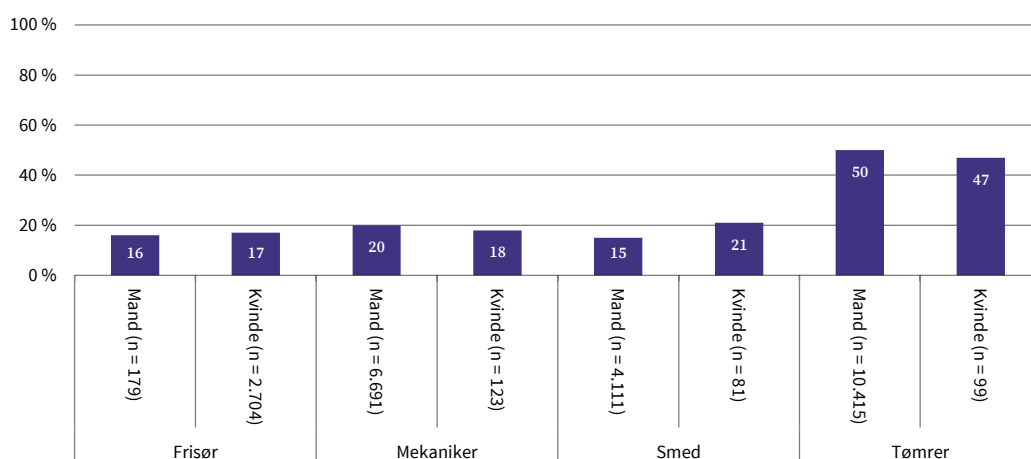
Kilde: Styrelsen for It og Læring, 2011-15.

Note: En χ^2 -test viser, at der for alle fire uddannelser er en signifikant forskel på aldersgrupperne med hensyn til andelen af elever, der har været i mindst én kort aftale. P-værdien er for frisør $< 0,001$, for mekaniker $< 0,001$, for smed $< 0,001$ og for tømrer $< 0,001$.

I figur 5.8 ses andelen af eleverne, som har været i mindst en kort aftale, fordelt på køn. På tværs af de fire uddannelser viser analysen, at der ikke er nogen statistisk signifikante kønsforskelle blandt de elever, der indgår minimum en kort aftale. På de fire uddannelser er der generelt en skæv kønsfordeling, og analysen bygger derfor på et begrænset antal elever.

FIGUR 5.8

Andel af elever, der har været i mindst én korte aftale, fordelt på køn for hver af de fire uddannelser

Kilde: Styrelsen for It og Læring, 2011-15.

Note: En χ^2 -test viser, at der for ingen af de fire uddannelser er en signifikant forskel i andelen af korte aftaler på tværs af køn. P-værdien er for frisør 0,672, for mekaniker 0,608, for smed 0,154 og for tømrer 0,642.

5.3 Trivsel og frafald blandt elever med korte uddannelsesaftaler

I det følgende afsnit præsenteres analyser af trivsel for elever med korte uddannelsesaftaler sammenlignet med elever med ordinære aftaler. Analysen bygger på en kobling mellem data fra praktikpladsstatistikken og resultater fra den nationale elevtrivselsundersøgelse (ETU), som blev foretaget på erhvervsskolerne i 2015.

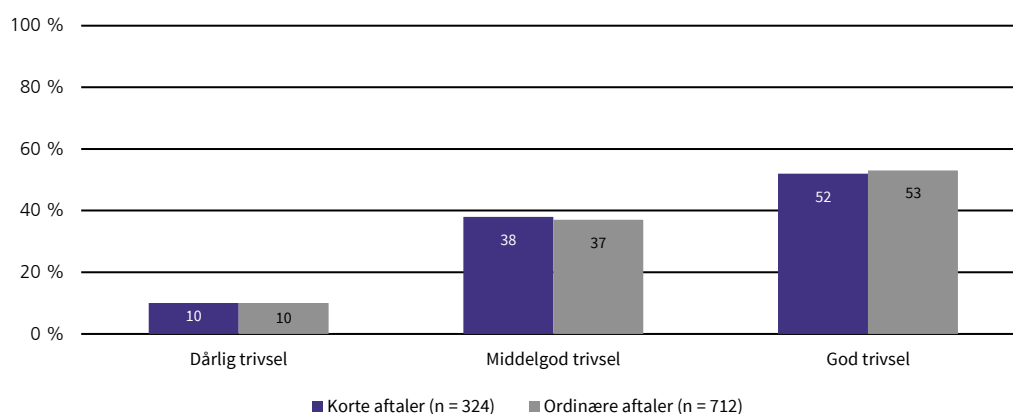
Desuden præsenteres en analyse af frafaldet blandt elever med korte aftaler sammenlignet med elever med ordinære aftaler. Datagrundlaget for frafaldsanalysen består af praktikpladsstatistik koblet til elevregisteret i Danmarks Statistik.

5.3.1 Elever med korte aftaler vurderer deres trivsel på samme niveau som elever med ordinære aftaler, men har et større frafald

Ser vi på, hvordan elever med korte uddannelsesaftaler trives i deres uddannelse, svarer elever med en kort uddannelsesaftale ikke signifikant anderledes end elever, der har en ordinær uddannelsesaftale. Hverken hvad angår deres trivsel generelt, eller hvad angår vurdering af deres trivsel i praktikken. Det fremgår af figur 5.9 og 5.10.

FIGUR 5.9

Praktikrelateret trivsel fordelt på aftaletype

Kilde: Styrelsen for It og Læring, 2011-15.

Note: En χ^2 -test viser, at der ikke er signifikant forskel på trivselsscoren mellem de to aftaletyper (p -værdi = 0,902).

Note: Dårlig trivsel er defineret som en score mellem 1 og 3, middelgod trivsel er defineret som en score mellem 3,01 og 4, og god trivsel er defineret som en score mellem 4,01 og 5.

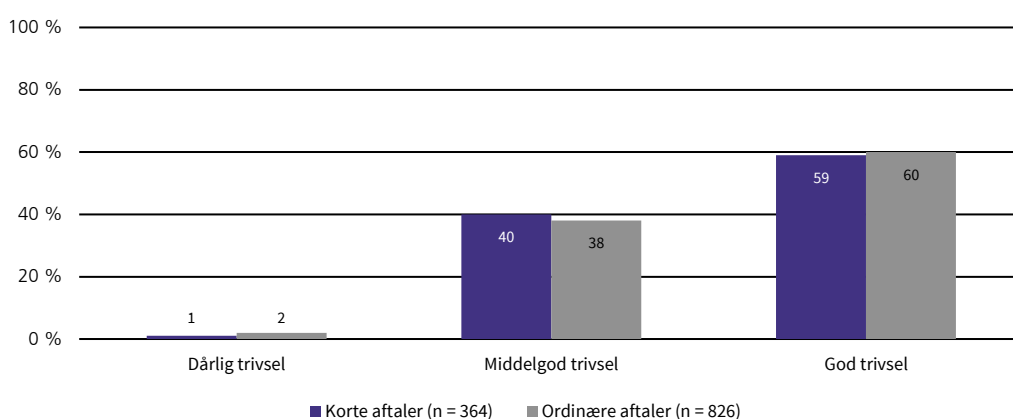
Målet for elevernes trivsel er i denne sammenhæng hentet fra de nationale trivselsmålinger, som EUD-elever har besvaret siden 2015. Målingerne består af en spørgeramme med spørgsmål, der

handler om elevernes vurdering af egen indsats, skolemiljø, læringsmiljø, velbefindende og praktikforløb²⁵. For hvert område og samlet set udregnes elevernes trivsel på en skal fra 1-5, hvor 1 udtrykker den dårligst mulige trivsel, og 5 udtrykker den bedst mulige trivsel.

Elevernes svar med hensyn til deres trivsel i praktikken viser, at 52 % af eleverne med korte aftaler og 53 % af eleverne med ordinære aftaler scorer mellem 4,01 og 5, dvs. udtrykker den bedst mulige trivsel. 10 % af eleverne i både korte og ordinære aftaler placerer sig i kategorien med den dårligste trivsel målt ved en score på 3 eller mindre.

FIGUR 5.10

Generel trivsel fordelt på aftaletype

Kilde: Styrelsen for It og Læring, 2011-15.

Note: En chi²-test viser, at der ikke er signifikant forskel på scoren for de to aftaletyper (p-værdi = 0,602).

Note: Dårlig trivsel er defineret som en score mellem 1 og 3, middelgod trivsel er defineret som en score mellem 3,01 og 4, og god trivsel er defineret som en score mellem 4,01 og 5.

Når det drejer sig om elevernes generelle trivsel, viser analysen, at hhv. 59 % af eleverne med mindst én kort aftale og 60 % af eleverne med en ordinær aftale scorer mellem 4,01 og 5, dvs. udtrykker den bedst mulige trivsel. Når det kommer til den dårligste trivsel, målt ved en score på 3,0 eller mindre, er det hhv. 1 % og 2 % af eleverne, der placerer sig i denne kategori.

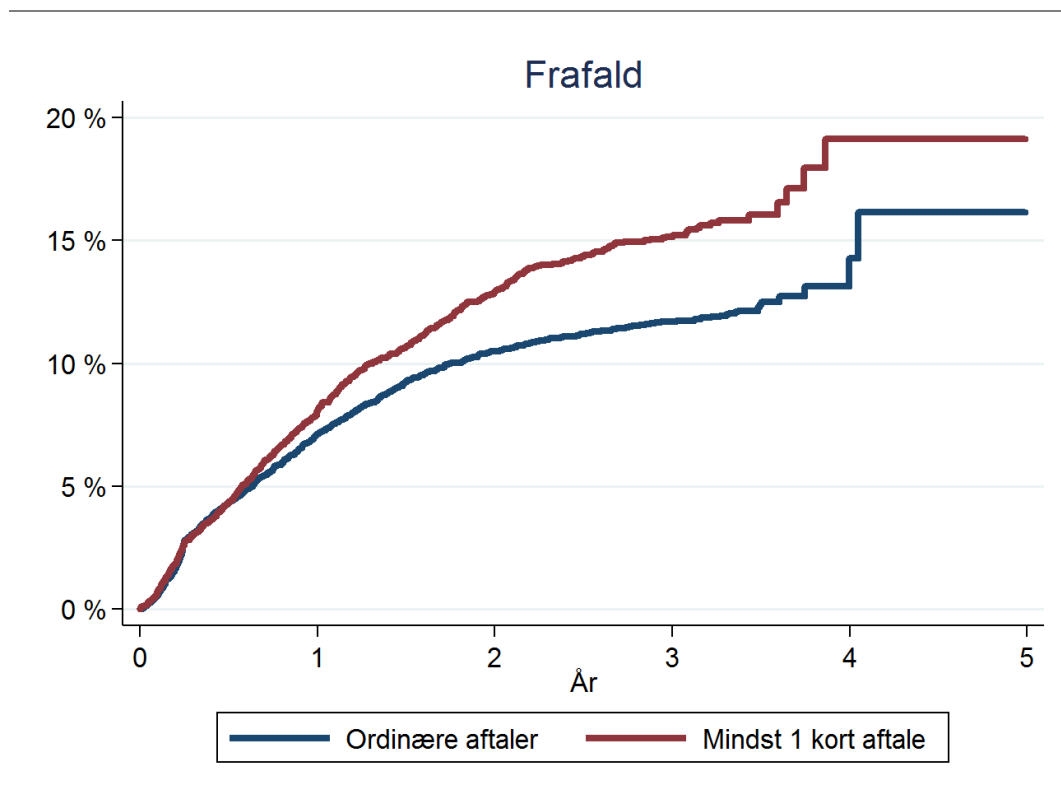
5.3.2 Større frafald blandt elever med korte uddannelsesaftaler

Registerundersøgelsen viser, at elever med mindst en kort uddannelsesaftale har et større frafald fra deres uddannelse end elever med en ordinær uddannelsesaftale. Figur 5.11 viser andelen af elever, som falder fra undervejs i deres uddannelse i forbindelse med hhv. korte og ordinære aftaler. Denne figur samler resultaterne for de fire uddannelser. Selvom der er mindre forskelle uddannelserne imellem, tegner der sig det samme mønster for alle de fire uddannelser.

²⁵ Den samlede spørgeramme, der anvendes i de nationale trivselsmålinger, findes i appendiks C.

FIGUR 5.11

Andel af frafaldne elever i løbet af uddannelsen fordelt på aftaletype

Kilde: Styrelsen for It og Læring, 2011-15, koblet til det komprimerede elevregister (KOTRE) i Danmarks Statistik.

Note: Ordinære aftaler: n = 7.314, korte aftaler: n = 2.597.

Note: En logrank test viser, at der er statistisk signifikant forskel på fordelingen i de to grupper ($p < 0,001$).

Note: Ordinære aftaler: n = 9.861, p-værdi $< 0,001$.

Af figuren fremgår det, at 19 % af de elever, der indgår mindst én kort uddannelsesaftale, falder fra i løbet af deres uddannelse, mens det samme gør sig gældende for 16 % af de elever, der har en ordinær aftale. Dvs. at der blandt elever med korte uddannelsesaftaler er en højere frafaldsrisiko.

Det bør nævnes, at der i analysen af det øgede frafald blandt elever med korte aftaler ikke er taget højde for andre faktorer, som kan have indflydelse på elevernes frafaldsrisiko. Det er fx muligt, at forskellen i frafaldsprocenter i en eller anden udstrækning afspejler forskellige elevgrupper med hhv. korte aftaler og ordinære aftaler. Uanset årsagen til det store frafald blandt elever med korte aftaler vidner analysen om, at der er en udfordring med fastholdelse af elever med korte uddannelsesaftaler.

5.4 Opsamling

De korte uddannelsesaftaler blev etableret som et redskab til at understøtte, at flere elever på erhvervsuddannelserne kommer i praktik i en virksomhed, selvom virksomheden ikke har mulighed for at tegne en ordinær uddannelsesaftale og tage eleven i hele praktikforløbet. Dermed var formålet, at de korte uddannelsesaftaler skulle være med til at øge den samlede praktikpladskapacitet.

I takt med at brugen af korte uddannelsesaftaler er steget, ser vi dog ikke en stigning i antallet af godkendte praktikvirksomheder. Derimod viser analysen, at stigningen i brugen af korte uddannel-

sesaftaler nogenlunde modsvarer det fald, der i samme periode har været i brugen af ordinære uddannelsesaftaler. Det ser ud til, at indførelsen af korte uddannelsesaftaler ikke har medført en øget praktikpladskapacitet samlet set, men at det i denne periode er blevet mere populært blandt praktikvirksomhederne at indgå en kort uddannelsesaftale. Især små og mellemstore virksomheder gør brug af de korte uddannelsesaftaler.

For en stor del af eleverne har den øgede brug af korte uddannelsesaftaler ikke nødvendigvis medført en udbredt vekslen mellem forskellige virksomheder. Analysen viser, at hovedparten af de elever, der har en kort uddannelsesaftale, fortsætter i en ny kort aftale i samme virksomhed, når deres korte aftale udløber. Fx har 76 % af de elever, der har været i to korte aftaler, afviklet begge aftaler i samme virksomhed. Det samme gælder for 60 % af de elever, der har haft tre korte uddannelsesaftaler. Der er sket et skift fra at have en kontrakt, der i princippet varede hele elevens uddannelsestid, til, at der i højere grad er elever, for hvem det ca. en gang om året skal afklares, om deres uddannelsesaftale forlænges eller ej. En mindre gruppe af elever med korte uddannelsesaftaler oplever en mere sammensat praktikuddannelse i forskellige virksomheder.

Ser vi på, hvordan elever med korte uddannelsesaftaler scorer i de nationale trivselsmålinger, er der ingen forskel mellem elever med korte uddannelsesaftaler og elever med ordinære aftaler. Men frafaldet blandt elever med en eller flere korte uddannelsesaftaler er markant større end blandt elever med en ordinær uddannelsesaftale. Analysen peger derfor på, at der er en særlig fastholdelsesudfordring for elever med korte uddannelsesaftaler.

6 Virksomhedernes brug af korte uddannelsesaftaler

Den øgede brug af korte uddannelsesaftaler betyder, at flere virksomheder har fået en ny opgave med hensyn til oplæring af elever. Dette kapitel beskriver virksomhedernes begrundelser for den øgede brug af korte aftaler, hvordan de oplæringsansvarlige afgør, hvad eleverne skal lære i forbindelse med den korte aftale, og hvordan de griber dialogen med eleverne om deres læring an.

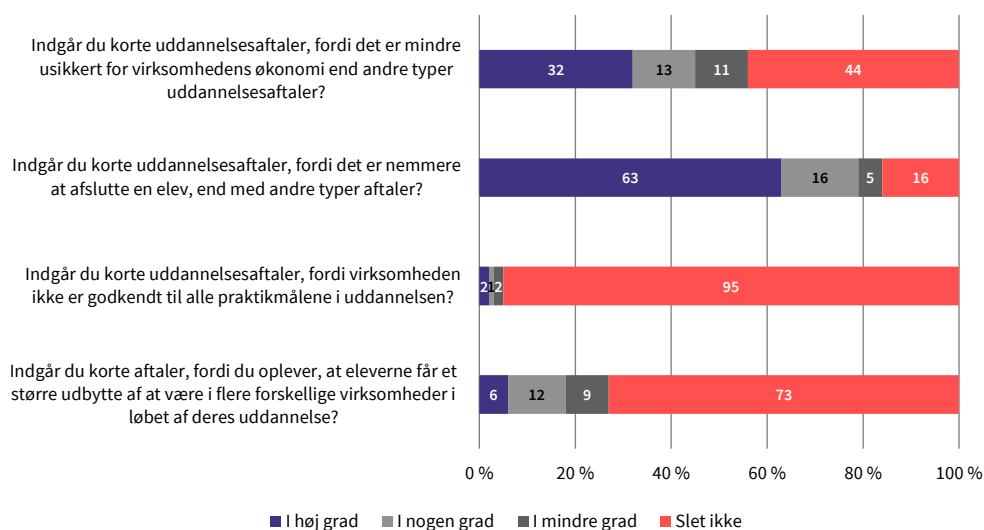
Kapitlet bygger på data fra spørgeskemaundersøgelsen blandt 400 oplæringsansvarlige samt kvalitative interview med oplæringsansvarlige i ti praktikvirksomheder, som har erfaring med at indgå korte uddannelsesaftaler.

6.1 Virksomhedens begrundelser for at benytte korte uddannelsesaftaler

Muligheden for at indgå en kort uddannelsesaftale blev blandt andet indført for at give virksomheder mulighed for kun at binde sig økonomisk i en kortere periode i stedet for at indgå en ordinær aftale over mange år. De korte aftaler giver samtidig mulighed for, at en elev kan oplæres i forskellige praktikvirksomheder, hvis det er nødvendigt for at sikre, at han/hun opnår de kompetencer, der er beskrevet i praktikmålene for en uddannelse.

FIGUR 6.1

Praktikvirksomhedernes årsager til at indgå korte uddannelsesaftaler

Kilde: Virksomhedssurvey (CATI) gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017.

Som det fremgår af figur 6.1, er det dog kun 45 % af de oplæringsansvarlige, der peger på, at de i høj eller nogen grad indgår korte uddannelsesaftaler, fordi de giver mindre usikkerhed med hensyn til virksomhedens økonomi end andre aftaletyper. Samtidig viser de oplæringsansvarliges svar, at elevernes læringsudbytte kun er en begrundelse for en lille del af virksomhederne – 18 % svarer, at de i høj eller nogen grad indgår en kort aftale, fordi eleverne får et større udbytte af at være i flere virksomheder.

Evalueringen viser, at den mest udbredte begrundelse for at indgå en kort aftale er, at det dermed er nemmere for praktikvirksomheden at afslutte ansættelsen af en elev, end det er med andre typer aftaler. 79 % svarer, at det i høj eller nogen grad er derfor, de indgår korte aftaler.

Desuden ser den øgede specialisering blandt nogle virksomheder, som også var en af årsagerne til indførelsen af de korte uddannelsesaftaler, ikke ud til at gøre sig gældende for særligt mange af virksomhederne, idet 3 % af de oplæringsansvarlige svarer, at deres virksomhed i høj grad eller nogen grad indgår korte uddannelsesaftaler, fordi virksomheden ikke er godkendt til alle praktikmål.

6.1.1 Korte aftaler som en udvidet prøvetid for virksomhed og elev

De oplæringsansvarlige beskriver også i interviewene, at den primære årsag til at indgå korte aftaler er, at det er nemmere at afslutte ansættelsen af en elev, hvis fx ”kemien ikke passer”. Flere fortæller, at en kort aftale giver mulighed for at se eleverne an fagligt og socialt over en længere periode og først efter et år træffe en beslutning om, om uddannelsesaftalen med eleven skal forlænges.

Selvom der i en ordinær uddannelsesaftale er tre måneders prøvetid, hvorefter eleven kan opsiges uden begrundelse, peger flere oplæringsansvarlige på, at de ikke oplever, det er tilstrækkeligt lang tid til at vurdere, om samarbejdet imellem virksomhed og elev fungerer tilfredsstillende. Flere peger på, at man med en ordinær uddannelsesaftale binder sig for et helt uddannelsesforløb, inden de oplæringsansvarlige har haft tilstrækkelig tid til at vurdere, om de kan og vil påtage sig opgaven med at oplære eleven. En oplæringsansvarlig siger:

Det er meget at binde sig for 2,5 år, hvis det ikke fungerer for nogen af parterne. Selvom der er en prøvetid, er det svært at nå at finde ud af. Vi har før prøvet at skilles på en god måde med en elev, men da de korte aftaler kom, lå det lige til højrebænet [...] Det er en god ide at starte op med en kort aftale, så vi kan se dem an. Vi kan først vurdere dem efter trekvart år i hvert fald.

Oplæringsansvarlig, tømrer

Registeranalysen i kapitel 5 viser samtidig, at mange virksomheder forlænger en kort aftale med en ny kort aftale. Det fremgår af interviewene, at det kan hænge sammen med, at de oplæringsansvarlige også oplever, at en kort aftale kan være et redskab til at øge elevernes arbejdsindsats og engagement i praktikperioden. I interviewene fortæller flere oplæringsansvarlige, at nogle elevers arbejdsindsats er mindre stabil i forbindelse med en ordinær uddannelsesaftale, end når de har en kort aftale. Fx fortæller flere om erfaringer med, at elever i ordinære uddannelsesaftaler kan have et ustabil fremmøde, mens elever i en kort uddannelsesaftale har et andet fremmøde, fordi de ikke er sikret en forlængelse af aftalen, medmindre virksomheden ønsker det.

Flere oplæringsansvarlige beskriver i den forbindelse dårlige erfaringer med tidligere lærlinge med ordinære aftaler, som efter prøvetidens afslutning er blevet uengagerede i virksomheden og har leveret en svingende arbejdsindsats. En kort aftale skaber en vis usikkerhed for eleven om, hvorvidt

aftalen bliver forlænget. Nogle virksomheder peger på, at en eventuel forlængelse af den korte aftale kan medvirke til, at eleverne i højere grad er opmærksomme på at præstere i praktikvirksomheden. En oplæringsansvarlig fortæller:

Problemet med de lange aftaler er, at når de har skrevet kontrakten under, så tror de bare, at de kan læne sig tilbage. Derfor kører vi kun korte aftaler nu. Det holder dem på sporet. De er nødt til at være fremme i skoene. Målet er jo at få uddannet nogle, og at de er ordentligt uddannet.

Oplæringsansvarlig, mekaniker

Denne tilgang til brugen af korte uddannelsesaftaler kan være en medvirkende årsag til, at en relativt stor andel af de elever, der indgår en kort uddannelsesaftale, indgår flere korte aftaler med den samme virksomhed, sådan som det fremgår af registeranalysen. Virksomhedernes tilgang til brugen af korte aftaler peger dermed på, at nogle elever bliver fastholdt i et kort ansættelsesforhold for at motivere dem. Andre oplæringsansvarlige beskriver dog, at de ikke bruger den korte aftale på denne måde, fordi de oplever, at det kan påvirke elevernes arbejdsindsats og motivation negativt, hvis der er usikkerhed om deres ansættelse.

6.1.2 Virksomhederne forventer ofte at forlænge den korte aftale

På trods af at flere af de interviewede oplæringsansvarlige peger på, at de benytter de korte uddannelsesaftaler for at have en bedre mulighed for at afslutte ansættelsen af en elev, er det en udbredt opfattelse, at de regner med at forlænge elevernes aftaler, så eleven er i virksomheden fra starten af uddannelsen til svendeprøven ligesom ved den ordinære uddannelsesaftale. Virksomhedernes ønske om at beholde deres elever igennem et helt uddannelsesforløb genfindes også i registeranalysen i kapitel 5, hvor det fremgår, at 80 % af de elever, som har haft to korte aftaler, har indgået aftalerne med den samme virksomhed. Virksomhederne ser et behov for at sikre kontinuitet og stabilitet blandt de ansatte, fordi det er ressourcekrævende at integrere nye elever i virksomheden. Samtidig peger en gruppe af de interviewede oplæringsansvarlige på, at en kort aftale også stiller nye krav til virksomhederne om at vedblive at være en attraktiv læreplads for eleverne. Eleverne kan skifte praktiksted ved udløb af deres praktikaftale, hvis deres praktikvirksomhed ikke er opmærksom på, om de trives og oplever et tilfredsstillende læringsudbytte. Når virksomhederne vælger at bruge korte uddannelsesaftaler, er der derfor samtidig en risiko for, at de mister gode elever undervejs i deres uddannelsesforløb, som de gerne ville have fortsat med.

Derfor peger en af de interviewede oplæringsansvarlige på, at man oftest vælger at indgå restaftale, hvis man ønsker at beholde en elev, når en kort aftale er afsluttet:

Hvis vi sender dem på skole, og vi så ikke kan få dem tilbage igen, så har vi problemet, for det er ressourcekrævende hele tiden at skulle lære en ny op. Når den korte aftale er slut, laver vi en restaftale, hvis vi forlænger. Men hvis vi vil af med dem, forlænger vi ikke. Når jeg ansætter en, er det altid for at gøre vedkommende færdig.

Oplæringsansvarlig, mekaniker

Af registeranalysen i kapitel 5 fremgår det dog, at mange elever indgår endnu en kort uddannelsesaftale, når den første er udløbet.

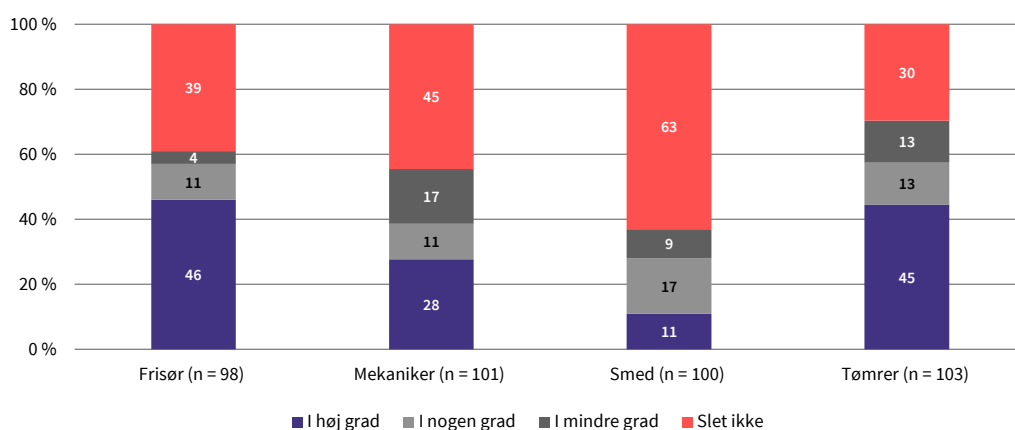
6.1.3 Økonomi som begrundelse for brug af korte uddannelsesaftaler

Som det fremgår af figur 6.2 ovenfor, angiver 32 % af de oplæringsansvarlige, at usikkerheden med hensyn til virksomhedens økonomi i høj grad har betydning for valget af en kort uddannelsesaftale.

En nærmere analyse viser, at der er forskel på de fire uddannelser. Særligt de oplæringsansvarlige på tømrer- og frisøruddannelserne peger på, at de indgår korte uddannelsesaftaler, fordi de giver mindre usikkerhed med hensyn til virksomhedens økonomi end andre typer uddannelsesaftaler.

FIGUR 6.2

Usikkerheden med hensyn til virksomhedens økonomi som begrundelse for at indgå korte uddannelsesaftaler fordelt på de fire uddannelser (n = 402)

Kilde: Virksomhedssurvey (CATI) gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017.

Note: Besvarelserne knytter sig til spørgsmålet ”Indgår du korte uddannelsesaftaler, fordi de giver mindre usikkerhed med hensyn til virksomhedens økonomi end andre typer uddannelsesaftaler?”.

Note: En chi²-test viser, at der er signifikant forskel på svarfordelingen mellem de fire uddannelser (p-værdi < 0,001).

I figur 6.2 ses, at hhv. 45 % og 46 % af de oplæringsansvarlige i tømrer- og frisørvirksomheder svarer, at usikkerheden med hensyn til virksomhedens økonomi i høj grad er en begrundelse for at indgå en kort uddannelsesaftale, mens det gælder for 28 % af de oplæringsansvarlige i mekaniker- virksomhederne og 11 % af de oplæringsansvarlige i smedevirksomhederne.

Usikkerheden med hensyn til virksomhedernes økonomi betyder mindre nu end under finanskrisen, fortæller flere oplæringsansvarlige. Nogle af de oplæringsansvarlige peger dog på, at det kan være en udfordring at forudsige, hvorvidt der er arbejdsopgaver nok til en elev i en ordinær aftale. En kort aftale er i sådan en situation en mere attraktiv aftaletype, fordi virksomheden kun er forpligtet til at finde arbejdsopgaver til eleven i én praktikperiode. Om usikkerheden med hensyn til virksomhedens økonomi fortæller en oplæringsansvarlig:

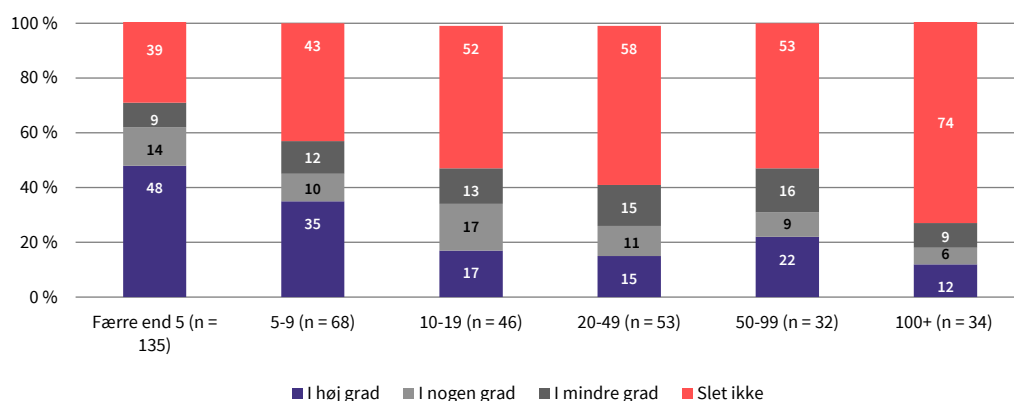
Nogle af mine kollegaer siger, at de ikke ved, om de har arbejde til dem i hele perioden. Det har jeg aldrig spekuleret over, der skal sgu nok altid være et eller andet at lave. Men der er da lidt mere ro på, når man ved, at det kun er et års tid.

Oplæringsansvarlig, tømrer

Spørgeskemaundersøgelsen peger på, at usikkerheden med hensyn til virksomhedens økonomi ved at tegne en kort aftale betyder mindre for virksomheder med mange ansatte. Figur 6.3 viser andelen af virksomheder, der begrundet deres brug af korte aftaler med usikkerheden med hensyn til virksomhedens økonomi. I figuren er resultaterne opdelt på virksomhedens størrelse.

FIGUR 6.3

Usikkerheden med hensyn til virksomhedens økonomi som begrundelse for at indgå korte uddannelsesaftaler fordelt på virksomhedsstørrelse (n = 368)

Kilde: Virksomhedssurvey (CATI) gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017, koblet til data fra Det Centrale Virksomhedsregister.

Note: Besvarelsenerne knytter sig til spørgsmålet ”Indgår du korte uddannelsesaftaler, fordi de giver mindre usikkerhed med hensyn til virksomhedens økonomi end andre typer uddannelsesaftaler?”.

Note: Virksomhedsstørrelse er målt ved antal ansatte, og n udtrykker antallet af besvarelser fra virksomheder med fx 10-19 medarbejdere ansat.

Note: En chi²-test viser, at der er signifikant forskel på svarfordelingen mellem de fire uddannelser (p-værdi < 0,001).

På tværs af de fire uddannelser svarer 48 % af virksomhederne med mindre end fem ansatte, at de i høj grad indgår en kort uddannelsesaftale, fordi det er mindre usikkert for virksomhedens økonomi. Hvorimod kun 12 % af virksomhederne med mere end 100 ansatte angiver, at de i høj grad indgår korte uddannelsesaftaler, fordi det er mindre usikkert for virksomhedens økonomi. Denne tendens genfindes i registeranalysen i kapitel 5, hvoraf det fremgår, at store virksomheder gør mindre brug af korte aftaler end mindre virksomheder. De store virksomheder anvender i højere grad end mindre virksomheder ordinære aftaler.

6.2 Stor forskel på, hvordan virksomheden afgør, hvad eleven skal lære i forbindelse med en kort aftale

Af uddannelsesordningen for den enkelte uddannelse fremgår de praktiskmål, der samlet set gælder for hele elevens uddannelse. Der er ikke et formelt krav om, at virksomheder, der indgår korte uddannelsesaftaler, skal sikre, at oplæring i forbindelse med en kort aftale spiller sammen med læring i de øvrige praktikperioder. Dvs. at virksomheden ikke er forpligtet til at lade eleven beskæftige sig med særlige praktiskmål, når den indgår en kort aftale med en elev. Dog er det et krav, at eleverne samlet set i løbet af uddannelsen skal tilegne sig de kompetencer, der er beskrevet i praktiskmålene for uddannelsen, og den virksomhed, der gør eleven færdig, skal sikre, at alle praktiskmålene bliver nået.

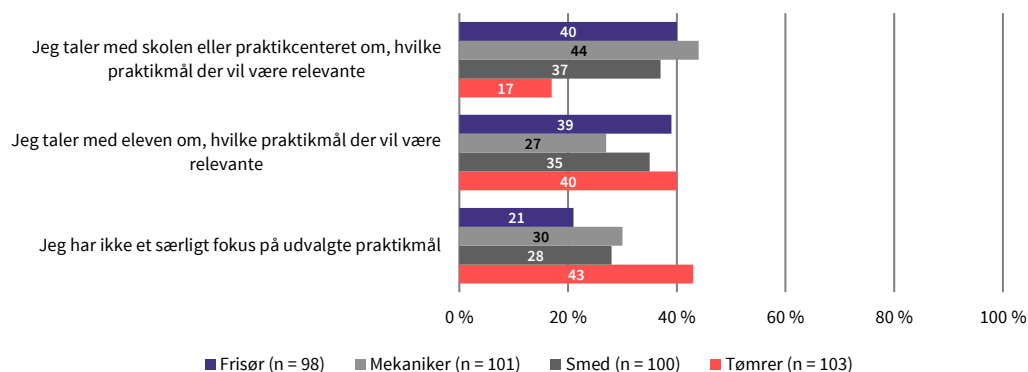
6.2.1 Mange virksomheder har ikke fokus på udvalgte praktiskmål

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at der er stor forskel på, om virksomhederne har fokus på, om der er særlige praktiskmål, som eleven skal nå i løbet af den korte aftale.

Omkring en tredjedel af de oplæringsansvarlige peger på, at de taler med skolen om, hvad eleven skal lære i løbet af den korte aftale. Dette billede tegner sig dog ikke for tømrervirksomhederne, hvor det kun er 17 % af de oplæringsansvarlige, der taler med skolen om det.

FIGUR 6.4

Hvordan afgør du, hvilke praktikmål en elev med en kort aftale skal nå? (n = 402)

Kilde: Virksomhedssurvey (CATI) gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017.

Note: En χ^2 -test viser, at der er signifikant forskel på svarfordelingen mellem de fire uddannelser (p -værdi = 0,001).

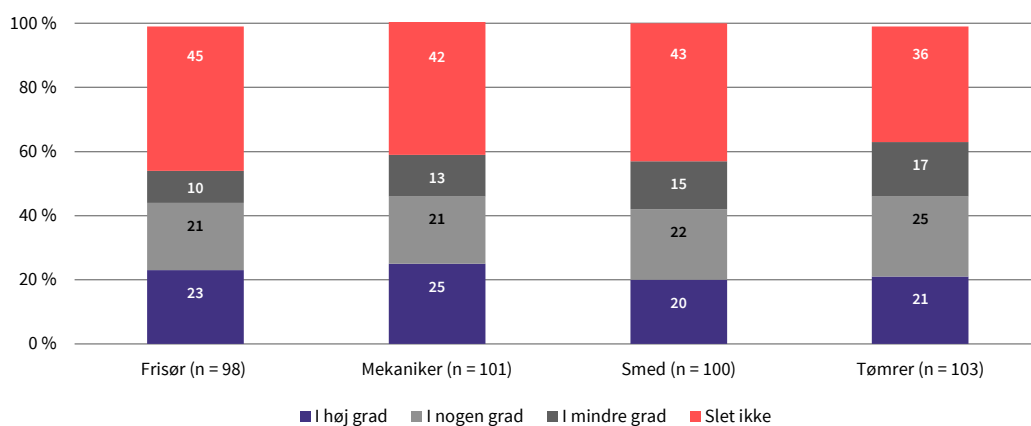
Set på tværs af de fire uddannelser er det 35 % af de oplæringsansvarlige, der taler med eleven om, hvilke praktikmål der vil være relevante i løbet af den korte aftale. Lidt over en tredjedel af de oplæringsansvarlige angiver, at de taler med skolen om det. Dette gælder dog kun for 17 % af de oplæringsansvarlige i tømrervirksomhederne. Her er der en stor andel – 43 % – som angiver, at de i oplæringen af eleverne ikke har fokus på særlige, udvalgte praktikmål, mens dette gælder for under en tredjedel af de oplæringsansvarlige på de tre øvrige uddannelser.

6.2.2 Udbredt behov for mere viden om, hvad eleven skal lære i løbet af en kort aftale

Når vi ser på, om de oplæringsansvarlige har behov for mere viden om, hvad eleven skal lære i løbet af en kort uddannelsesaftale, får vi også et polariseret billede. Nogle oplæringsansvarlige peger på, at de i nogen eller høj grad har behov for mere viden om, hvad eleverne skal lære i løbet af en kort aftale, mens lidt under halvdelen ikke oplever at have et behov for mere viden. Det fremgår af figuren nedenfor.

FIGUR 6.5

I hvilken grad vurderer du, at du har behov for mere viden om de praktiskmål, som eleven har særligt behov for at arbejde med i løbet af den korte aftale? (n = 402)

Kilde: Virksomhedssurvey (CATI) gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017.

Note: En chi²-test viser, at der ikke er signifikant forskel på svarfordelingen mellem de fire uddannelser (p-værdi = 0,809).

Set på tværs af de fire uddannelser er det i alt 44 % af de oplæringsansvarlige, som i høj eller nogen grad har behov for mere viden om, hvilke praktiskmål eleverne særligt skal arbejde med i forbindelse med en kort aftale. Set på tværs af de fire uddannelser er det stort set det samme niveau med en lille tendens til, at det er blandt tømrerne, der er størst behov.

I interview med oplæringsansvarlige går det igen, at oplæringen i forbindelse med en kort aftale ofte ikke planlægges med særlige praktiskmål for perioden. Og der er ikke blandt de interviewede nogen oplæringsansvarlige, som har haft en dialog med skolen om, hvilke praktiskmål de enkelte elever havde særligt behov for at fokusere på. Men flere af de interviewede oplæringsansvarlige efterspørger mere viden om, hvad eleven har behov for at lære.

En af de interviewede oplæringsansvarlige på frisøruddannelsen peger på, at manglende kendskab til praktiskmålene for uddannelsen i det hele taget kan gøre det svært at sikre, at eleven lærer det, der er meningen:

Interviewer: Kender du praktiskmålene?

Nej, det gør jeg ikke. Det burde jeg få noget viden om. Så jeg vurderer efter min egen gamle uddannelse og det, jeg ønsker, at hun skal kunne hurtigt. Og det jeg ønsker, skal komme hurtigt, det er ud fra, hvad jeg selv lærte, og det er helt tilbage fra 90'erne. [...] Jeg mangler informationer om, hvad det er meningen, de skal klare i den her praktikperiode, så hun bliver klar til skole. Og hvis jeg skulle ende med at stoppe med hende efter den korte aftale, så jeg er sikker på, at hun har klaret det, som var meningen med første praktikperiode.

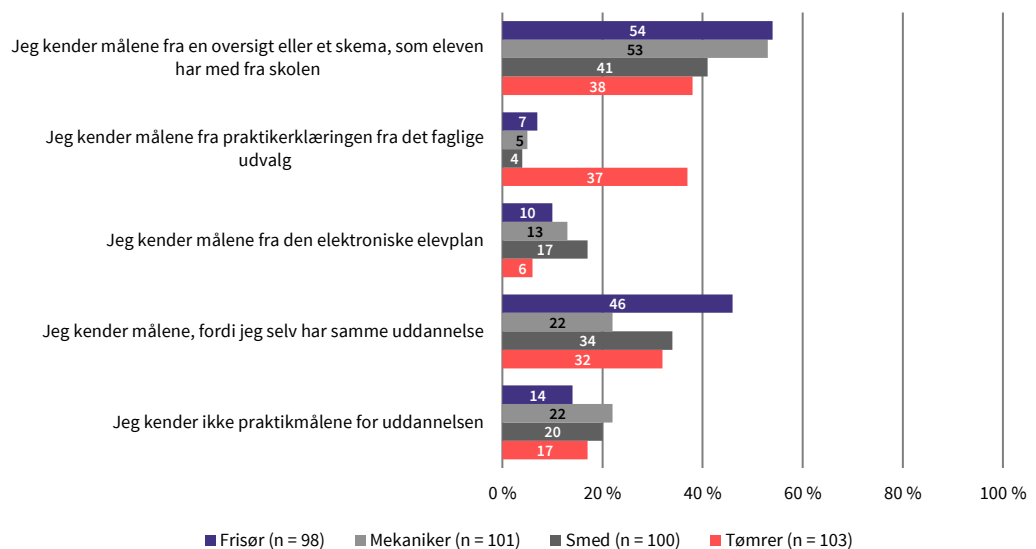
Oplæringsansvarlig, frisør

For frisøruddannelsen var der på evalueringstidspunktet ikke en praktikerklæring med en oversigt over praktiskmålene tilgængelig for praktikvirksomheder. For de øvrige uddannelser fandtes erklæringer, men ikke alle kender til dem eller anvender dem.

Selvom det ikke er et krav, at der er fastsat særlige praktikmål for en kort uddannelsesaftale, er det et krav ifølge bekendtgørelsen, at elevens læring i løbet af praktikperioden skal matche de praktikmål, der i det hele taget gælder for uddannelsen. Men der er blandt de oplæringsansvarlige på de fire uddannelser en relativt stor andel, der peger på, at de ikke kender de praktikmål, der i det hele taget gælder for uddannelsen. Det fremgår af figur 6.6 nedenfor.

FIGUR 6.6

Hvordan kender du de praktikmål, der gælder for uddannelsen samlet set? (n = 402)

Kilde: Virksomhedssurvey (CATI) gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017.

Note: Respondenterne har haft mulighed for at markere flere svar, hvorfor procenttallene summer op til mere end 100 %.

Lidt mindre end hver femte af de oplæringsansvarlige (18 %) angiver, at de ikke kender praktikmålene for uddannelsen. Flere af de oplæringsansvarlige, der ikke har kendskab til praktikmålene, peger på, at de hverken kender til en praktikerklæring fra det faglige udvalg eller til en oversigt over indholdet for en kommende skoleperiode. Og kun 4-7 % af de oplæringsansvarlige frisører, smede og mekanikere kender målene fra praktikerklæringen. Her skiller de oplæringsansvarlige fra tømrervirksomheder sig markant ud, idet 37 % angiver, at de kender praktikmålene fra den logbog fra det faglige udvalg, som fungerer som praktikerklæring.

Evalueringen peger dermed på, at det kan være en udfordring for nogle virksomheder at understøtte, at den oplæring, der finder sted i løbet af en kort uddannelsesaftale, ligger inden for de rammer, der gælder for elevens praktikuddannelse. Særligt er det en udfordring, hvis den oplæringsansvarlige slet ikke kender de praktikmål, der gælder for den enkelte uddannelse.

6.3 Praktikoplæringen skal bygge oven på det, eleven allerede har lært

Oplæringen af elever med korte uddannelsesaftaler skal ligge inden for de praktikmål, der gælder for uddannelsen, men det er også et krav, at praktikuddannelsen skal rumme en progression og

løbende bygge oven på det, eleven allerede har lært. De mange muligheder for kombinationer af uddannelsesaftaler på elevernes uddannelser betyder, at nogle elever allerede har haft andre uddannelsesaftaler, inden de begynder i en kort uddannelsesaftale, mens andre begynder direkte fra grundforløbet. De mange forskellige muligheder for at gennemføre praktikuddannelsen betyder også, at elever kan have meget forskellige faglige erfaringer, når de begynder i en kort uddannelsesaftale.

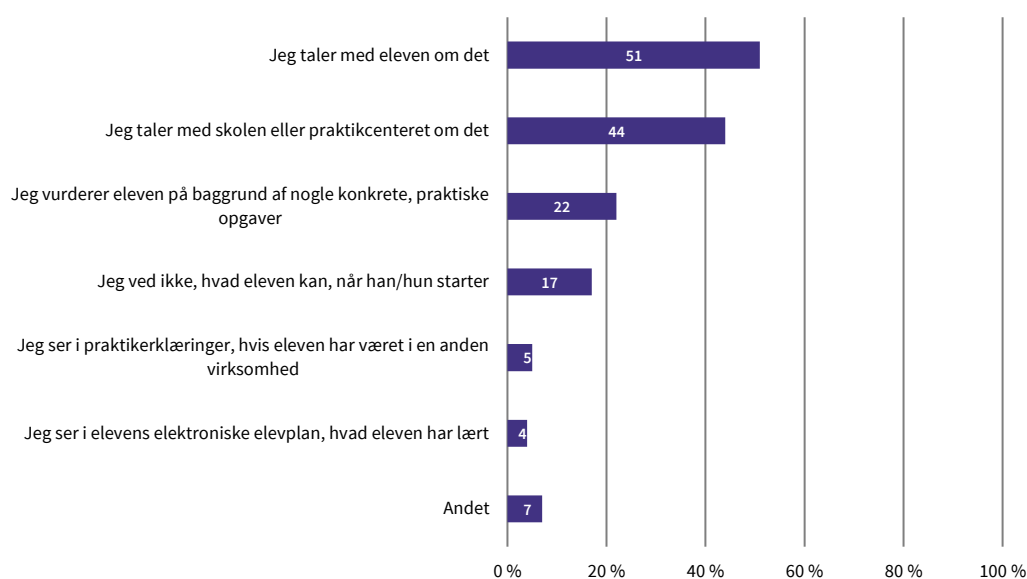
6.3.1 Blik for elevernes forudsætninger

Kravet om en stigende sværhedsgrad og kompleksitet i elevernes praktikuddannelse betyder, at virksomheder, der tager en elev i en kort aftale, må have et skærpet blik for, hvilke forudsætninger en elev har, når den korte aftale begynder, og hvilke opgaver der vil kunne bygge oven på det, eleven allerede kan, og understøtte en relevant faglig udvikling hos eleven.

Der er ikke fastlagt særlige rammer for, hvordan virksomhederne afklarer elevernes kompetencer, når de begynder i en kort uddannelsesaftale. Men figuren nedenfor viser, hvilke forskellige redskaber de oplæringsansvarlige peger på, at de anvender for at få et billede af, hvad eleverne kan, når de begynder i en kort uddannelsesaftale.

FIGUR 6.7

Hvordan ved du, hvad eleven allerede har lært, når han/hun begynder i en kort aftale hos dig? (n = 402)

Kilde: Virksomhedssurvey (CATI) gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017.

Note: Respondenterne har haft mulighed for at markere flere svar, hvorfor procenttallene summer op til mere end 100 %.

Evalueringen viser, at den mest udbredte metode til at få et billede af, hvad eleven allerede kan, når den korte uddannelsesaftale begynder, er at tale med eleven eller med skolen om det, hvilket hhv. 51 % og 44 % af de oplæringsansvarlige peger på, at de gør. Mens 22 % peger på, at de giver eleven en konkret opgave for at vurdere, hvad eleven allerede har lært. Samtidig er det 17 % af de oplæringsansvarlige, der angiver, at de ikke ved, hvad eleverne kan, når de begynder i en kort uddannelsesaftale.

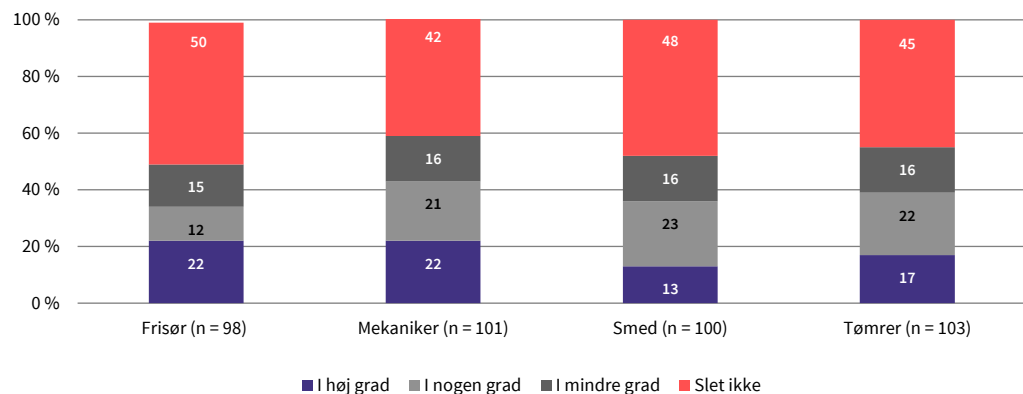
6.3.2 Behov for yderligere viden om elevernes forudsætninger

Selvom en stor del af de oplæringsansvarlige taler med eleverne om, hvad de allerede kan, når de begynder i en kort aftale, er der en del af de oplæringsansvarlige, der i spørgeskemaundersøgelsen peger på, at de savner viden om, hvad eleverne allerede har lært.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 37 % af de oplæringsansvarlige svarer, at de i høj eller nogen grad har behov for mere viden om, hvad eleverne kan, når de starter i virksomheden. For de fire uddannelser, der indgår i evalueringen, er det nogenlunde samme andel, der oplever, at de slet ikke har behov for yderligere viden om, hvad eleverne allerede har lært, når de begynder i en uddannelsesaftale. Dog er det lidt færre blandt mekanikerne – 42 % – der angiver, at de slet ikke har behov, mens 50 % af frisørerne vurderer, at de slet ikke har et behov for yderligere viden.

FIGUR 6.8

I hvilken grad vurderer du, at du har behov for yderligere viden om, hvad eleven allerede har lært, når han/hun starter i en kort aftale? (n = 402)

Kilde: Virksomhedssurvey (CATI) gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017.

Note: En chi²-test viser, at der ikke er signifikant forskel på svarfordelingen mellem de fire uddannelser (p-værdi = 0,358).

Der er flere af de interviewede oplæringsansvarlige, der fortæller, at eleverne i begyndelsen af en uddannelsesaftale får nogle opgaver, der viser, hvad de har lært. Nogle kan også have haft eleven på prøve i en VFU-periode og i den forbindelse have haft fokus på at afprøve, hvad eleven allerede har lært. Blandt de interviewede oplæringsansvarlige fremhæver nogle, at der i den første periode af en uddannelsesaftale er særligt fokus på, hvem eleven kan arbejde godt sammen med, for at understøtte et velfungerende arbejdsmiljø i virksomheden. En oplæringsansvarlig peger fx på, at kemien mellem eleven og de ansatte er afgørende, når de fastlægger, hvem eleven særligt skal gå med i det daglige arbejde:

Vi har haft én mekaniker på dem, så prøver de ham eller hende for at se, om det er noget, der fungerer. Nogle gange er det også kemien. Så prøver de nogle forskellige for at finde en, de passer med. Nogle gange laver vi en rokade.

Oplæringsansvarlig, mekaniker

Der er samtidig flere af de interviewede oplæringsansvarlige, der fortæller, at de gerne ville have haft mere viden om, hvad eleverne allerede kan, når de begynder i en kort aftale, særligt hvis eleverne allerede har været i en eller flere praktikvirksomheder inden. En oplæringsansvarlig peger

på, at det ville være en god ide, hvis praktikvirksomhederne kunne kontakte hinanden og udveksle viden om elevernes læring:

De kommer med skolepapirerne, og dem kan man kigge på. Der står, hvad de skal igennem. Det ville være rart med bemærkninger om, hvor personerne har været, og hvordan de er. Så man måske havde et nummer på nogen, man kunne snakke med. Det kunne også gælde for tidligere praktikvirksomheder, så man kunne få nogle informationer fra dem.

Oplæringsansvarlig, mekaniker

Flere af de interviewede oplæringsansvarlige fremhæver, at der i deres øjne ikke er stor forskel på de indledende opgaver, de giver en elev, der kommer direkte fra grundforløbet, og de opgaver, de giver elever, der allerede har været i gang med praktik i form af en kort aftale. Evalueringen peger dermed på, at der med en kort aftale er en risiko for, at nogle elever ikke oplever den nødvendige progression i deres oplæring.

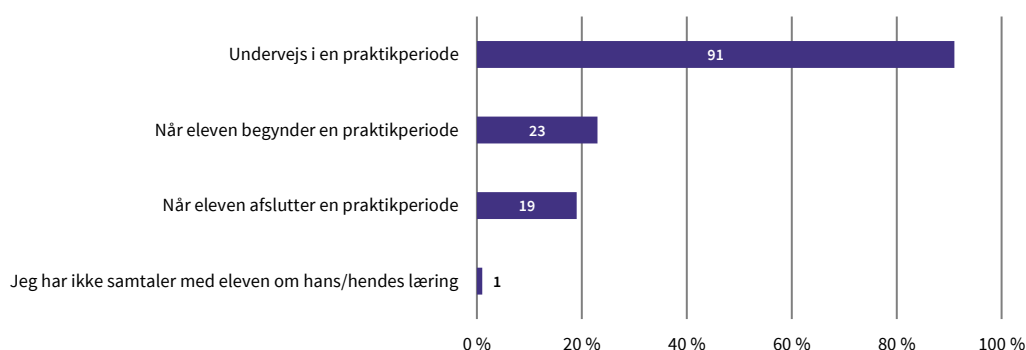
6.4 Samtaler med eleverne om deres læring

En central del af elevernes læreproces i praktikken handler om den feedback, de får fra kunder, kollegaer og de oplæringsansvarlige. Når en elev afslutter en kort uddannelsesaftale, bliver en relevant og konstruktiv feedback til eleverne særligt central. Som vi så tidligere i dette kapitel, peger en stor del af praktikvirksomhederne på, at de netop indgår korte aftaler, fordi det giver mulighed for at afslutte oplæring af en elev, hvis ikke elevens læring og arbejdsindsats lever op til virksomhedens forventninger.

Det er kendetegnende for oplæring af elever med korte aftaler, at samtaler om deres læring, og hvordan de kan forbedre sig, foregår undervejs i praktikperioden. Der er kun få oplæringsansvarlige, der angiver, at de har en samtale med eleven om hans eller hendes læring, når praktikperioden slutter, dvs. når praktikdelen af den korte aftale er afsluttet. Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen blandt de oplæringsansvarlige fremgår af figur 6.9 nedenfor.

FIGUR 6.9

Hvornår har du en samtale med eleven om hans/hendes læring? (n = 402)

Kilde: Virksomhedssurvey (CATI) gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017.

Note: Respondenterne har haft mulighed for at markere flere svar, hvorfor procenttallene summer op til mere end 100 %.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 91 % af de oplæringsansvarlige har samtaler med eleven om hans eller hendes læring undervejs i praktikperioden. De interviewede oplæringsansvarlige bekræfter dette billede af, at dialog mellem eleven og den oplæringsansvarlige hovedsageligt finder sted undervejs i praktikperioden, og at der kun i få virksomheder er et særligt fokus på at samle op på læringen i den korte aftale, når praktikperioden slutter.

En af de interviewede oplæringsansvarlige fra tømreruddannelsen fremhæver desuden, hvor vigtigt det er at have fokus på at samle op undervejs for at tilpasse opgaverne til elevens behov:

Det er sidst i forløbet, at vi samler op, desværre. Hvis vi gjorde det løbende, så kunne vi se, hvis han nu fx gerne ville med ud og lave noget mere konstruktion eller lige få frisket nogle ting op inden skolen.

Oplæringsansvarlig, tømrer

6.4.1 Systematisk dialog med eleverne om deres læring

Evalueringen peger samlet set på, at virksomhederne i meget forskellig grad samler op på, hvad eleverne har lært, når praktikperioden i den korte aftale slutter. I langt de fleste virksomheder er der primært fokus på at give eleverne forskellige former for feedback undervejs i praktikperioden, og i nogle virksomheder suppleres den uformelle løbende feedback med mere formelle møder mellem eleven og den oplæringsansvarlige.

I nogle virksomheder er dialogen mellem elever og de oplæringsansvarlige systematiseret, ved at den oplæringsansvarlige også afholder mere formelle samtaler med eleven, fx i form af MUS-samtaler – ligesom med de øvrige medarbejdere i virksomheden. Sådanne samtaler kan have fokus på forskellige aspekter af elevernes udbytte af praktikforløbet og uddannelsen i det hele taget.

Vi taler om karakterer og om, om det går den rigtige vej. Vi snakker sammen, når jeg får papirerne [karaktererne fra den foregående skoleperiode]. Der hører jeg, om det har været en god klasse, og om det har været en god lærer. Vi bruger den information, som vi får fra skolen. Ellers, så holder jeg øje med, hvad han kan og ikke kan. Og så holder vi MUS-samtaler med eleverne. Hvis der er problemer, så taler vi sammen en gang om ugen oppe i frokoststuen, og ellers tager vi det hver tredje måned.

Oplæringsansvarlig, mekaniker

Samtidig peger flere oplæringsansvarlige på, at dialogen med eleverne om deres læring i løbet af den korte aftale særligt har fokus på det, de oplæringsansvarlige kalder ”problemer”.

Det er vigtigt for mig lige at høre eleven: ”Er der noget, du føler, at du ikke er god nok til?” Så tager vi det mundtligt, og her behøver det ikke at blive skrevet ned i tre eksemplarer og gemt på en computer og sendt rundt, det gider jeg simpelthen ikke. Vi snakker om tingene her.

Oplæringsansvarlig, smed

De oplæringsansvarlige tegner i interviewene et billede af, at der er et stort fokus på at tage hånd om de udfordringer, der løbende viser sig, fx når eleverne har brug for at blive bedre til at løse konkrete opgaver eller deltage i praksisfællesskabet. Flere peger på, at de ikke oplever, at der er stor forskel på den måde, de griber feedback til eleverne an på, når de har en kort aftale, og den måde, de griber det an på, når eleverne har ordinære uddannelsesaftaler.

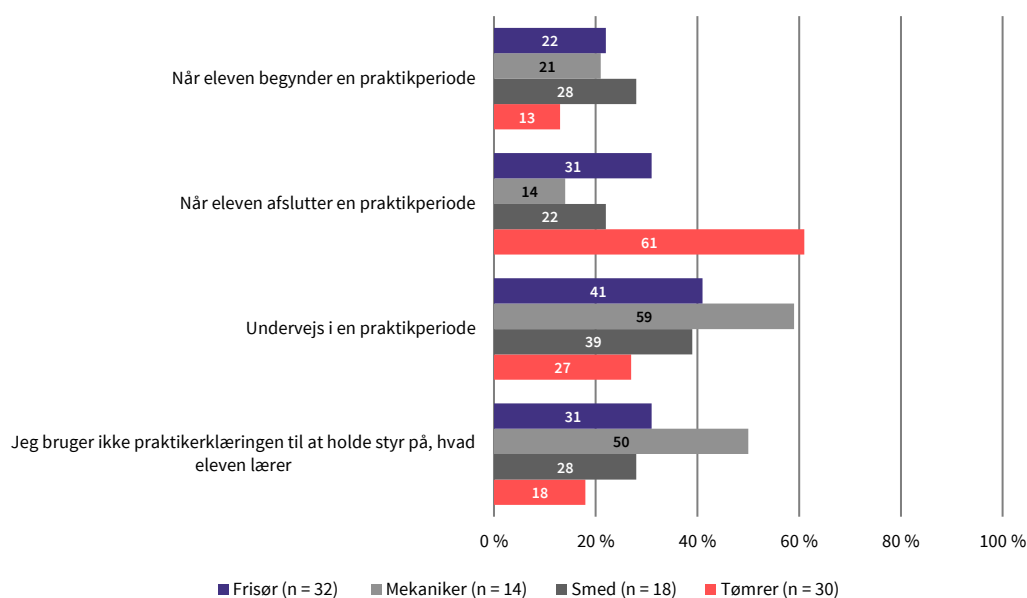
Men de korte uddannelsesaftaler er karakteriseret ved, at de udløber efter ca. et år, hvorefter eleven eventuelt får forlænget aftalen med en ny kort aftale eller en anden type aftale, fx en restaftale

med den samme virksomhed. Som vi så i registeranalysen, fortsætter en stor del af eleverne i endnu en kort aftale eller i en restaftale i den samme praktikvirksomhed, når en kort aftale udløber. Samtidig er der også en del af eleverne, der ikke får forlænget den korte aftale.

For at understøtte en systematisk opsamling på elevens læring og en feedback til eleven fra den oplæringsansvarlige er der krav om, at virksomhederne skal udfylde praktikerklæringen fra det faglige udvalg, når praktikperioden slutter. Som figuren viser, bruger de oplæringsansvarlige dog hovedsageligt praktikerklæringen undervejs i en praktikperiode og i mindre grad som et redskab til at samle op på, hvad eleven har lært og stadig skal lære, når praktikperioden i den korte aftale slutter.

FIGUR 6.10

Hvornår bruger du praktikerklæringen? (n = 154)

Kilde: Virksomhedssurvey (CATI) gennemført af Epinion på vegne af EVA, 2017.

Note: Dette spørgsmål er kun stillet til respondenter, der har svaret ja på spørgsmålet "Kender du praktikerklæringen fra det faglige udvalg?".

Note: Respondenterne har haft mulighed for at markere flere svar, hvorfor procenttallene summer op til mere end 100 %.

De oplæringsansvarlige peger på, at de anvender praktikerklæringerne på forskellige tidspunkter i praktikperioderne til at samle op på og vurdere elevens faglige niveau. Evalueringen viser, at en mindre del af virksomhederne anvender praktikerklæringen eller logbogen fra det faglige udvalg med oversigt over praktikmålene som redskab til at samle op, når praktikperioden i den korte aftale slutter. Dog skiller de oplæringsansvarlige på tømreruddannelsen sig ud, ved at 61 % peger på, at de anvender logbogen fra det faglige udvalg til at samle op på elevens læring, når praktikperioden slutter. Det gør mellem 14 og 31 % af de øvrige oplæringsansvarlige. Der er derfor indikationer i evalueringen på, at en mere sammenhængende logbog eller et andet redskab, som kan fungere som opsamlingsredskab ved afslutningen af en praktikperiode, kan understøtte virksomhedens opsamling på elevernes læring, når de afslutter en kort aftale.

6.5 Opsamling

Den stigning i brugen af korte aftaler, som har fundet sted de seneste år, er hovedsageligt sket med afsæt i virksomhedernes ønske om at se erhvervsuddannelseseleverne an og ikke indgå en længere kontrakt uden at have haft eleven på prøve i omkring et år. Evalueringen viser, at det er virksomhedernes mest almindelige begrundelse for at indgå en kort uddannelsesaftale med en elev. Der er desuden en tredjedel af virksomhederne, der vurderer, at en kort aftale er attraktiv, fordi den er mindre belastende for virksomhedens økonomi.

Stigningen i andelen af korte uddannelsesaftaler er dermed ikke kun et udtryk for et ønske om større fleksibilitet i forhold til de økonomiske aspekter ved at indgå en uddannelsesaftale. Det handler i lige så høj grad om en fleksibilitet med hensyn til at kunne vurdere, om eleven passer tilstrækkeligt godt ind i virksomheden i forhold til arbejdsmiljøet og de opgaver, der arbejdes med. Evalueringen peger på, at der for virksomheder med elever med korte aftaler er en række udfordringer forbundet med at tage et ansvar for at tilrettelægge en god læreproces for eleverne. Ikke alle oplæringsansvarlige har en tilstrækkelig viden om, hvad eleven allerede kan, når eleven starter i virksomheden, og samtidig har en relativt stor andel af de oplæringsansvarlige ikke kendskab til de praktisk mål, som gælder for den enkelte uddannelse. Evalueringen viser, at der er behov for tydeligere rammer for oplæring af elever med korte aftaler, som sikrer en god faglig progression i uddannelsen.

Det ser også ud til, at en samlet oversigt eller et redskab fra det faglige udvalg kan være med til at understøtte, at virksomhederne samler op og giver eleverne feedback på det, de har lært, når praktikperioden er slut. Og dette aspekt er helt centralt for elevernes læring, blandt andet hvis de ikke får forlænget deres uddannelsesaftale med den virksomhed, de indgik den korte aftale med.

7 Læring og motivation blandt elever med korte uddannelsesaftaler

I dette kapitel præsenterer vi elevernes perspektiv på de korte uddannelsesaftaler. Kapitlet beskriver elevernes tanker om det at indgå en kort aftale, deres trivsel og læring, når de har en kort aftale, og hvilken betydning afslutningen på en kort aftale har for deres læring og motivation.

Analysen i dette kapitel bygger på interview med elever fra de fire uddannelser og oplæringsansvarlige fra virksomheder, som indgår i evalueringen.

7.1 Elevernes begrundelser for at indgå en kort aftale

Når eleverne fortæller, hvorfor de indgår korte uddannelsesaftaler, fortæller flere, at de ikke har haft en egentlig dialog med praktikvirksomheden om den aftaletype, de indgår. Det handler om, at de ofte hverken kender eller er optagede af forskellen mellem de forskellige aftaletyper. Men det handler hovedsageligt om, at eleverne oplever, at de ikke selv kan vælge, hvilken type aftale de indgår.

7.1.1 Eleverne har begrænset kendskab til betingelser i de korte uddannelsesaftaler

Det er en gennemgående tendens i interviewene med eleverne, at de i deres praktikpladssøgning ikke er optagede af, hvilken type uddannelsesaftale de indgår. Enkelte elever peger på, at de har et godt kendskab til de forskellige aftaletyper, men bredt set har eleverne svært ved at overskue de rammer og betingelser, der gælder for de forskellige aftaletyper. Interviewene peger på, at mange elever ikke har et særligt godt kendskab til de betingelser, der gælder, når de indgår en kort uddannelsesaftale, og at det fx kan komme som en overraskelse for nogle af eleverne, at de har indgået en uddannelsesaftale, der kun varer en del af deres uddannelse og ikke hele uddannelsen. En elev fortæller:

[...] det var bare jagten på at få en læreplads. Man vidste ikke, hvad det indebar, man vidste bare, at det var en kontrakt. Man vidste kun, hvor længe uddannelsen varede, ikke, at den kunne deles op. Jeg gjorde i hvert fald ikke.

Elev, mekaniker

De interviewede elever tegner samtidig et billede af, at den stigende brug af korte uddannelsesaftaler sker med et afsæt i et ønske fra praktikvirksomhederne, og at de kun i meget lille udstrækning har indflydelse på, hvilken aftaletype de ender med at indgå. De peger på, at den endelige færdiggørelse af uddannelsesaftalen foregår i en dialog imellem praktikkonsulenterne på skolen og virksomheden.

Eleverne peger bredt set på, at de ville have foretrukket at indgå en ordinær uddannelsesaftale, hvis de havde haft valget, fordi de forbinder en ordinær aftale med sikkerhed for at kunne færdiggøre deres uddannelse i en virksomhed uden en risiko for at stå uden en uddannelsesaftale midt i uddannelsen.

7.2 Elever med en kort aftale har forskellige former for motivation

Som tidligere vist er frafaldet blandt elever med korte uddannelsesaftaler lidt større end frafaldet blandt elever med en ordinær uddannelsesaftale. Den øgede frafaldsrisiko blandt elever med korte uddannelsesaftaler perspektiveres i dette afsnit af elevernes egne vurderinger af, hvilken betydning en kort uddannelsesaftale har for deres motivation for uddannelsen.

Blandt de interviewede elever er der nogle, som oplever, at den kortere tidshorisont for den korte aftale virker demotiverende, giver økonomiske bekymringer og fjerner fokus fra læringen og arbejdsopgaverne i praktikvirksomheden. Nogle elever peger på, at en kort uddannelsesaftale ikke udgør den bedste ramme for deres læreproces til at understøtte deres trivsel og faglige udvikling. Mens andre fortæller, at de er upåvirkede eller bliver motiverede af at have en mindre sikker ramme om praktikuddannelsen. I det følgende uddybes elevernes forskellige oplevelser af, hvordan en kort uddannelsesaftale påvirker deres motivation for uddannelsen.

En kort aftale kan øge frygten for ikke at være dygtig nok

Nogle elever giver i interviewene udtryk for, at de påvirkes negativt af at have indgået en kort aftale. Disse elever oplever det som en belastning at være i en aftale med en kortere tidshorisont og peger på, at deres motivation i praktikken påvirkes negativt.

I interviewene fortæller disse elever, at bekymringen om, hvorvidt deres aftale bliver forlænget, fylder meget hos dem. Fx kan de blive usikre på, om de udfører deres arbejdsopgaver korrekt, og særligt i den sidste del af deres praktikperiode er de bange for at lave fejl, som gør, at deres praktikvirksomhed ikke ønsker at forlænge deres praktikaftale. Frygten for at lave fejl betyder ifølge flere elever, at de ikke tør give sig i kast med nye arbejdsopgaver eller arbejdsmetoder, som de ikke er fortrolige med. Eleverne peger på, at de frygter at lave fejl, der kan opfattes af den oplæringsansvarlige som en dårlig arbejdsindsats sidst i praktikperioden og kan medføre, at deres aftale ikke bliver forlænget. En elev siger:

Man går rundt og tænker over, om man har en plads. Man er også bange for, om man gør det rigtigt. Man tør ikke satse lidt – og det er måske meget godt at satse nogle gange – fordi man er bange for at lave en fejl. Hvis det er noget rigtigt lort, det, man laver, er man ude med det samme.

Elev, mekaniker

En anden elev fortæller:

Man har altid en sort sky over hovedet, det synes jeg ikke, er rart. Man skal ikke tænke over det, men man kan ikke lade være. Man skal prøve at holde sin sti så ren som overhovedet muligt. Det er ikke, fordi man ikke stoler på det arbejde, som man laver. Men efter at jeg har brændt nallerne, bliver jeg af og til nødt til at høre, hvordan det går. ”Jeg føler, at det går godt, hvad synes I, hvordan har I det?”

Elev, mekaniker

For disse elever er sikkerhed et helt centralt element i deres motivation og lyst til uddannelsen. Eleverne efterlyser en sikkerhed for deres fremtidige ansættelsesforhold, som kan give plads til fokus på opgaveløsningen frem for den daglige uvished, som de beskriver.

En kort aftale kan ses som én aftale blandt alle mulige andre typer

Nogle af de interviewede elever har en helt anden oplevelse, idet de peger på, at deres motivation ikke påvirkes af den kortere tidshorisont i en kort uddannelsesaftale. Disse elever fortæller, at de hurtigt har følt sig som en del af fællesskabet i deres praktikvirksomhed og ikke har tænkt nærmere over, hvilken form for uddannelsesaftale de har indgået. En elev siger:

Jeg føler ikke, at vores aftale har været kort. Det er jo et år, så vi er alligevel på værkstedet en del tid. Det bliver bare hverdag.

Elev, mekaniker

I interviewene fortæller nogle elever, at det er vigtigt at have en dagligdag i en praktikvirksomhed, og at tidshorisonten ikke spiller en central rolle for deres motivation. Selvom de ikke nødvendigvis har fået afklaret, om en kort aftale forlænges, oplever de ikke uvisheden vedrørende deres fortsatte praktikforløb som central for deres motivation. Flere angiver, at de ikke rigtig tænker nærmere over det undervejs i praktikperioden. En tømrerelev siger fx:

Jeg har aldrig tænkt over det [...] Min mester har aldrig rigtig været en, som tog initiativ med hensyn til, hvad der sker i fremtiden. Jeg tænkte bare, at jeg tager det, når det kommer.

Elev, tømrer

Blandt de elever, som ikke oplever at blive påvirket af, hvilken aftaletype de har indgået, er flere tømrerelever. Flere fortæller, at de også forventer at komme ud til et arbejdsmarked, når de er udlærte, som er præget af korte ansættelser, og som dermed også rummer en uvished med hensyn til fremtidig ansættelse. En aftale med et års tidshorisont vil ifølge disse elever formentlig også være den form for ansættelse, de møder, når de er udlærte. De korte aftaler kan for disse elever fungere som en socialisering til det arbejdsmarked, som de forventer at opleve, når de har afsluttet deres uddannelse.

En kort aftale kan øge motivationen for at deltage og lære

Endelig er der nogle elever blandt de interviewede, der beskriver, at udløbsdatoen på den korte aftale understøtter deres motivation for at levere en god arbejdsindsats i praktikperioden. De fortæller, at det er motiverende og engagerende at have en kort tidshorisont, fordi de gerne vil bedømmes på deres indsats og læring. Nogle elever oplever uvisheden vedrørende forlængelsen af deres uddannelsesaftale som et positivt pres, der motiverer dem i løbet af praktikperioden. Flere elever bruger termen *at slacke* som en modsætning til at vise engagement i deres virksomheder. Når eleverne bruger begrebet *at slacke*, henviser de til, at man ikke yder sit bedste med hensyn til opgaveløsningen i praktikvirksomheden.

Det at have en kort aftale kan for nogle elever have den effekt, at de ikke begynder *at slacke*. Disse elever peger på, at de har nemmere ved at motivere sig selv til at yde den ekstra indsats, som virksomhederne efterspørger, når der er noget på spil, dvs. når de kan risikere ikke at få deres aftale forlænget, hvis ikke de gør det godt nok.

Det er fair nok. Det virker. Hvis jeg begynder *at slacke*, så får jeg ikke forlænget. Det holder mig ikke vågen om natten, men det er da noget, som jeg tænker over. Det er lidt mere motiverende. De kan jo i teorien bare sige, at vi stopper aftalen til slut, og så står jeg uden læreplads.

Elev, mekaniker

Blandt flere af de elever, som peger på, at de bliver motiverede af at have en kort aftale, er der desuden en oplevelse af, at denne form for motivation er stærkest, mens de har den første korte uddannelsesaftale. Hvis den ikke bliver forlænget, og eleven skal indgå en aftale med en anden virksomhed, kan det virke demotiverende:

Det tror jeg, at vi alle sammen oplever, at vi har en slutdato. Her skal vi have nået at gøre mester glad, vise, hvad vi kan – vise, at vi er interesserede i det, vi render og laver. Så knokler man bare røven ud af bukserne og krydser fingre. Jeg har oplevet, at jeg føler, at jeg bliver udnyttet. Næste gang man kommer ud til et sted, så har man den oplevelse, at han alligevel ikke gider, og så knokler man ikke lige så hårdt, som man kunne have gjort.

Elev, mekaniker

Samlet set ses det, at de korte uddannelsesaftaler påvirker eleverne forskelligt, og at det for nogle elever går ud over deres motivation for at fortsætte uddannelsen. Det ser særligt ud til at være tilfældet for elever, hvor en praktikvirksomhed ikke forlænger en kort aftale, selvom eleven i egen optik har gjort et stort arbejde for at leve op til krav og forventninger i praktikvirksomheden.

7.3 Elevens læring i forbindelse med den korte aftale

Når elever begynder i en kort uddannelsesaftale, kommer nogle direkte fra grundforløbet, mens andre elever allerede har haft andre uddannelsesaftaler. Eleverne kan derfor have meget forskellige faglige forudsætninger, når de begynder. For nogle elever med korte uddannelsesaftaler varetages praktikuddannelsen af forskellige virksomheder, der ikke kender elevens udgangspunkt og forudsætninger, når aftalen begynder. Det betyder, at virksomheden har behov for at vide, hvilke arbejdsopgaver eleven tidligere har beskæftiget sig med i løbet af sin uddannelse, så arbejdsopgaverne i praktikken kan tilrettelægges, så de bygger oven på det, som eleven tidligere har lært.

Elevernes praktikuddannelse skal så vidt muligt tilrettelægges, så de arbejder efter stigende sværhedsgrad og kompleksitet. Forskningen peger desuden på, at elevens udvikling fra novice til ekspert understøttes gennem en progression i opgavernes kompleksitet og sværhedsgrad og ved et stigende ansvar i arbejdet med de konkrete opgaver.

I de kommende afsnit ser vi nærmere på elevens læring i forbindelse med de korte uddannelsesaftaler, herunder hvordan eleverne har oplevet opstarten i deres praktikvirksomhed, oplevelsen af faglig progression samt løbende feedback.

7.3.1 Eleverne observeres ved start i en kort aftale

Eleverne peger gennemgående på, at de ved opstart i en kort uddannelsesaftale i en virksomhed oplever at blive sat i gang med arbejdet med det samme. Det er en udbredt oplevelse blandt eleverne, at det at blive observeret af deres oplæringsansvarlige eller en anden kollega, når de begynder i en kort aftale, opleves som en god måde at begynde på. Særligt for de elever, der er i deres første virksomhed. Det kan opleves som en støtte at blive fulgt af en mere erfaren kollega og dermed også have mulighed for at spørge og få instruktion, hvis der er noget, som er svært:

Min første uge, det var noget med, at jeg hele tiden blev kigget over skulderen. Det blev hele tiden skåret ud i pap, hvordan jeg skulle gøre det. Der, hvor jeg er, har de taget hånd om mig og vist, at det er sådan, man skal gøre. De har taget sig tid til mig.

Elev, tømrer

Flere elever fortæller også, at de i de første dage selv har en observatørrolle, at de følges med den oplæringsansvarlige svend eller mester i de første dage, får instruktion og observerer og derefter prøver kræfter med at udføre de opgaver, de har fået vist.

Samtidig er der blandt de interviewede elever nærmest ingen oplevelser af at have haft en samtale ved opstarten af en kort uddannelsesaftale, som handlede om, hvad de allerede havde lært, og hvad der særligt skulle være i fokus i løbet af det års tid, den korte aftale varer. Nogle elever fortæller, at de gerne ville have haft en mere formel mulighed for at fortælle deres oplæringsansvarlige, hvad de allerede havde lært, og på den måde etablere et fælles afsæt for praktikperioden og en fælles forståelse af, hvad eleven skal have fokus på.

Nogle elever – og især elever, der er i gang med tømreruddannelsen – peger på, at deres logbog har været en hjælp i forbindelse med opstart i en ny praktikvirksomhed. Både fordi den oplæringsansvarlige i logbogen har kunnet se, hvad eleven tidligere har arbejdet med, og fordi den oplæringsansvarlige har fået en fornemmelse af, hvilket niveau eleven var på inden for de enkelte områder. Det er ikke alle de interviewede tømrerelever, der fortæller, at deres logbog bliver anvendt. Men de elever, der gør, fortæller, at logbogen kan sige noget om, hvilke områder og kompetencer de stadig mangler at arbejde med og opnå, men også hvilke forudsætninger de kommer med inden for de forskellige områder af praktikuddannelsen.

7.3.2 Risiko for begynderopgaver i en kort uddannelsesaftale

Det er ikke alle de interviewede elever, der oplever, at de i løbet af en kort aftale når det faglige niveau, de selv forventer. Hvad angår den første periode eller den første dag, fortæller eleverne generelt, at de begynder med nogle lette eller mere simple opgaver, for at de kan blive set an, og den oplæringsansvarlige kan vurdere, hvad de kan. Herefter er der forskel på, om eleverne i en længere periode løser det, de selv betragter som begynderopgaver, eller om de hurtigt overgår til at løse vanskeligere og mere komplekse opgaver.

De første fem-seks måneder fik jeg bare lov til at feje gulv og male. Lærlinge koster ikke meget, så kan man lige så godt sætte dem til at lave lortet.

Elev, smed

Det er meget forskelligt, hvilke mestre der går op i, hvad man laver. Mange steder er man fejepige.

Elev, frisør

Nogle af de interviewede elever peger på, at de i en længere periode i løbet af deres korte aftaler og andre aftaletyper har arbejdet med det, de kalder begynderopgaver. Det fremgår af elevinterviewene, at høje krav til tempo og kvalitet i opgaveløsningen i praktikvirksomheden for nogle kan betyde, at de hovedsageligt skal løse opgaver, som de allerede mestrer. Flere elever peger på, at det oftest sker, når der går "hverdag i den", dvs. når der er en stor mængde opgaver, som skal løses på kort tid, og tiden til samtaler om elevernes læring bliver knap:

Nogle gange får man en opgave, man ikke har lært så meget om endnu. Og så kommer der en hen og hjælper en. Men tit går der hverdag i den, og så når man ikke lige den der dybdelæring. De er ellers gode til at spørge mig, om det er noget, jeg har lært noget om, og om det er noget, jeg kan, inden jeg får en opgave.

Elev, mekaniker

Nogle af de interviewede elever fortæller, at de har oplevet at være i en praktikvirksomhed, hvor den oplæringsansvarlige ikke kendte eller spurgte til deres faglige niveau og kompetencer. Det kan fx betyde, at eleverne inden for nogle af de faglige områder i uddannelsen bliver ved med at være nybegyndere – efter oplæring i forskellige virksomheder. En elev fortæller:

De er ligeglade. For mit vedkommende er det først nu, hvor jeg har sagt til virksomheden, at jeg har svært ved el, og at der er nogle ting, som jeg skal øve, inden jeg skal til svendep prøve. Nu er det alvor. Jeg har det sådan i dag, at hvis jeg trækker noget til svendep prøven, så er det lige før, jeg siger, at jeg ikke går op. Det er først med min læreplads nu, at min værkfører kom og sagde, at jeg måtte skrive en seddel med, hvad jeg havde behov for. Der er ikke sket så meget endnu.

Elev, mekaniker

Langt de fleste elever fortæller dog, at de opgaver, de har løst i løbet af den eller de korte aftaler, de har haft, efter den første opstartsperiode i en virksomhed har vekslet mellem opgaver, de allerede kunne løse, og nye typer opgaver, hvor de starter på et nybegynder-niveau, og som gradvist er blevet mere komplekse i takt med deres læring:

Man starter forfra og laver det nemmeste. Sådan har det været det sidste sted, selvom jeg kunne en masse. Det var skifte dæk og skifte hjul. Men det gik hurtigt, da de fandt ud af, hvad jeg kunne, og så fik jeg lov til mere.

Elev, mekaniker

7.3.3 Det kan være nødvendigt, men svært, for elever selv at bede om opgaver

Helt generelt peger eleverne på, at læringen i forbindelse med enhver uddannelsesaftale er tæt knyttet til, hvilke opgaver der findes i den pågældende praktikvirksomhed. Samtidig handler tilrettelæggelsen af praktikuddannelsen også om at prioritere, hvilke af de eksisterende opgaver i virksomheden som vil være passende for den enkelte elev.

Det kan være en vigtig strategi som elev med en kort aftale selv at bede sin oplæringsansvarlige om konkrete opgaver. Det fortæller nogle af de interviewede elever. Samtidig peger flere elever også på, at det kan være svært, særligt som elev med en kort uddannelsesaftale, fordi det kræver mod at sige højt, at man ikke er tilfreds med de opgaver, man er blevet tildelt. Og der er en risiko forbundet med at italesætte en sådan utilfredshed, når man fx står over for at skulle have forlænget en uddannelsesaftale, der er ved at udløbe. En elev fortæller om udfordringen:

Jeg har tit bedt om inden hovedforløbet, at jeg gerne ville lave svejseopgaver, og det var de helt med på. Jeg vidste, at det var vigtigt på hovedforløbet, at jeg kunne svejsning [...] Det talte jeg med min læringsansvarlige om. Men mange åbner ikke munden. I mit firma var der en, der havde gået på lageret i et halvt år, og så sagde jeg til ham ”hvorfør går du ikke op og brokker dig?”. Men han ville vente lidt og give det en chance. Han ville ikke brokke sig over det. Måske var han bange for ikke at få forlænget [sin aftale].

Elev, smed

Der er blandt de interviewede elever flere, der har erfaring med selv at gøre opmærksom på, hvad de har behov for at træne inden en kommende skoleperiode eller svendep prøve. Hvorvidt eleverne kan spørge efter specifikke opgaver, afhænger imidlertid af, om de har overblik over, hvad de skal lære i praktikken. Nogle har ikke et kendskab til praktikmålene og mangler fornemmelse for, om de opgaver, som de løser, understøtter den ramme, der er for deres praktikuddannelse. Andre elever

peger på, at de har et godt overblik, og at de sammen med deres oplæringsansvarlige taler om, hvilke opgaver der vil være vigtige at arbejde med.

En detaljeret og præcis praktikerklæring eller logbog kan understøtte både elevens og den oplæringsansvarliges overblik over, hvilke kompetencer det er vigtigt, eleven styrker i løbet af den korte aftale. En elev på tømreruddannelsen fortæller om at skabe sig overblik over egen læring ved brug af logbogen:

Man finder da ud af, når man har logbogen, at der er steder, hvor man lige mangler noget. Der skal man sige ”hvis der kommer noget arbejde med det, vil jeg gerne ud og lave det eller være med til det”. Det er fordelen ved at have logbogen. Der har jeg allerede nu fundet ud af, hvor jeg mangler ting, som de gerne vil have mig til at lave, men det er ikke altid, at mester får det arbejde ind. Så er det smart, at man kan gå tilbage til logbogen – det mangler man.

Elev, tømrer

Flere elever fortæller, at de har nemmere ved at bede om specifikke opgaver eller at få hjælp til at træne specifikke kompetencer, hvis de føler sig som en central del af det kollegiale fællesskab i virksomheden og har en god relation til den oplæringsansvarlige. Elever, der peger på, at det har været svært at bede om hjælp og særlige opgaver, knytter det særligt sammen med oplevelsen af ikke at være blevet en del af fællesskabet i praktikvirksomheden, hvor de fx ikke kan joke med kollegaer osv. Og det kan hænge sammen med en bekymring for ikke at få forlænget den korte aftale. Omvendt peger de elever, der har gode erfaringer med at bede om opgaver, på, at de hurtigt har fået gode relationer til den oplæringsansvarlige og øvrige kollegaer i virksomheden og fx har fået at vide, at de bare skal sige til, hvis der er noget, de har behov for at øve sig mere på.

Elevernes erfaringer peger dermed på, at et godt oplæringsmiljø i forbindelse med en kort uddannelsesaftale kan understøttes af et inkluderende miljø i virksomheden, hvor eleven oplever at være en del af det kollegiale fællesskab, og hvor det er helt legitimt at bede om at træne særlige opgaver, uden at dette kædes sammen med en eventuel forlængelse af uddannelsesaftalen.

7.3.4 Løbende feedback i forbindelse med en kort uddannelsesaftale

Feedback i forbindelse med praktikforløb er tæt forbundet til elevens arbejdsopgaver i virksomheden. Et godt oplæringsmiljø i praktikken handler derfor om, at den oplæringsansvarlige følger op på den feedback, som eleven får i løbet af sin praktik.

Mange af de interviewede elever fortæller, at brugerevaluering, dvs. kundernes tilfredshed med elevernes arbejde, spiller en stor rolle for dem. Kundernes feedback bliver af eleverne oplevet som en vigtig og relevant vurdering af, om deres faglige kompetencer er tilstrækkelige, eller om der er noget, de særligt har behov for at træne. Det kan fx være af stor betydning for en frisørelev, om en kunde bestiller tid til klip hos eleven igen den følgende gang. Eller det kan være af stor betydning, om en mekanikerelev oplever at få en anerkendende kommentar fra en kunde efter et servicetjek.

Men i interviewene er der flere elever, der fortæller, at de ikke oplever at få en opfølgende, direkte feedback fra deres oplæringsansvarlige, men snarere fornemmer, at de har gjort et godt stykke arbejde, hvis ikke de hører noget fra deres oplæringsansvarlige. Fx taler flere elever om, at ”intet nyt er godt nyt”, og at anerkendelse af deres arbejde foregår implicit. Alle elever fortæller modsat, at de får direkte besked, hvis en opgave ikke er løst godt nok:

Ros er ikke meget brugt. Vi lærer det, vi lærer.

Elev, smed

Manglende forlængelse forklares ikke altid

Den meste håndgribelige feedback, som en elev med en kort uddannelsesaftale får, er knyttet til en eventuel forlængelse af aftalen. Mange elever fortsætter i den samme virksomhed, men der er også en del af eleverne, der ikke fortsætter, når aftalen udløber. For disse elever er det centralt, at de modtager en tilbagemelding på, hvorfor virksomheden vælger ikke at forlænge deres uddannelsesaftale.

Flere af de interviewede elever fortæller, at de har oplevet meget sent at få at vide, om aftalen blev forlænget eller ej. Der er i interviewene eksempler på elever, der efter praktikperiodens afslutning, langt henne i skoleforløbet, får forlænget en kort aftale. Der er også elever, som kommer tilbage til praktikvirksomheden, efter at den korte aftale er ophørt, og arbejder videre uden kontrakt i en kort periode, inden den formelle forlængelse af den korte aftale er faldet på plads. Endelig er der elever, som fortæller, at de meget sent i deres forløb bliver bedt om ikke at komme igen, når den korte aftale er udløbet.

Eleverne kan have svært ved at gøre en manglende forlængelse til en del af deres læreproces, hvis ikke der er en dialog med den oplæringsansvarlige om årsagen til, at deres uddannelsesaftale ikke forlænges:

På et tidspunkt ringede min mester til mig en søndag aften, hvor jeg skulle møde mandag. Så ringede han og sagde: ”Du tager bare op på skolen, så snakkes vi ved en anden gang.” [...] Han fortalte ikke, hvorfor han ikke ville have mig mere.

Elev, tømrer

En uklar feedback fra den oplæringsansvarlige kan betyde, at eleverne får et misvisende billede af deres læring i praktikperioden og de krav, der stilles i en praktikvirksomhed. Det går igen i flere af interviewene, at der er elever, der oplever, at de slet ikke har fået en forklaring på, hvorfor en kort aftale ikke er forlænget, og at de heller ikke fra skolens side har fået en tilbagemelding.

7.4 Opsamling

Samlet set peger dette kapitel på, at elevernes begrundelse for at indgå en kort uddannelsesaftale handler om at få en praktikplads i det hele taget. Eleverne er på søgetidspunktet typisk ikke særligt optagede af, hvilken type aftale de indgår. Og de har desuden ikke et særligt indgående kendskab til de forskellige aftaletyper.

Elevernes vurderinger af, hvilken betydning en kort uddannelsesaftale har for deres motivation, er meget forskelligartede. Nogle elever peger på, at det er en ansættelsesform, der matcher den måde, de motiveres på, og at en kort tidshorisont kan understøtte deres engagement i praktikperioden. Andre elever peger på, at det er demotiverende at have en kort aftale, og ønsket om at få forlænget kan have en negativ betydning for deres mod på at kaste sig ud i nye og svære opgaver. En sidste gruppe elever fortæller, at det ikke påvirker deres motivation at have en kort uddannelsesaftale, men at de oplever det som en del af deres uddannelse at skulle ud og søge praktikplads med jævne mellemrum.

Nogle elever oplever ikke en synlig progression i deres læreprocesser og oplever derfor et behov for selv at bede om særlige opgaver. Dette kan være en udfordring for nogle elever. Et oplæringsmiljø, hvor eleven føler sig som en del af det kollegiale fællesskab, kan gøre det nemmere for eleverne selv at bede om særlige opgaver.

For elever, der har en kort uddannelsesaftale, er det vigtigt at vide, om aftalen bliver forlænget, eller om de skal ud og søge ny praktikplads. Evalueringen viser, at nogle elever oplever at få en uklar tilbagemelding fra deres praktikvirksomhed, og det kan være svært for eleverne at forstå, hvorfor deres aftale ikke forlænges. Eller de kan savne en dialog med deres oplæringsansvarlige om deres læring i forbindelse med den korte aftale, når den udløber. Elever, som ikke får tilstrækkeligt tydelige tilbagemeldinger fra de oplæringsansvarlige, kan have svært ved at følge op på og tage ved lære af erfaringerne i deres videre uddannelsesforløb. Derfor er en afsluttende dialog om udbyttet af praktikperioden i en kort uddannelsesaftale et vigtigt element, når elevernes praktikforløb foregår i forskellige virksomheder.

8 Korte uddannelsesaftalers rolle i skolernes arbejde

En kort uddannelsesaftale kan i princippet indgås af en elev og en virksomhed, uden at skolen spiller en rolle. Men de elever, som ikke selv finder en uddannelsesaftale, skal skolernes praktikpladskonsulenter hjælpe med at finde en. De korte aftalers øgede popularitet betyder, at de spiller en større og større rolle i skolernes praktikpladsopsøgende arbejde frem for de ordinære aftaler.

Skolen spiller desuden en rolle med hensyn til at sikre, at elevernes praktikuddannelse samlet set dækker alle praktikmålene. Dette gælder særligt for elever, som ud over praktik i virksomheder også tager dele af deres praktikuddannelse som skolepraktik. Her har skolen formelt set til opgave at sikre, at skolepraktikken supplerer det, eleverne har lært i praktikvirksomhederne, og at sikre en samlet praktikuddannelse for eleverne. For elever, der kun har aftaler med forskellige virksomheder og ikke er i skolepraktik i løbet af deres uddannelse, er opgaven med at sikre en samlet praktikuddannelse for eleverne formelt set ikke placeret – hverken hos skolen eller hos praktikvirksomheden.

I dette kapitel beskriver vi de korte aftalers rolle i skolernes praktikpladsopsøgende arbejde samt skolernes arbejde med at sikre en samlet praktikuddannelse for eleverne. Kapitlet bygger på interview med praktikpladskonsulenter og skolepraktikinstruktører.

8.1 De korte aftalers rolle i det praktikpladsopsøgende arbejde

De praktikpladsopsøgende konsulenter på skolerne har til opgave at hjælpe de elever, der ikke selv finder en praktikplads. Konsulenterne står fx for det opsøgende arbejde blandt eksisterende og potentielle praktikvirksomheder og forklarer kommende praktikvirksomheder de rammer, der gælder for de forskellige typer uddannelsesaftaler.

8.1.1 Forskellige logikker i det praktikpladsopsøgende arbejde

Interview med praktikpladskonsulenter peger på, at de forskellige typer uddannelsesaftaler spiller forskellige roller for, hvordan praktikpladskonsulenterne på skolerne griber arbejdet an.

En udbredt logik i det praktikpladsopsøgende arbejde er, at de forskellige aftaletyper giver virksomhederne mulighed for ikke at binde sig økonomisk for hele uddannelsen og mulighed for at se eleverne an i en kortere periode som et skridt på vejen til en længere aftale. En anden logik handler om at italesætte de forskellige aftaletyper som en del af et hierarki med de lange aftaler som det primære mål for det opsøgende arbejde.

De to logikker findes på tværs af de interviewede konsulenter og er ikke nødvendigvis gensidigt udelukkende, men optræder overlappende hos nogle konsulenter. Nedenfor er de to logikker beskrevet med vægt på de korte uddannelsesaftalers rolle i det praktikpladsopsøgende arbejde.

Korte aftaler som et redskab til at skabe et godt match

Det fremgår af interview med praktikpladskonsulenter, at nogle konsulenter i højere og højere grad sælger korte aftaler som et redskab til at understøtte et godt match imellem den enkelte praktikvirksomheds oplæringsmiljø og de faglige forudsætninger og interesser hos den enkelte elev.

Konsulenterne fokuserer ofte i det praktikpladsopsøgende arbejde på at sikre, at der er et godt match imellem elev og virksomhed. De trækker på viden om elevernes faglige og sociale kompetencer og søger at kombinere det med potentielle praktikvirksomheders virksomhedskultur. Her er et godt kendskab til både elev og virksomhed en forudsætning for, at konsulenterne kan medvirke til at skabe et godt match. Konsulenterne skal have et overordnet kendskab til elevens kompetencer og de arbejdsopgaver, som eleven har beskæftiget sig med tidligere i sit uddannelsesforløb. Samtidig er det også vigtigt, at konsulenten har kendskab til, om eleven har særlige sociale udfordringer, som der skal tages hensyn til i praktikoplægningen.

Om at skabe et godt match fortæller en praktikpladskonsulent på frisøruddannelsen:

Jeg kan fortælle, lige præcis hvad de kan. [...] Jeg siger fx: ”Hun er dygtig og flittig, og I [de oplæringsansvarlige i virksomheden] skal vide, at I får verdens bedste elev, men I skal give hende mulighed for at være tryk. Hun skal ikke smides ud til højre og venstre, for det magter hun ikke. Hvis I giver hende ro og arbejder med hende, er hun punktlig og dygtig.” I en tidligere virksomhed blev hun smidt fra den ene til den anden salon i området. Og det kunne hun ikke, så derfor er hun nu i skolepraktik [blevet afskediget fra sin praktikvirksomhed]. Og jeg vil ikke sende hende ud et sted, hvor hun ikke passer ind.

Praktikpladskonsulent, frisør

Mange praktikpladskonsulenter har et mangeårigt samarbejde med praktikvirksomhederne bag sig og kender den enkelte virksomheds oplæringsmiljø og de arbejdsopgaver, virksomheden typisk har. Af interview med praktikpladskonsulenter fremgår det, at der i den indledende dialog med en virksomhed typisk er et stort fokus på, hvilke ønsker virksomhederne har til en eventuelt kommende elevs kompetencer. Det kan fx være, hvilke opgaver eleven har arbejdet med på grundforløbet, i tidligere praktikperioder eller i perioder i skolepraktik. Samtidig fortæller en stor del af konsulenterne, at virksomhederne er optagede af elevernes personlige kompetencer som motivation, stabilitet og samarbejdsevner.

Samarbejdet imellem praktikpladskonsulenterne og virksomhederne kommer derfor i høj grad til at handle om, at praktikpladskonsulenterne skal udvælge nogle elever, der passer ind i virksomhedens arbejdsopgaver og arbejdsmiljø. Og det er i denne sammenhæng, at de korte uddannelsesaftaler og de øvrige korte aftaletyper bliver anvendt som en måde at få en virksomhed til at indgå en uddannelsesaftale på uden at binde sig for en mangeårig periode.

Samtidig fortæller nogle af de interviewede instruktører og praktikpladskonsulenter, at der er risiko for, at arbejdet med at skabe et godt match imellem elev og virksomhed kan resultere i en rekrutteringstilgang hos nogle konsulenter, dvs. et fokus på at finde elever til enkelte virksomheder, som allerede kan udføre de opgaver, der er i virksomheden, snarere end elever, der har behov for at lære at løse disse opgaver. En skolepraktikinstruktør forklarer, hvad der er begrænsningen ved at have et stærkt fokus på et godt match mellem virksomhed og elev i det praktikpladsopsøgende arbejde:

Når de [praktikvirksomhederne] siger, de gerne vil have en, der er god til gips, så skal de jo have en, der *ikke* er god til gips. Jeg synes, de skal have dem, der skal lære det, der er i virksomheden.

Instruktør, tømrer

Evalueringen peger på, at når der i det praktikpladsopsøgende arbejde er et meget stærkt fokus på at skabe et godt match mellem virksomhed og elev, kan det blive en udfordring at fastholde uddannelsesperspektivet for eleverne. Fokus på, hvilke praktikmål eleverne mangler at beskæftige sig med i løbet af uddannelsen, kan med denne tilgang risikere at vige pladsen for et stærkt fokus på, hvad eleven allerede kan, og dermed gøre det vanskeligt for eleverne at træne nogle af de kompetencer, de mangler at træne.

Korte uddannelsesaftaler som en del af et aftalehierarki

De konsulenter, der i det praktikpladsopsøgende arbejde tager afsæt i et aftalehierarki, peger på, at de som udgangspunkt forsøger at få en praktikvirksomhed til at indgå så lang en uddannelsesaftale som muligt med en elev – og som udgangspunkt en ordinær aftale.

Praktikpladskonsulenterne peger her på, at de lægger ud med at foreslå en praktikvirksomhed at indgå en ordinær aftale eller en restaftale, hvis eleven allerede er i gang med sit hovedforløb. Med en sådan tilgang er konsulentens opgave særligt at understrege over for virksomhederne, at der er en prøvetid på tre måneder, som kan bruges til at se eleven an fagligt og socialt, hvorefter der er en mulighed for at opsige eleven uden begrundelse. Konsulenterne fortæller, at de over for virksomhederne fokuserer på, at en ordinær aftale eller en restaftale giver et mere sammenhængende uddannelsesforløb for eleven, samt at de økonomiske omkostninger ved at tegne en kort aftale frem for en delaftale er relativt små. En konsulent fortæller:

Vi italesætter, hver gang en kort aftale skal indgås, om vi ikke hellere skal indgå en restaftale. Det åbner døren for, at vi kan fortælle virksomhederne om hensigten med de korte aftaler og problemerne set fra elevernes synspunkt. Når man siger til virksomhederne, at de [de oplæringsansvarlige] jo selv har været i lære, og at deres læretid ikke bestod af mange korte aftaler, så giver det mening for dem. Så kan de godt se problematikken. Mange bruger også delaftaler, og der skal man hen til det økonomiske argument fra elevens side. Se dog på elevens side, og sig, at det koster dig 150 kr. om ugen, hvis du tager skoleperioden med [dvs. indgår en kort aftale]. Det løfter, når vi informerer og viser de forskellige synspunkter og ting, der er i spil.

Praktikpladskonsulent, smed og mekaniker

Som den stigende brug af de korte uddannelsesaftaler også viser, peger konsulenterne på, at det kan være en udfordring at overbevise virksomhederne om, at en prøvetid på tre måneder er tilstrækkeligt til at se en elev an og vurdere, om de er parate til at indgå en ordinær uddannelsesaftale. Der er derfor blandt de interviewede konsulenter flere, der peger på, at denne logik i højere og højere grad viger pladsen for et stærkere fokus på at skabe et godt match gennem en kort aftale og derefter forsøge at motivere virksomhederne til at forlænge aftalen, når den udløber.

Desuden peger nogle praktikpladskonsulenter på, at arbejdsmarkedsstrukturerne inden for især tømrerbranchen betyder, at hele branchen er præget af korte ansættelser – også blandt udlærte tømrere. Dette er medvirkende til, at mange tømrervirksomheder i det hele taget er tøvende over for ordinære aftaler eller restaftaler med elever. Også i forhold til de elever, hvor de oplever, der er et godt match:

Når man bliver fyret som tømrer, er det ikke, fordi man er dårlig, men fordi der ikke er opgaver. Så kan det være svært at mande ned med 15 mand og så stå med tre lærlinge. Det vil man ikke risikere.

Praktikpladskonsulent, tømrer

Evalueringen peger dermed på, at den logik, der præger det praktikpladsopsøgende arbejde, kan have en betydning for, hvilken rolle de korte aftaler spiller i arbejdet, og om virksomhederne bliver tilstrækkeligt opmærksomme på muligheden for at se en elev an i de tre måneders prøvetid, som findes i forbindelse med både ordinære uddannelsesaftaler og restaftaler. Samtidig er der fx i tømrerbranchen nogle strukturelle vilkår, der generelt understøtter brugen af korte uddannelsesaftaler frem for ordinære aftaler, uanset hvilken logik der er i det praktikpladsopsøgende arbejde.

8.2 Skolernes arbejde med at understøtte sammenhæng i praktikuddannelsen

Skolerne har formelt set ikke en opgave med hensyn til at sikre, at elevernes praktikperioder samlet set rummer de praktikmål, der gælder for uddannelsen. Men når en kort aftale er ved at udløbe, tager de fleste praktikpladskonsulenter kontakt til virksomhederne for at følge op på, om aftalen skal forlænges eller ej.

8.2.1 Nogle konsulenter spiller en central rolle i arbejdet med at sikre sammenhæng

Konsulenterne kontakter typisk virksomhederne, når en kort aftale er ved at udløbe, for at undersøge muligheden for, at virksomhederne forlænger aftalen. Flere konsulenter peger på, at de benytter lejligheden til at få et billede af, hvad eleven har fået ud af at være i virksomheden.

Jeg ser korte aftaler som et fint samtaleværktøj. Når den korte aftale er ved at udrinde, skal mesteren tale sammen med eleven, eller jeg skal tale med mester [...]. Det er ligesom en evaluering, det kan være et fint evalueringsværktøj. Det er en fordel ved de korte aftaler.

Praktikpladskonsulent, tømrer

Når en kort aftale ikke bliver forlænget, er det for nogle elevers vedkommende skolens praktikpladskonsulenter, der hjælper med at finde en ny praktikplads. Nogle konsulenter peger på, at det praktikpladsopsøgende arbejde for elever med en kort aftale, der ikke bliver forlænget, tager afsæt i, hvad eleverne har lært, og i den feedback, de har fået fra de virksomheder, de har været ansat i. Den viden får konsulenterne fx gennem praktikerkåringer og logbøger, men hovedsageligt gennem dialog med eleverne. Nogle konsulenter lægger stor vægt på at undersøge, hvilke praktikmål eleverne stadig mangler, når en kort aftale slutter, og de skal hjælpe eleven med at finde en ny virksomhed. En konsulent for tømreruddannelsen peger på, at det kan være vanskeligt at finde ud af, hvad eleverne har lært i en praktikperiode:

I nogle specialiserede virksomheder kan de kun dække nogle mål, og de har lærlingene i kort tid. I tilfælde, hvor de kun har lærlingene i en periode, er det nemt for mig at vide, hvad de har lavet i praktikken, fordi jeg ved, hvilke mål de dækker med deres specialisering. Men det er en væsentlig problemstilling at finde ud af, hvad de har lært, når de er ude flere forskellige steder. [...] Ofte spørger jeg eleven, når vedkommende skal ud i ny praktik: ”Hvad har du lavet, og hvad forestiller du dig? Hvilket firma vil du gerne ud i? Tænk du, at der er noget, du mangler til næste hovedforløb?” Så jeg spiller bolden lidt over til dem. Jeg er ikke god til at spørge virksomhederne, hvad eleverne har lavet.

Praktikpladskonsulent, tømrer

Selvom det ikke formelt er skolens rolle at sikre en sammenhæng mellem elevens læring i forbindelse med forskellige korte aftaler, peger flere af de interviewede konsulenter på, at manglende overblik over elevernes læring i en praktikperiode er en udfordring for det praktikpladsopsøgende arbejde.

Nogle konsulenter peger dog på, at det for tømreruddannelsen ofte er en fordel, at eleverne har en logbog med en angivelse af, hvad de har lært. Den kan derfor også i denne sammenhæng være et nyttigt redskab:

Vi arbejder massivt på at få logbog hos smedene ligesom hos tømrerne. Virksomhederne efter-spørger det, og det gør vi konsulenter også, så vi kan have hånd i hanke med, hvad der sker. Man mister mange informationer i overgangene mellem aftaler og fx skoleskift. Jeg kan kun vide, hvordan det er gået i skoleforløbet, men jeg har ingen ide om, hvordan det er gået ude i virksomheden.

Praktikpladskonsulent, mekaniker og smed

De praktikpladsopsøgende konsulenter arbejder dog ofte i en særskilt enhed på tværs af flere uddannelser og dækker derfor typisk en stor gruppe elever. Flere af de interviewede konsulenter peger på, at de ikke har mulighed for at få et nært kendskab til elevernes kompetencer og forudsætninger, og at det derfor kan være vanskeligt at anvende elevens erfaring fra tidligere praktikvirksomheder som afsæt for det praktikpladsopsøgende arbejde. En praktikpladskonsulent peger på, at det ansvar, eleverne selv kan komme til at have med hensyn til at sikre sammenhængen i praktikuddannelsen, for nogle elever er for stor en opgave:

Fordelen ved korte aftaler er, at elever og mester kan vælge hinanden fra. Ulempen er usikkerheden om, hvem der tager ansvar. Det er en stor opgave for eleverne at gennemskue, hvor det vil være godt at være henne næste gang, og hvad de har lært. Vores arbejde som konsulenter er ikke primært at holde styr på deres læring – vi skal skaffe aftaler. De har ikke overblikket over ”hvad har jeg lært?” og ”hvor skal jeg hen?”. Der er noget med det uforpligtende, som er et særligt omdrejningspunkt på godt og ondt, når vi taler korte aftaler.

Praktikpladskonsulent, tømrer

Og en konsulent på frisørområdet peger på, at netop de uddannelsesaftaler, som eleverne selv kan indgå, uden at skolens konsulenter er involverede, efterlader et særligt stort ansvar hos eleverne:

Mange gange kommer de også med en ny virksomhed selv, og der kan vi ikke holde styr på, hvad det er for en virksomhed, eller hvad det er for nogle opgaver, der er. Det betyder meget for eleverne, at de får en praktikplads. Så når de er ude ved en mester og bliver tilbudt en praktikplads, så tager de imod den.

Praktikpladskonsulent, frisør

Evalueringen peger dermed på, at en præcis og konstruktiv feedback fra praktikvirksomheden er helt central både for de elever, der selv finder en ny praktikvirksomhed efter en afsluttet aftale, og for de konsulenter, der har til opgave at finde en relevant praktikplads til elever, der har afsluttet en uddannelsesaftale.

Nogle praktikkonsulenter videregiver feedback fra virksomhederne til elever, der ikke får forlænget

Nogle af de interviewede konsulenter peger i tråd med elevernes oplevelse på, at de oplæringsansvarlige kan have svært ved at forklare eleverne den egentlige årsag, hvis en kort aftale ikke forlænges. Fx fortæller konsulenterne, at nogle elever oplever at få at vide, at der ikke er opgaver nok til, at virksomheden kan forlænge deres aftale. Men at skolens konsulent kan opleve at få en anden forklaring af virksomheden, fx at elevernes kompetencer og måde at indgå i arbejdsmiljøet i virksomheden på ikke matchede forventningerne:

Mestrene er konfliktsky. De fortæller ikke, hvad eleverne skal gøre anderledes, næste gang de kommer ud. Mesteren siger bare til eleverne, at der ikke var mere arbejde. De får ikke en begrundelse, den læring er mistet. Det kan jo godt være, at det er noget, man skal sluge, men så har man jo muligheden for at ændre det, hvis de [mestrene] rent faktisk sagde det, som det var.

Praktikpladskonsulent, smed

Blandt konsulenterne på skolerne fremhæver flere det problematiske i, at nogle oplæringsansvarlige kan have svært ved at give elever med en kort uddannelsesaftale en brugbar og fremadrettet feedback, når aftalen afsluttes. Der er i interviewene eksempler på, at konsulenter derfor beder de oplæringsansvarlige tage kontakt til eleverne igen, efter at de har afsluttet deres aftale i virksomheden, for at give den reelle begrundelse for ikke at forlænge aftalen. En konsulent fortæller:

Jeg er startet på at bede mestrene sige til eleverne, hvorfor de ikke forlænger. Det er hårdt for mig at skulle sige til eleverne, hvorfor de ikke får forlænget.

Praktikpladskonsulent, tømrer

Nogle praktikkonsulenter fremhæver, at de også påtager sig at give eleverne feedback på baggrund af tilbagemeldinger fra de oplæringsansvarlige. Den form for feedback, som nogle elever får gennem skolen i stedet for gennem praktikvirksomheden, ligger langt fra de feedbackformer, der er vigtige i praktikoplæringen. Feedback fra en praktikpladskonsulent gives i en anden sammenhæng end der, hvor praktikoplæringen har fundet sted, og af en anden end den oplæringsansvarlige. Praktikkonsulenter peger på, at den form for feedback opleves af nogle elever som mindre relevant, og at de derfor kan have svært ved at bruge den fremadrettet i deres læreproces.

8.2.2 Praktikinstruktørerne i skolepraktikken samler systematisk op på skolepraktikelevernes læring efter en kort aftale

For elever, som efter en kort uddannelsesaftale kommer i skolepraktik, har skolepraktikinstruktørerne ansvaret for, at elevernes praktikuddannelse samlet dækker de praktikmål, der er for uddannelsen, og understøtter en hensigtsmæssig faglig progression. Flere af de interviewede praktikinstruktører fortæller, at eleverne ikke selv har et overblik over, hvad de har lært i praktikperioden, og at instruktørerne efterspørger et stærkere fokus på dette, mens eleven stadig er i praktikvirksomheden. Blandt andet fortæller en instruktør for smedeuddannelsen følgende:

Jeg spørger dem tit, om der er noget, de ikke kan – og det har de ikke helt styr på selv. Hvis man [praktikvirksomheden] havde et skema, hvor man vingede af, hvad de havde været igennem, så kunne man sige, hvad de i hvert fald var blevet præsenteret for.

Skolepraktikinstruktør, smed

På nogle skoler bruges de praktikerklæringer og logbøger, som eleverne har med tilbage fra praktikvirksomheden, til at få overblik over, hvad eleverne har arbejdet med i løbet af en kort aftale. Der er samtidig flere eksempler på, at man i skolepraktikken har vurderet, at nogle praktikerklæringer fra de faglige udvalg ikke er tilstrækkeligt udfoldede til at give et godt billede af elevernes læring i praktikken. Derfor har man på en af de besøgte skoler udviklet nogle mere detaljerede redskaber med overblik over praktikmål for uddannelsen. Praktikvirksomhederne bliver bedt om at bruge dem til at samle op på, hvad eleven har lært i en praktikperiode. En instruktør forklarer om skemaerne:

Vores evalueringsskemaer [praktikerklæringer] er bygget op omkring praktikmålene. Vi kan gå tilbage og se, hvad der er sagt om de enkelte praktikmål. Ikke helt så specifikt som logbøgerne [bruges på træfagenes byggeuddannelser], men vi har forsøgt at lave nogle forholdsvist gennemskuelige evalueringsskemaer, som bliver brugt i forbindelse med både korte aftaler og VFU-aftaler.

Praktikpladskonsulent, mekaniker og smed

Hvis skolen skal understøtte sammenhængen i elevens praktikuddannelse, er det derfor vigtigt, at de redskaber, der anvendes, er tilstrækkeligt brugbare. Med de ændrede praktikformer er flere og flere elever i den situation, at de enten selv eller i samarbejde med skolen har behov for et opdateret overblik over deres læring og progression, når en uddannelsesaftale udløber, og de skal søge en ny praktikplads. Skolepraktikinstruktørerne peger på, at nogle, men ikke alle, uddannelser har praktikerklæringer, som egner sig til dette formål.

8.3 Opsamling

Fokus på at skabe et godt match mellem elev og virksomhed er en udbredt logik i skolernes praktikpladsopsøgende arbejde. Det betyder, at de korte uddannelsesaftaler, som en blandt flere kortere aftaletyper, bliver brugt til at rekruttere og fastholde praktikvirksomhedernes motivation til at tage elever. I et uddannelsesperspektiv er denne udvikling vigtig at hæfte sig ved. Dels fordi elevernes usikkerhed med hensyn til deres samlede praktikforløb bliver øget i takt med den øgede brug af korte uddannelsesaftaler. Dels fordi et stærkt fokus på at skabe et godt match kan risikere at skygge for formålet om, at en uddannelsesaftale i udgangspunktet er et oplæringsforløb, hvor eleven skal rykke sig læringsmæssigt og dermed ikke nødvendigvis behøver at matche virksomhedens behov, når oplæringen starter.

Skolernes praktikpladskonsulenter oplever, at det er svært for nogle praktikvirksomheder at give eleverne en reel feedback med hensyn til deres læring, når en kort aftale afsluttes. Og at de som konsulenter kan komme ud for at få en anden feedback fra virksomheden, end eleven har fået, i nogle af de tilfælde, hvor en kort aftale ikke bliver forlænget. Dette betyder, at nogle konsulenter får en rolle med hensyn til at forklare eleverne, fx hvorfor en kort aftale ikke blev forlænget. Og at denne form for feedback kan være vanskelig for nogle elever at tage imod, fordi den gives i en anden sammenhæng og af en anden person end den, der har haft med eleven at gøre i praktikperioden. Evalueringen peger dermed på, at den øgede brug af korte uddannelsesaftaler skal følges op

af en styrket praksis og kompetence til at give eleverne en reel, konstruktiv og fremadrettet feedback, når en aftale udløber – særligt over for de elever, der ikke får aftalen forlænget i samme virksomhed.

Den øgede brug af korte aftaler og andre typer aftaler, der ikke varer hele elevens uddannelsestid, sætter fokus på behov for gode redskaber til at følge elevernes læring. Evalueringen peger på – med de erfaringer, der er høstet i forbindelse med elever i skolepraktik – at nogle uddannelser ikke har tilstrækkeligt anvendelige praktikerklæringer, der kan bruges til dette formål.

Dels skal man kunne følge med i elevernes læring på tværs af forskellige praktikperioder og virksomheder, dels skal redskaber relatere sig meget eksplicit til det, eleverne skal lære i praktikken. Her kan man fx også afprøve nye former for redskaber, eksempelvis digitale redskaber, som der på nogle skoler er gode erfaringer med fra andre sammenhænge.

Appendiks A – Litteraturliste

Danmarks Evalueringsinstitut (2016): *Karaktergivning i gymnasiet*. Danmarks Evalueringsinstitut.

Dreyfus, Hubert & Dreyfus, Stuart (1991): "Fem stadier af færdighedstilegnelse – fra nybegynder til ekspert". I: Knud Illeris (2012): *49 tekster om læring*. Samfundslitteratur. 1. udgave.

Gamlem, Siv M. (2015): *Tilbakemeldinger og undervisningsvurdering*. Pedlex.

Gamlem, Siv M. & Smith, Kari (2013): "Student perceptions of feedback". I: *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*. Vol. 20(2).

Hattie, John (2009): *Visible learning. A synthesis of over 800 metaanalyses relating to achievement*. Routledge.

Kvale, Steinar (2004): "Praktikkens evalueringsformer". Artiklen er oprindeligt bragt i Undervisningsministeriets tidsskrift *Uddannelse*, nr. 10, december 2004, med temaet Forskning og erhvervsuddannelse.

Lave, Jean & Wenger, Etienne (2003): "Situert læring. Legitim perifer deltagelse". I: Jean Lave & Etienne Wenger (2003): *Situert læring og andre tekster*. Oversat af Bjørn Nake efter *Situated Learning. Legitimate Peripheral Participation* (1991). Udgivet af The Press Syndicate of the University of Cambridge. Dansk udgave: Hans Reitzels Forlag, København.

Nielsen, Klaus & Kvale, Steinar (red.) (1999): *Mesterlære. Læring som social praksis*. Hans Reitzels Forlag, København.

Nielsen, Klaus & Kvale, Steinar (2003): "Vandringer i praktikkens læringslandskab". I: Klaus Nielsen & Steinar Kvale (2003): *Praktikkens læringslandskab. At lære gennem arbejde*. Akademisk Forlag.

Nottingham, James (2016): *Styrk læringen gennem feedback*. Dafolo.

Slemmen, Trude (2012): *Vurdering for læring i klasserommet*. Gyldendal.

Tanggaard, Lene & Elmholdt, Claus (2003): "Det er ikke snyd at abe efter – Forsøg med ekspert- og sidemandsoplæring på en malerskole". I: Klaus Nielsen & Steinar Kvale (2003): *Praktikkens læringslandskab. At lære gennem arbejde*. Akademisk Forlag.

Teknologisk Institut (2010): *Virksomhedernes oplæringskapacitet – Virkemidler, der virker*. Teknologisk Institut.

Timperley, Helen & Hattie, John (2007): "The Power of Feedback". I: *Review of Educational Research*, vol. 77, nr. 1, 2007.

Wenger, Etienne (2004): *Praksisfællesskaber. Læring, mening og identitet*. Oversat af Bjørn Nake efter *Communities of Practice. Learning, Meaning and Identity* (1998). Udgivet af The Press Syndicate of the University of Cambridge. Dansk udgave: Hans Reitzels Forlag, København.

Wiliam, Dylan (2015): *Løbende formativ vurdering*. Dafolo.

Appendiks B – Evalueringens metode

I dette metodeappendiks uddyber EVA det design, det datagrundlag og den metode, som ligger til grund for resultaterne i rapporten *Korte uddannelsesaftaler på erhvervsuddannelserne*.

Evalueringens overordnede evalueringsspørgsmål er:

- Hvad betyder den omfattende brug af korte uddannelsesaftaler for kvaliteten af elevernes uddannelse?

Evalueringsspørgsmålet vil blive afdækket ved hjælp af følgende delspørgsmål, som i rapporten udgør hver deres kapitel:

- Hvordan ser udviklingen i brugen af korte aftaler ud, og hvad kendetegner uddannelsesforløb, hvori der indgår mange korte aftaler? (Kapitel 5).
- Hvorfor indgår virksomhederne korte aftaler, og hvordan arbejder de med at understøtte progression, trivsel og sammenhæng i elevens uddannelse? (Kapitel 6).
- Hvorfor indgår elever korte uddannelsesaftaler, hvordan oplever de oplæringsmiljøet i forbindelse med en kort aftale, og i hvilket omfang er der sammenhæng og progression i deres uddannelse på tværs af forskellige uddannelsesaftaler? (Kapitel 7).
- Hvilken rolle spiller de korte uddannelsesaftaler i arbejdet med at understøtte elevernes praktikpladssøgning og skabe sammenhæng i elevernes uddannelse? (Kapitel 8).

Til at belyse evalueringsspørgsmålene er anvendt en række forskellige datakilder og metoder, som er beskrevet i dette appendiks.

Registerbaseret undersøgelse

Den registerbaserede undersøgelse adresserer det første evalueringsspørgsmål, der overordnet set omhandler to forskellige temaer:

- En kortlægning af forekomsten af og udviklingen i brugen af korte aftaler på de forskellige uddannelser samt en beskrivelse af, hvilke elever og virksomheder der indgår korte aftaler
- En analyse af sammenhængen mellem aftaletype og hhv. elevernes trivsel og elevernes fastholdelse.

Kortlægning af korte uddannelsesaftaler

Indledningsvist har vi anvendt data fra STIL's databank til at beskrive forekomsten af og udviklingen i brugen af korte uddannelsesaftaler på de største erhvervsuddannelser. Denne beskrivelse er sammenfattet i tabel B.1.

TABEL B.1

Antal indgåede uddannelsesaftaler fordelt på aftaletype i årene 2011, 2014 og 2015 blandt de største erhvervsuddannelser

		Indgåede aftaler ultimo perioden					
		2011		2014		2015	
Uddannelse	Aftaletype	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Bygningsmaler	Ordinære uddannelsesaftaler	345	55	210	40	194	28
	Restuddannelsesaftaler (efter ordinær praktik/praktik i udlandet)	0	0	90	17	113	16
	Restuddannelsesaftaler (efter skolepraktik)	160	25	0	0	115	17
	Korte uddannelsesaftaler	127	20	223	43	268	39
	Total	632	100	523	100	690	100
Data- og kommunikationsuddannelsen	Ordinære uddannelsesaftaler	367	100	379	73	455	77
	Restuddannelsesaftaler (efter ordinær praktik/praktik i udlandet)	0	0	0	0	47	8
	Restuddannelsesaftaler (efter skolepraktik)	0	0	88	17	90	15
	Korte uddannelsesaftaler	0	0	54	10	0	0
	Total	367	100	521	100	592	100
Den pædagogiske assistentuddannelse	Ordinære uddannelsesaftaler	1.596	100	1.620	100	1.813	100
	Total	1.596	100	1.620	100	1.813	100

Indgåede aftaler ultimo perioden							
Uddannelse	Aftaletype	2011		2014		2015	
		Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Detailhandelsud- dannelsen med specialer	Ordinære uddan- nelsesaftaler	3.871	90	3.201	88	3.032	85
	Restuddannelses- aftaler (efter ordi- nær praktik/prak- tik i udlandet)	136	3	0	0	0	0
	Restuddannelses- aftaler (efter sko- lepraktik)	74	2	212	6	277	8
	Ny mesterlæreaf- taler	223	5	244	7	244	7
	Total	4.304	100	3.657	100	3.553	100
Elektriker	Ordinære uddan- nelsesaftaler	791	64	667	47	639	39
	Restuddannelses- aftaler (efter ordi- nær praktik/prak- tik i udlandet)	129	10	169	12	214	13
	Restuddannelses- aftaler (efter sko- lepraktik)	92	7	131	9	170	10
	Korte uddannel- sesaftaler	228	18	441	31	603	37
	Total	1.240	100	1.408	100	1.626	100
Frisør	Ordinære uddan- nelsesaftaler	217	46	112	23	126	24
	Restuddannelses- aftaler (efter ordi- nær praktik/prak- tik i udlandet)	0	0	57	11	76	14
	Korte uddannel- sesaftaler	0	0	106	21	117	22
	Ny mesterlæreaf- taler	250	54	221	45	212	40
	Total	467	100	496	100	531	100

Indgåede aftaler ultimo perioden							
Uddannelse	Aftaletype	2011		2014		2015	
		Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Gastronom	Ordinære uddannelsesaftaler	1.042	62	905	50	791	42
	Restuddannelsesaftaler (efter ordinær praktik/praktik i udlandet)	242	14	355	19	454	24
	Restuddannelsesaftaler (efter skolepraktik)	92	5	261	14	294	16
	Ny mesterlæreaf-taler	308	18	300	16	327	18
	Total	1.684	100	1.821	100	1.866	100
Handelsuddannelse med specialer	Ordinære uddannelsesaftaler	739	100	778	95	762	100
	Ny mesterlæreaf-taler	0	0	45	5	0	0
	Total	739	100	823	100	762	100
Kontoruddannelse med specialer	Ordinære uddannelsesaftaler	3.568	98	3.174	95	3.023	96
	Restuddannelsesaftaler (efter ordinær praktik/praktik i udlandet)	0	0	59	2	0	0
	Restuddannelsesaftaler (efter skolepraktik)	69	2	103	3	132	4
	Total	3.637	100	3.336	100	3.155	100
Landbrugsuddannelsen	Ordinære uddannelsesaftaler	540	26	770	46	940	53
	Restuddannelsesaftaler (efter ordinær praktik/praktik i udlandet)	706	34	543	33	429	24
	Korte uddannelsesaftaler	835	40	300	18	308	17
	Ny mesterlæreaf-taler	0	0	49	3	85	5
	Total	2.081	100	1.662	100	1.762	100

Indgåede aftaler ultimo perioden							
Uddannelse	Aftaletype	2011		2014		2015	
		Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Murer	Ordinære uddannelsesaftaler	324	44	182	41	209	38
	Restuddannelsesaftaler (efter ordinær praktik/praktik i udlandet)	98	13	75	17	90	16
	Restuddannelsesaftaler (efter skolepraktik)	130	18	0	0	0	0
	Korte uddannelsesaftaler	186	25	189	42	247	45
	Total	738	100	446	100	546	100
Personvogsmekaniker	Ordinære uddannelsesaftaler	434	84	451	41	420	34
	Restuddannelsesaftaler (efter ordinær praktik/praktik i udlandet)	0	0	115	10	158	13
	Restuddannelsesaftaler (efter skolepraktik)	34	7	270	24	249	20
	Korte uddannelsesaftaler	46	9	270	24	398	32
	Total	514	100	1.106	100	1.225	100
Smed	Ordinære uddannelsesaftaler	546	80	428	53	456	49
	Restuddannelsesaftaler (efter ordinær praktik/praktik i udlandet)	84	12	76	9	93	10
	Restuddannelsesaftaler (efter skolepraktik)	0	0	142	17	167	18
	Korte uddannelsesaftaler	51	7	169	21	217	23
	Total	681	100	815	100	933	100
Social- og sundhedsuddannelsen	Ordinære uddannelsesaftaler	12.955	98	12.377	98	10.114	97
	Restuddannelsesaftaler (efter ordinær praktik/praktik i udlandet)	241	2	223	2	261	3
	Total	13.196	100	12.600	100	10.375	100

Indgåede aftaler ultimo perioden							
		2011		2014		2015	
Uddannelse	Aftaletype	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Træfagenes byggeuddannelse	Ordinære uddannelsesaftaler	990	43	789	33	744	29
	Restuddannelsesaftaler (efter ordinær praktik/praktik i udlandet)	284	12	301	12	323	13
	Restuddannelsesaftaler (efter skolepraktik)	187	8	122	5	139	5
	Korte uddannelsesaftaler	705	31	1.105	46	1.220	48
	Ny mesterlæreaftaler	112	5	105	4	110	4
	Total	2.278	100	2.422	100	2.536	100
VVS-energiuddannelsen	Ordinære uddannelsesaftaler	427	92	297	67	338	55
	Restuddannelsesaftaler (efter skolepraktik)	0	0	0	0	60	10
	Korte uddannelsesaftaler	39	8	149	33	216	35
	Total	466	100	446	100	614	100

Kilde: STIL's databank.

Note: Bemærk, at disse tal ikke er fuldstændig identiske med de tal, der indgår i rapporten. Det skyldes, at "Ny mesterlæreaftaler" ikke indgår i rapporten. Derudover er populationen i rapporten afgrænset til elever, der har påbegyndt deres hoveduddannelse i 2011, mens alle indgåede praktikaftaler er inkluderet i tabel B.1.

Beskrivelsen har dannet grundlag for en udvælgelse af fire uddannelser, som vi fokuserer på i den videre undersøgelse, herunder registeranalyserne, den kvalitative analyse og spørgeskemaundersøgelsen. De fire udvalgte uddannelser er:

- Frisøruddannelsen
- Uddannelsen til personvognsmekaniker (i denne rapport benævnt mekaniker)
- Smedeuddannelsen
- Træfagenes byggeuddannelse (i denne rapport benævnt tømrer).

Disse uddannelser er valgt ud fra et princip om, at de valgte uddannelser skal have en høj forekomst af korte aftaler. Derudover er de valgt, fordi de repræsenterer forskellige mønstre i brugen af korte aftaler både med hensyn til andelen af korte aftaler i forhold til øvrige aftaletyper og med hensyn til, hvornår korte aftaler har vundet indpas på uddannelserne. Desuden har udvælgelsen taget hensyn til, at evalueringen samlet skulle inddrage uddannelser med forskellige typer arbejdsmarked og forskellige typer opgaver og kompetencemål. Endelig er uddannelserne udvalgt, så der samlet set indgår uddannelser, der omfatter elever af begge køn.

Datagrundlag

Kortlægningen af korte uddannelsesaftaler på de fire udvalgte uddannelser er baseret på praktikpladsstatistik fra STIL, hvor populationen er defineret som elever, der har påbegyndt deres hoveduddannelse i perioden 2011-15 på en af de fire uddannelser. Praktikpladsstatistikken indeholder følgende oplysninger: elevens cpr-nummer og uddannelseskode, lærestedets id-nummer og lærestedets cvr-nummer, aftaletype og aftalens startdato og slutdato. Disse oplysninger er via cvr-nummeret blevet koblet til Det Centrale Virksomhedsregister, der indeholder oplysninger om virksomhedsstørrelse.

Analyse

Eventuelle mønstre i brugen af korte aftaler er analyseret ved hjælp af krydstabeller med henblik på at undersøge sammenhængen mellem elevens køn, elevens alder og virksomhedens størrelse i forhold til aftaletype, opdelt efter de forskellige uddannelser og tidsperioder. Eventuelle statistisk signifikante sammenhænge er testet ved hjælp af χ^2 -test, hvor der er anvendt et signifikansniveau på 5 %. Afhængigt af om analysen fokuserer på elevkarakteristika eller virksomhedskarakteristika, er analyseenheden hhv. *elever med korte aftaler* og *korte aftaler*.

Undersøgelse af sammenhængen mellem aftaletype og trivsel

Datagrundlag

For at undersøge sammenhængen mellem aftaletype og trivsel er praktikpladsstatistikken blevet koblet til trivselsdata fra 2015, som er de eneste oplysninger om trivsel på EUD, der foreligger fra den periode, som evalueringen dækker. Det betyder, at analysen kun kan gennemføres for en subgruppe af populationen, nemlig de elever, der stadig var under uddannelse i 2015, og som var i en skoleperiode på netop det tidspunkt, trivselsundersøgelsen blev gennemført. Dermed indgår 9 % af den samlede population i denne analyse.

Analyse

Sammenhængen mellem aftaletype og trivsel er analyseret ved hjælp af krydstabeller, hvor eventuelle statistisk signifikante sammenhænge er testet ved hjælp af χ^2 -test.

I analysen har vi først og fremmest fokuseret på den indikator, der specifikt måler på trivsel i forbindelse med praktikken. Indikatoren indeholder seks spørgsmål, som omhandler følgende:

- Elevernes oplevelse af den støtte, de fik, til at finde en praktikplads
- Om de følte sig forberedte til skoleforløb, praktik eller skolepraktik
- Om det, de lærer i skoleforløbene, kan anvendes i praktikken
- Om de er glade for at være i praktik eller skolepraktik.

Derudover indbefatter trivselsoplysningerne en samlet indikator for generel trivsel, der er baseret på fem indikatorer og i alt 28 spørgsmål, herunder:

- Egen indsats og motivation
- Læringsmiljø
- Velbefindende
- Fysiske rammer
- Egne evner.

Alle indikatorerne går fra 1-5, hvor 1 udtrykker den dårligst mulige trivsel, og 5 udtrykker den bedst mulige trivsel.

Undersøgelse af sammenhængen mellem aftaletype og frafald

Datagrundlag

Til at undersøge sammenhængen mellem aftaletype og frafald er praktikpladsstatistikken blevet koblet til oplysninger fra det komprimerede elevregister (KOTRE) i Danmarks Statistik, der vedrører perioden 2011-15. Herfra indgår oplysninger om: uddannelse, tidspunkt for tilgang og afgang til uddannelse, samt hvilken form for afgang det drejer sig om (fx afsluttet uddannelse eller frafald). Blandt de 24.304 personer, der indgik i praktikpladsdatasættet, lykkedes det at koble 21.106 til KOTRE-datasættet. Personer, der ifølge KOTRE har påbegyndt deres uddannelse før 2011, blev sorteret fra, da det for disse personer ikke er muligt endegyldigt at klassificere deres praktikaftaleprofil, når vi ikke kender deres praktikhistorik før 2011.

Blandt de 21.106 personer, som det lykkedes at koble til KOTRE, blev oplysningerne for i alt 2.997 personer kodet som ”manglende” som følge af manglende oplysninger om enten frafald eller dato for uddannelsesafslutning eller på grund af uoverensstemmelse mellem uddannelsesoplysningerne og datoer i de to datasæt.

Frafaldsanalysen kunne således baseres på oplysninger fra i alt 18.122 personer. Heraf havde i alt 13.452 været i enten en ordinær aftale (n = 7.258) eller mindst én kort aftale (n = 6.194), som er de aftaletyper, der er i fokus i denne analyse.

Analyse

Sammenhængen mellem aftaletype og frafald er analyseret ved hjælp af overlevelsesanalyse, hvor vi ser på antallet af frafaldne elever i forhold til den samlede tid, som eleverne har været under uddannelse (og dermed i risiko for at falde fra). Frafaldet blandt hhv. elever med korte og elever med ordinære aftaler er illustreret ved hjælp af Kaplan-Meier-kurver, og forskellen i frafaldet er testet ved hjælp af en log rank-test. Derudover er der gennemført en Cox-regressionsanalyse, hvor der kontrolleres for uddannelse og tidspunktet for praktikstart. I operationaliseringen af frafald skelnes der mellem frafald og pause fra uddannelsen. Det er således det frafald, der er registreret som sådant, der indgår som frafald i analysen. Elever, der holder pause fra uddannelsen, indgår i analysen indtil det tidspunkt, de vælger at holde pause, hvorefter de censureres fra analysen.

Kvalitativ undersøgelse

Kvalitative interview blandt oplæringsansvarlige i praktikvirksomheder

Som led i evalueringen er der gennemført ni enkeltinterview med oplæringsansvarlige i virksomheder, der har eller har haft elever ansat i korte uddannelsesaftaler. Formålet med interviewene har været at tegne et billede af, hvordan man som ansvarlig for en elev med en kort uddannelsesaftale arbejder med at sikre kvaliteten i praktikforløbet, herunder hvordan man arbejder med at understøtte progression, trivsel og sammenhæng i elevens samlede uddannelse.

Interviewene fordeler sig på de fire udvalgte uddannelser og omfatter virksomheder af forskellig størrelse og geografisk placering. Der er gennemført interview med oplæringsansvarlige i ni praktikvirksomheder.

Fokusgruppeinterview blandt elever med korte uddannelsesaftaler

Der er gennemført syv fokusgruppeinterview på syv forskellige erhvervsskoler med i alt ca. 40 elever. De interviewede elever blev udvalgt af skolen og skulle have erfaringer med korte aftaler. Eleverne repræsenterer samlet de fire uddannelser, der indgår i evalueringen.

Interviewene med eleverne afdækker, hvordan og hvorfor eleverne indgår korte uddannelsesaftaler, hvordan de vurderer oplæringsmiljøet i forbindelse med en kort aftale, og i hvilket omfang der er sammenhæng i deres praktikuddannelse på tværs af forskellige uddannelsesaftaler. Enkelte af de interviewede elever viste sig under interviewet ikke at have haft en kort aftale, men derimod andre former for kortere aftaler. Disse elevers erfaringer er medtaget i analysen, hvor der indgår generelle pointer om at skifte mellem forskellige praktikvirksomheder, men er ikke medtaget, når det drejer sig om specifikke erfaringer med at være i en kort aftale.

Fokusgruppeinterview blandt praktikpladsopsøgende medarbejdere og skolepraktikinstruktører

Interviewene med de praktikpladsopsøgende medarbejdere og skolepraktikinstruktører giver et billede af skolernes arbejde med at understøtte elevernes praktikpladssøgning samt af deres arbejde med at skabe sammenhæng mellem elevernes forskellige praktikforløb.

EVA har gennemført syv fokusgruppeinterview med i alt 31 praktikpladsopsøgende medarbejdere og skolepraktikinstruktører for de fire udvalgte uddannelser på de samme syv skoler som dem, hvor elevinterview fandt sted. De udvalgte skoler har stået for udvælgelsen af relevante deltagere, som var tilknyttet en af de fire udvalgte uddannelser. Derfor har der været stor forskel på, hvor mange medarbejdere der deltog i de enkelte fokusgruppeinterview, fx har praktikpladskonsulenterne på nogle skoler været ansvarlige for mere end én af de udvalgte uddannelser.

Analyse

De gennemførte interview med virksomhedsrepræsentanter, elever og lærere/praktikinstruktører er gemt som lydfiler og efterfølgende transskriberet i noteform. De kvalitative data fra interviewene er derefter analyseret ved hjælp af en systematisk frameworktilgang. Med denne metode har vi kodet udsagn fra samtlige interview inden for en tematisk ramme, et framework. Det gør det muligt at læse på tværs af alle interviewdata, se på mønstre i data og identificere et spænd i de forskellige aktørers udsagn. Vi har anvendt frameworkanalysen til at gennemføre en systematisk, tematisk analyse af data.

Spørgeskemaundersøgelse blandt praktikvirksomheder

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen er at tegne et bredere billede af, hvordan virksomhederne konkret arbejder med at understøtte sammenhængen i elevernes praktikuddannelser, når uddannelsen udgøres af korte aftaler, samt at bidrage med viden om, hvilke faktorer der i virksomhedernes optik har en betydning for dette arbejde.

Population

I januar 2017 har Epinion på vegne af EVA gennemført spørgeskemaundersøgelsen ved hjælp af computerassisterede telefoninterview (CATI) blandt de oplæringsansvarlige på en række praktik-

virksomheder, der har haft mindst én kort aftale i perioden 2014-16. Målsætningen var, at 100 praktikvirksomheder fra hver af de fire udvalgte brancher (frisør, mekaniker, smed og tømrer) skulle deltage i undersøgelsen. I udvælgelsen blev det tilstræbt, at respondentgruppen var repræsentativ med hensyn til virksomhedsstørrelse.

Kontakten til praktikvirksomhederne er sket på baggrund af et dataudtræk fra Praktik+ i STIL. Praktik+ er et webbaseret it-system til at understøtte det praktikpladsopsøgende arbejde, som blandt andet indeholder kontaktoplysninger på de oplæringsansvarlige i praktikvirksomhederne. Ved hjælp af disse kontaktoplysninger har det i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen været muligt at identificere de relevante kontaktpersoner i virksomhederne direkte, hvilket formentlig har bidraget til en bredere deltagelse i undersøgelsen. Da Praktik+ først og fremmest er et værktøj til skolerne og de faglige udvalg, er databasen imidlertid ikke af samme kvalitet som mange af STIL's øvrige registre, og kontaktoplysningerne i databasen således ikke komplette. Populationen i spørgeskemaundersøgelsen består derfor i praksis af de praktikvirksomheder, der har valide kontaktoplysninger i Praktik+.

Undersøgelsen består af i alt 402 besvarelser, herunder 98 fra frisører, 101 fra mekanikere, 100 fra smede og 103 fra tømrere. Da undersøgelsen ikke er gennemført som en traditionel spørgeskemaundersøgelse, men som en interviewundersøgelse, hvor rekrutteringen er sket fortløbende, er det ikke meningsfuldt at beregne en svarprocent. En sammenligning af antal ansatte i respondentgruppen og i populationen viser imidlertid, at de deltagende virksomheder er nogenlunde repræsentative i forhold til virksomhedsstørrelse (+/- 50 ansatte), hvilket er et parameter, der kan tænkes at indvirke på virksomhedernes erfaringer og holdninger til korte aftaler.

Udarbejdelse og validering af spørgeskema

Spørgeskemaet er udarbejdet af EVA's projektgruppe i efteråret 2016.

Spørgeskemaet er udarbejdet på baggrund af interview med virksomhederne. Svarkategorierne til spørgsmålene var hovedsageligt lukkede, men med mulighed for, at respondenterne nogle steder kunne afkrydse flere svarmuligheder. Enkelte steder kunne respondenterne skrive uddybende kommentarer.

Pilottest

Med henblik på at kvalificere spørgeskemaet har Epinion på vegne af EVA i december 2016 gennemført en række kvalitative telefoninterview med virksomhedsansatte inden for de fire udvalgte brancher: frisør, mekaniker, smed og tømrer.

Formålet med pilotinterviewene er at sikre meningsfuldhed i spørgsmålene samt at undersøge, hvorvidt de rette og relevante svarkategorier er inddraget. Derudover skal interviewene bidrage med input om, om der mangler spørgsmål, eller om nogle spørgsmål med fordel kan udelades.

Der er gennemført i alt 12 kvalitative telefoninterview med virksomhedsansatte fordelt mellem små virksomheder (med maksimalt fem ansatte – i frisørvirksomheder maksimalt to) og store virksomheder (med mere end fem ansatte – i frisørbranchen mere end to). Fælles for de 12 interviewpersoner er, at de alle har haft praktikopplæringsansvar for elever med en kort uddannelsesaftale inden for de seneste to år.

Det fremgik af pilottesten, at alle interviewpersonerne generelt vurderede, at spørgeskemaet indfanger relevante temaer i forhold til brugen af korte uddannelsesaftaler. De fleste interviewperso-

ner forstod umiddelbart spørgsmålene, og de var hurtige til at afgive svar. Den vigtigste information på baggrund af pilotinterviewene var, at flere interviewpersoner gav udtryk for, at de ikke var bekendte med praktikerklæringen og elevens elektroniske elevplan. Dette gav anledning til at tilføje to filterspørgsmål, der eksplicit spørger til respondenternes kendskab til disse, og som de uddybende spørgsmål herefter er betinget af. Derudover blev der – foruden mindre justeringer i skemaet undervejs – tilføjet et åbent spørgsmål til sidst, der giver respondenterne mulighed for at tilføje kommentarer til spørgsmålene eller undersøgelsen.

Analyse

Spørgeskemabesvarelserne er analyseret ved hjælp af frekvenstabeller og krydstabeller, der præsenterer de rå fordelinger og enkle sammenhænge mellem to variable, herunder svarfordelinger separat for de enkelte uddannelser. Frekvenser af besvarelser af samtlige spørgsmål er sammenfattet i en tabelrapport, der er bilag til rapporten. Tabelrapporten kan findes på EVA's hjemmeside. Til test af statistisk signifikans er der anvendt en χ^2 -test med et signifikansniveau på 5 %.

Appendiks C – Spørgeramme til national trivselsmåling, EUD

Baggrundsspørgsmål

1. Er du kvinde eller mand?
2. Hvor gammel er du?
3. Er du på grundforløbet eller hovedforløbet?
(Vælg grundforløbet, hvis du er på det studiekompetencegivende EUX-forløb på merkantile uddannelser).
4. Jeg klarer mig godt i skolen.
(Helt enig; delvist enig; hverken enig eller uenig; delvist uenig; helt uenig; ved ikke).
5. Hvordan klarer du dig fagligt i klassen/på holdet?
(Jeg er en af de bedste; jeg er lidt over middel; jeg er lidt under middel; jeg er en af de dårligste; ved ikke).
6. Jeg er en person, som tit kan klare det, jeg sætter mig for.
(Helt enig; delvist enig; hverken enig eller uenig; delvist uenig; helt uenig; ved ikke).

Vurdering af egen indsats

7. Hvor enig eller uenig er du i, at ...?
 - a. Jeg er forberedt til timerne.
 - b. Jeg deltager aktivt i timerne.
(Helt enig; delvist enig; hverken enig eller uenig; delvist uenig; helt uenig; ved ikke).
8. Jeg er en person, som ...
 - a. Er pålidelig, når det kommer til skolearbejde
 - b. Bliver ved med at arbejde, indtil tingene er klaret
 - c. Let bliver distraheret og har svært ved at høre efter
 - d. Godt kan lide at kende til og lære nye ting
 - e. Er koncentreret om skolearbejdet i timerne
 - f. Kan lide at have alle mine skoleting i god orden.
(Helt enig; delvist enig; hverken enig eller uenig; delvist uenig; helt uenig; ved ikke).

9. Hvordan oplever du de faglige krav på skolen?

(For store; tilpas; for små; ved ikke).

Skolemiljø

10. Hvordan vurderer du dine undervisningsforhold på skolen (fx borde, stole, klasselokaler, laboratorier, værksteder)?

(Svarkategori: 1-10, hvor 1 er lig med dårligst, og 10 er lig med bedst; ved ikke).

11. Hvordan vurderer du skolens vedligeholdelse og rengøring?

(Svarkategori: 1-10, hvor 1 er lig med dårligst, og 10 er lig med bedst; ved ikke).

12. Hvordan vurderer du skolens indretning og udseende?

(Svarkategori: 1-10, hvor 1 er lig med dårligst, og 10 er lig med bedst; ved ikke).

13. Hvor enig eller uenig er du i, at Jeg har adgang til de nødvendige lokaler, værktøjer og udstyr, når jeg har brug for det i undervisningen

(Helt enig; delvist enig; hverken enig eller uenig; delvist uenig; helt uenig; ved ikke).

14. Hvordan vurderer du forholdene på skolen som helhed?

(Svarkategori: 1-10, hvor 1 er lig med dårligst, og 10 er lig med bedst; ved ikke).

Velbefindende

15. Hvor enig eller uenig er du i at...?

- a. Jeg er motiveret for undervisningen
- b. Jeg trives på skolen
- c. Jeg kommer godt ud af det med mine holdkammerater
- d. Jeg er glad for min skole
- e. Jeg er god til at arbejde sammen med andre.

(Helt enig; delvist enig; hverken enig eller uenig; delvist uenig; helt uenig; ved ikke).

Læringsmiljøer

16. Hvor ofte synes du at...?

- a. Lærerne er godt forberedte
- b. Lærerne overholder aftaler
- c. Lærerne giver mig ansvar
- d. Lærerne respekterer mig
- e. Lærerne giver faglig hjælp, når jeg har brug for det
- f. Lærerne er gode til at give tilbagemelding på min indsats
- g. Lærerne opstiller klare mål for, hvad jeg skal lære

h. Lærerne er gode til at forklare tingene, så jeg forstår dem

(Altid; ofte; sjældent; aldrig; ved ikke).

Praktikplads/uddannelsesaftale eller skolepraktik

17. Har du en praktikplads/uddannelsesaftale, eller er du i skolepraktik?

(Praktikplads/uddannelsesaftale; skolepraktik; ingen af delene (dvs. byggemontagetekniker, sundhedsservicesekretær eller webintegrator).

Praktikforløb (til elever med praktikplads)

18. Hvor enig eller uenig er du i, at ...?

- a. Jeg fik den støtte, jeg havde brug for til at finde en praktikplads
- b. Min arbejdsgiver/læreplads har forberedt mig på skoleperioden
- c. Jeg var godt forberedt til at komme i praktik

(Helt enig; delvist enig; hverken enig eller uenig; delvist uenig; helt uenig; ved ikke).

19. Hvor enig eller uenig er du i, at...?

- a. Jeg lærer noget i praktikken
- b. Jeg er glad for at være i praktik
- c. Jeg kan bruge det, jeg lærer i skolen, i praktikken

(Helt enig; delvist enig; hverken enig eller uenig; delvist uenig; helt uenig; ved ikke).

20. Hvordan oplever du de faglige krav i praktikken?

(For store; tilpas; for små; ved ikke).

Praktikforløb (til elever i skolepraktik)

21. Hvor enig eller uenig er du i, at ...?

- a. Jeg fik den støtte, jeg havde brug for til at finde en praktikplads
- b. Min skolepraktikinstruktør har forberedt mig på skoleperioden
- c. Jeg var godt forberedt til at komme i praktik på praktikcenteret

(Helt enig; delvist enig; hverken enig eller uenig; delvist uenig; helt uenig; ved ikke).

22. Hvor enig eller uenig er du i, at ...?

- a. Jeg lærer noget i praktikken
- b. Jeg er glad for at være i praktik
- c. Jeg kan bruge det, jeg lærer i skolen, i praktikken

(Helt enig; delvist enig; hverken enig eller uenig; delvist uenig; helt uenig; ved ikke).

23. Hvordan oplever du de faglige krav i praktikken?

(For store; tilpas; for små; ved ikke).

Evaluering af korte uddannelsesaftaler i erhversuddannelserne

© 2017 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: Jesper Rais

ISBN (www) 978-87-7182-056-0

EVA gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk